
TIDSBRUK OG AKTIVITET I NÆRMILJØ

NEIGHBOURHOOD ACTIVITY
AND THE USE OF TIME

MARIT WÅRUM

TIDSBRUK OG AKTIVITET I NÆRMILJØ

NEIGHBOURHOOD ACTIVITY
AND THE USE OF TIME

MARIT WÅRUM

STATISTISK SENTRALBYRÅ
OSLO - KONGSVINGER 1987

EMNEGRUPPE

24 Kulturelle forhold, generell tidsbruk,
ferie og fritid

ANDRE EMNEORD

Aksjonsdeltakelse
Dagliglivet
Familiefaser
Likestilling
Naboaktivitet

FORORD

Denne publikasjonen er en beskrivelse av tidsbruk og aktivitet i nærmiljø. Den belyser tidsbruk i nærmiljø for kvinner og menn med ulik arbeidstilknøytning, som befinner seg i forskjellige familiefaser og med ulik sosioøkonomisk status. Den belyser også hvilke grupper som deltar i aktiviteter for å bedre nærmiljøet. Datagrunnlaget er Tidsnyttingsundersøkelsen 1980-81.

Analysen er finansiert av Miljøverndepartementet.

Statistisk Sentralbyrå, Oslo, 11. september 1987

Gisle Skancke

PREFACE

This publication presents an analysis of activity and use of time in the neighbourhood. The amount of time spent in the neighbourhood is shown for women and men with varying economic activity for various family cycle phases and for various socio-economic status. The publication also presents results on which groups are active in improving the quality of their neighbourhood. The analysis is based upon results from the Time Budget Survey 1980-81.

The analysis has been financed by the Ministry of the Environment.

Central Bureau of Statistics, Oslo, 11 September 1987

Gisle Skancke

INNHOOLD

	Side
Figurregister	7
Tabellregister	9
1. Sammendrag	12
2. Innledning	15
2.1. Offentlig politikk for bedre nærmiljøer	16
2.2. Nærmiljøbegrepet	17
2.3. Datagrunnlaget	19
2.4. Tid og tidsbruk	20
2.5. Aktiviteter og tilbud i nærmiljøet og andre steder	21
2.6. Nærmere om problemstillinger og disposisjon	23
3. Dagliglivets organisering og tidsbruk i nærmiljø	26
3.1. Innledning	26
3.2. Hvor mye tid bruker vi i nærmiljøet?	26
3.3. Arbeidstid, arbeidssted og tidsbruk i nærmiljø	27
3.4. Tidsbruk i nærmiljø og andre steder på ulike ukedager ..	30
3.5. Tidsbruk til de ulike nærmiljøaktiviteter	32
3.6. Tidsbruk over uken for personer bosatt i ulike bostedstyper	38
4. Tidsbruk i nærmiljø for ulike familiefaser	42
4.1. Innledning	42
4.2. Nærmere om et alders- og familiefaseperspektiv	42
4.3. Nærmiljødeltaking for personer i ulike familiefaser	43
4.4. Tidsbruk i nærmiljø blant ungdom	47
4.5. Barnefamiliers tidsbruk i nærmiljø	50
4.6. Tidsbruk i nærmiljø for voksne uten barn	53
5. Fritidsaktiviteter i nærmiljøet	58
5.1. Innledning	58
5.2. Definisjon av fritid og mål på prioritering av nærmiljøet	59
5.3. Fritid i nærmiljø og andre steder	60
5.4. Ressurser og hindringer knyttet til fritidsbruk	62
5.5. Fritid i nærmiljø for ulike befolkningsgrupper	69
6. Deltaking i aktiviteter for å bedre nærmiljøet	75
6.1. Innledning	75
6.2. Generelt om ressurser og motiver for å delta	75
6.3. Deltaking i aktiviteter for å bedre nærmiljøet i ulike grupper	77
Litteratur	82
Tabeller i vedlegg	84
Utkommet i serien Sosiale og økonomiske studier (SØS)	88

Standardtegn i tabeller

: Tall kan ikke offentliggjøres
- Null

CONTENTS

	Page
Index of figures	7
Index of tables	9
1. Summary	12
2. Introduction	15
2.1. Neighbourhood politics	16
2.2. Definition of neighbourhood/local community	17
2.3. Data source	19
2.4. Period of time, amount of time and the use of time	20
2.5. Activities and facilities in the neighbourhood and in other localities	21
2.6. Main topics of analysis	23
3. Organization of daily life and the use of time in the neigh- bourhood	26
3.1. Introduction	26
3.2. How much time do we use in the neighbourhood?	26
3.3. Hours of work, place of work and use of time in the neighbourhood	27
3.4. Time spent in the neighbourhood and in other localities on various days of the week	30
3.5. Time spent on various types of neighbourhood activities	32
3.6. Time spent in the neighbourhood on various days of the week and various areas of residence	38
4. Variation in time spent in the neighbourhood by family cycle phases	42
4.1. Introduction	42
4.2. Perspectives on generation and family cycle phases	42
4.3. Variation in participation in neighbourhood activities by family cycle phases	43
4.4. Time use in the neighbourhood among youths	47
4.5. Time spent in the neighbourhood among couples with children	50
4.6. Time spent in neighbourhood among adults without children	53
5. Leisure time activities in the neighbourhood	58
5.1. Introduction	58
5.2. Definition of leisure time activities	59
5.3. Leisure time activities in the neighbourhood and in other localities	60
5.4. Resources for and obstacles to free time activities	62
5.5. Use of neighbourhood for leisure time activities in various population groups	69
6. Participation in activities to improve neighbourhood	75
6.1. Introduction	75
6.2. Resources and motives for participation	75
6.3. Participation in activities to improve neighbourhood in various groups	77
References	82
Tables in annex	84
Issued in the series Social and Economic Studies (SES)	88

Explanation of Symbols in Tables

: Not for publication
- Nil

FIGURREGISTER

	Side
2.1. Illustrasjon av nærmiljødefinisjon	18
2.2. Tid i nærmiljø prosentvis fordelt på ulike aktivitetstyper. Gjennomsnitt for alle dager og alle personer. (Total tid = 14,2 timer pr. uke)	24
3.1. Gjennomsnittlig antall timer pr. dag nyttet i nærmiljø på ulike dager i uken, utenom tid brukt til lønnet arbeid for personer med ulik arbeidstid. Timer	29
3.2. Andelen av gjennomsnittlig tidsbruk til ulike aktiviteter som foregår i nærmiljø for menn og kvinner. Prosent	34
3.3. Andelen som har deltatt i ulike typer av nærmiljøaktiviteter for grupper som arbeider i/utenfor nærmiljø eller som ikke har arbeidet i løpet av en dag. Gjennomsnitt for alle dager. Prosent	36
3.4. Gjennomsnittlig tidsbruk i nærmiljø prosentvis fordelt på ulike aktivitetstyper for personer i ulike bostedstyper. Pro- sent	37
3.5. Andelen av befolkningen med ulike servicetilbud på/nær bo- stedet etter bostedstype. Prosent	38
3.6. Gjennomsnittlig antall timer pr. dag nyttet i nærmiljø på ulike ukedager, utenom tid brukt til lønnet arbeid for menn og kvinner bosatt i ulike typer bostedsstrøk. Timer	41
4.1. Gjennomsnittlig antall timer pr. uke i nærmiljø utenom tid brukt til lønnet arbeid for menn og kvinner 16-24 år. Timer .	48
4.2. Gjennomsnittlig antall timer pr. uke i nærmiljø utenom tid brukt til lønnet arbeid for alle 16-24 år som er i yrkesaktivt arbeid. Timer	48
4.3. Gjennomsnittlig antall timer pr. uke i nærmiljø utenom tid brukt til lønnet arbeid for menn og kvinner med hjemmeboende barn. Timer	51
4.4. Gjennomsnittlig antall timer pr. uke i nærmiljø utenom tid brukt til lønnet arbeid for foreldre med hjemmeboende barn og etter yrkesaktivitet. Timer	51
4.5. Gjennomsnittlig antall timer pr. uke i nærmiljø utenom tid brukt til lønnet arbeid for foreldre med hjemmeboende barn og med forskjellige utdanningsnivå. Timer	52
4.6. Gjennomsnittlig antall timer pr. uke i nærmiljø utenom tid brukt til lønnet arbeid for voksne (uten hjemmeboende barn). Timer	54

4.7.	Gjennomsnittlig antall timer pr. uke i nærmiljø utenom tid brukt til lønnet arbeid for eldre 67-74 år, etter om de er i yrkesaktivt arbeid. Timer	54
4.8.	Gjennomsnittlig antall timer pr. uke i nærmiljø utenom tid brukt til lønnet arbeid for voksne (uten hjemmeboende barn) i en- og flerpersonhusholdning. Timer	55
4.9.	Gjennomsnittlig antall timer pr. uke i nærmiljø utenom tid brukt til lønnet arbeid for eldre 67-74 år, etter førlighet. Timer	56
5.1.	Gjennomsnittlig antall timer pr. uke til fritidsaktiviteter i nærmiljø for menn og kvinner, etter hvor mye fritid de har. Timer	63
5.2.	Gjennomsnittlig antall timer pr. uke til fritidsaktiviteter i nærmiljø for menn og kvinner, etter om de disponerer fritidshus og/eller bil. Timer	64
5.3.	Gjennomsnittlig antall timer pr. uke i nærmiljø til fritidsaktiviteter for menn og kvinner med ulik botid i kommunen. Timer	65
5.4.	Gjennomsnittlig antall timer pr. uke i nærmiljø til fritidsaktiviteter for menn og kvinner, etter antall familier i nabolaget de har besøkskontakt med. Timer	66
5.5.	Gjennomsnittlig antall timer pr. uke i nærmiljø til fritidsaktiviteter for menn og kvinner i ulike aldersgrupper. Timer	70
5.6.	Gjennomsnittlig antall timer pr. uke i nærmiljø til fritidsaktiviteter for personer med ulik alder og utdanning. Timer .	71

TABELLREGISTER

TABELLER I TEKSTEN	Side
3.1. Gjennomsnittlig antall timer pr. uke i nærmiljø med og uten tid brukt til lønnet arbeid for menn og kvinner i ulike aldersgrupper. Timer	26
3.2. Gjennomsnittlig antall timer pr. uke i nærmiljø utenom tid brukt til lønnet arbeid for menn og kvinner med ulik ukentlig arbeidstid. Timer	28
3.3. Gjennomsnittlig antall timer pr. uke i nærmiljø utenom tid brukt til lønnet arbeid, for grupper som arbeider i/utenfor nærmiljø eller grupper som ikke er i yrkesaktivt arbeid i løpet av en dag. Timer	30
3.4. Gjennomsnittlig antall timer pr. dag som tilbringes hjemme, i nærmiljø og på steder utenfor hjem og nærmiljø. Timer	31
3.5. Andelen av alle personer som oppholder seg på forskjellige steder i og utenfor nærmiljø på ulike ukedager. Prosent	31
3.6. Gjennomsnittlig antall timer pr. uke til ulike nærmiljøaktiviteter for menn og kvinner i ulike aldersgrupper. Timer	33
3.7. Gjennomsnittlig antall timer pr. dag til nærmiljøaktiviteter på ulike ukedager. Timer	35
3.8. Gjennomsnittlig antall timer pr. uke i nærmiljø utenom tid brukt til lønnet arbeid for menn og kvinner bosatt i ulike bostedsstrøk. Timer	39
4.1. Gjennomsnittlig antall timer pr. uke til ulike nærmiljøaktiviteter for menn og kvinner i ulike familiefaser. Timer ..	44
4.2. Andelen kvinner og menn i ulike familiefaser som deltar i nærmiljøaktiviteter i løpet av en dag. Gjennomsnitt for alle ukedager. Prosent	45
4.3. Gjennomsnittlig antall timer pr. uke i nærmiljø utenom tid brukt til lønnet arbeid for ungdom i foreldrehusholdning i ulike typer bostedsstrøk. Timer	49
4.4. Gjennomsnittlig antall timer pr. uke i nærmiljø utenom tid brukt til lønnet arbeid for foreldre med yngste barn under 7 år bosatt i ulike typer bostedsstrøk. Timer	53
4.5. Gjennomsnittlig antall timer pr. uke i nærmiljø utenom tid brukt til lønnet arbeid for personer 67-74 år bosatt i ulike typer bostedsstrøk. Timer	57

5.1.	Gjennomsnittlig antall timer pr. uke til fritidsaktiviteter på ulike steder: Hjemme, i nærmiljø og utenfor hjem og nærmiljø for menn og kvinner. Timer	61
5.2.	Andelen av gjennomsnittlig tid til ulike aktiviteter som foregår på ulike steder: Hjemme, i nærmiljø og utenfor hjem og nærmiljø for menn og kvinner. Prosent	62
5.3.	Andelen av personer bosatt i ulike typer bostedsstrøk som opplever ulike hindringer for ønskede fritidsaktiviteter. Prosent	67
5.4.	Andelen menn og kvinner som opplever ulike hindringer for ønskede fritidsaktiviteter. Prosent.....	67
5.5.	Andelen av menn og kvinner i ulike aldersgrupper som opplever 3 eller flere hindringer for ønskede fritidsaktiviteter. Prosent	68
5.6.	Gjennomsnittlig antall timer pr. uke til fritidsaktiviteter på ulike oppholdssteder og andelen av fritida som foregår hjemme, i nærmiljø og utenfor nærmiljø i grupper for antall hindringer for fritidsaktiviteter. Timer og prosent	69
5.7.	Gjennomsnittlig antall timer pr. uke i nærmiljø til fritidsaktiviteter og andelen av tid til fritidsaktiviteter utenfor hjem, som foregår i nærmiljø for menn og kvinner med forskjellig sosioøkonomisk status. Timer og prosent	72
5.8.	Andelen av tid til fritidsaktiviteter utenfor hjemmet som foregår i nærmiljø for menn og kvinner. Gjennomsnitt for alle ukedager. Prosent	73
6.1.	Andelen menn og kvinner i ulike aldersgrupper som har deltatt i aktiviteter sammen med andre for å bedre nærmiljøet siste år. Prosent	77
6.2.	Andelen menn og kvinner som har deltatt i aktiviteter sammen med andre for å bedre nærmiljøet siste år, i grupper for utdanningsnivå/sosioøkonomisk status. Prosent	78
6.3.	Andelen menn og kvinner i ulike familiefaser som har deltatt i aktiviteter sammen med andre for å bedre nærmiljøet siste år. Prosent	79
6.4.	Andelen menn og kvinner som har deltatt i aktiviteter sammen med andre for å bedre nærmiljøet siste år, i grupper for utdanningsnivå og alder på yngste barn. Prosent	79
6.5.	Andelen menn og kvinner som har deltatt i aktiviteter sammen med andre for å bedre nærmiljøet siste år, i grupper for type bostedsstrøk/hustype. Prosent	80
6.6.	Andelen menn og kvinner som har deltatt i aktiviteter sammen med andre for å bedre nærmiljøet siste år, i grupper for botid i kommunen/antall familier i nabolaget de har besøkskontakt med. Prosent	81

TABELLER I VEDLEGG

1. Gjennomsnittlig antall timer pr. uke i nærmiljø utenom tid brukt til lønnet arbeid og andelen som deltar i nærmiljøaktiviteter i løpet av en dag, for personer med ulikt utdanningsnivå. Timer og prosent	84
2. Gjennomsnittlig antall timer pr. uke i nærmiljø utenom tid brukt til lønnet arbeid og andelen som deltar i nærmiljøaktiviteter i løpet av en dag, for personer med ulik sosioøkonomisk status. Timer og prosent	84
3. Gjennomsnittlig antall timer pr. uke i nærmiljø utenom tid brukt til lønnet arbeid og andelen som deltar i nærmiljøaktiviteter i løpet av en dag, for personer som befinner seg i ulike familiefaser. Timer og prosent	85
4. Gjennomsnittlig antall timer pr. uke i nærmiljø til fritidsaktiviteter og andelen som deltar i fritidsaktiviteter i løpet av en dag, på ulike ukedager for menn og kvinner. Timer og prosent	85
5. Gjennomsnittlig antall timer pr. uke i nærmiljø til fritidsaktiviteter og andelen som deltar i fritidsaktiviteter i løpet av en dag, for personer bosatt i ulike typer bostedsstrøk. Timer og prosent	86
6. Gjennomsnittlig antall timer pr. uke i nærmiljø til fritidsaktiviteter og andelen som deltar i fritidsaktiviteter i løpet av en dag, for personer med ulikt utdanningsnivå. Timer og prosent	87
7. Andelen av menn og kvinner bosatt i ulike typer bostedsstrøk som opplever 3 eller flere hindringer for fritidsaktiviteter. Prosent	87
8. Andelen av menn og kvinner i ulike familiefaser som opplever 3 eller flere hindringer for fritidsaktiviteter. Prosent	87

1. SAMMENDRAG

Temaet for denne publikasjonen er ulike gruppers daglige og ukentlige bruk av nærmiljøet til forskjellige typer aktiviteter, og deltaking i aktiviteter sammen med andre for å bedre betingelsene for bruken av nærmiljøet.

En viktig grunn til at nærmiljøet har fått øket politisk oppmerksomhet i de senere år er dets potensiale for forebygging av sosiale problemer og forebygging av institusjonsopphold for eldre/funksjonshemmede. For å kunne virke slik kreves det et nærmiljø med deltaking og samhandling mellom flere grupper. Dette forutsetter et bredt nærmiljøtilbud både for det fysiske miljø, servicetilbud og det sosiale miljø.

Nærmiljø er et lite entydig begrep, det finnes ikke klare grenser verken geografisk eller sosialt. Slik begrepet brukes i denne rapporten tar det utgangspunkt i en kombinasjon av en geografisk avgrensning (2 km eller en halv times gangavstand fra bolig), og hva folk oppfatter som sitt nærmiljø. Egen bolig/tomt er ikke en del av nærmiljøet etter definisjonen her.

Tidsnyttingsundersøkelsen 1980-81 utgjør datagrunnlaget for rapporten. Her er det ved hjelp av dagbøker registrert tidspunkt for aktiviteter (arbeid, fritid osv.), hvor lenge aktivitetene foregår, hvem aktivitetene foretas sammen med og hvor de foregår.

Resultatene fra denne analysen viser at vi bruker 9 timer i nærmiljø i løpet av en uke til alle aktiviteter utenom lønnet arbeid. Menn og kvinner bruker i gjennomsnitt like mye tid i nærmiljø. Mesteparten av tiden brukes til fritidsaktiviteter, 5,4 timer i uka. Sosialt samvær utgjør nesten halvparten av tiden brukt til fritidsaktiviteter. I tillegg vil også en del av de andre fritidsaktivitetene foregå sammen med andre. Vi bruker noe over 1 time i uka til kjøp av varer og tjenester i nærmiljø og en og en halv time til annet husholdsarbeid (bl.a. omsorg for barn og eldre).

Det varierer hvor stor betydning nærmiljøet har for de ulike aktivitetene: Ca. 40 prosent av tiden til kjøp av varer og tjenester og idretts- og friluftslivsaktiviteter brukes i nærmiljø. Ca. 20 prosent av tiden brukt til sosialt samvær foregår i nærmiljøet selv om det i gjennomsnitt brukes mer tid på denne aktiviteten her enn på de andre aktivitetene. Tidsbruk i nærmiljø varierer både med folks arbeidssituasjon, familiefase og sosioøkonomiske status. Det er også forskjeller mellom menn og kvinner innen hver av disse gruppene:

- De med kortest arbeidstid bruker nærmiljøet mest. Det viser seg at den store forskjellen i tidsbruk i nærmiljøet går mellom grupper som arbeider under og over 30-timers uke (inkludert arbeidsreise). Folk med lang

arbeidstid har en til dels høyere nærmiljøaktivitet i helgene enn grupper med kortere arbeidstid. Sammenligninger av menn og kvinner med tilsvarende arbeidstid opp til 44 timer, viser at for hver gruppe så bruker menn mer tid i nærmiljø enn kvinner. Arbeidssted påvirker nærmiljødeltaking i meget sterk grad. De som har sitt arbeidssted i nærmiljø bruker omtrent 3 ganger så mye tid i nærmiljø som folk som arbeider utenfor nærmiljøet. Dette gjelder både for kvinner og menn.

- Ungdom i foreldrehusholdning og enslige eldre bruker mer tid i nærmiljø enn personer som befinner seg i andre familiefaser. Ungdom 16-24 år i foreldrehusholdning bruker mer tid enn andre på sosialt samvær og annen fritid (bl.a. underholdning og kulturelle aktiviteter). Blant enslige 45-74 år er det spesielt kvinnene som bruker mye tid i nærmiljø. Kvinner i denne aldersgruppen bruker mer tid enn andre på kjøp av varer og tjenester og annet husholdsarbeid (bl.a. omsorgsarbeid).
- For fritidsaktivitetene har vi lagt vekt på å beskrive variasjoner i tidsbruk i forhold til fritidsressurser, opplevelse av hindringer for fritidsaktiviteter og sosioøkonomisk status. Personer med utdanning på ungdomsskolenivå bruker mer tid i nærmiljø til fritidsaktiviteter enn de med utdanning på gymnas- og universitetsnivå. Forskjellene gjelder både for kvinner og menn. Av de yrkesaktive bruker ufaglærte arbeidere mest og høyere funksjonærer og jordbrukere/fiskere minst tid til fritidsaktiviteter i nærmiljøet. Forskjellen mellom disse gruppene er i gjennomsnitt på 2 timer i løpet av en uke. Et tilsvarende mønster gjør seg gjeldende dersom vi tar utgangspunkt i hvor stor andel av den fritida som tilbringes utenfor hjemmet som foregår i nærmiljøet. Høyere funksjonærer bruker minst andel av "utomhus" fritidsaktiviteter i nærmiljøet, nemlig bare 20 prosent, mens det tilsvarende tall for ufaglærte arbeidere er 35 prosent. Grupper som ikke er yrkesaktive bruker en enda større andel av tida til fritidsaktiviteter utenfor hjemmet i nærmiljø. Prosenttallene for husmødre og kvinnelige pensjonister er henholdsvis 42 og 43 prosent. Mannlige pensjonister bruker 35 prosent av sin "utadrettede" fritidsaktivitet i nærmiljøet.

I tillegg til de individuelle forutsetninger så vil grad av nærmiljødeltaking være avhengig av at det finnes et visst nivå og bredde i tilbud. Spesielt vil det være viktig at det eksisterer tilbud for de grupper som er avhengige av nærmiljøet for å utføre bestemte aktiviteter. Dette lar seg ikke undersøke direkte med utgangspunkt i foreliggende data, slik at bostedstype må brukes som en indikasjon på tilbudsmønster. Den bostedsvariabelen som brukes er på den annen side relativt detaljert og skiller blant annet mellom ytterområder og sentrum i byer og avstand til nærmeste by/tettsted:

- Hovedinntrykket er at det er relativt små forskjeller i gjennomsnittlig tidsbruk i nærmiljø blant personer som er bosatt i forskjellige bostedstyper. Det er likevel en tendens til at de som bor i ytterområder i byer bruker mindre tid i nærmiljø enn de som bor sentralt.

Mest tid av alle bruker de som bor i byer 10 000 - 50 000 innbyggere sentralt (11,8 timer i uka) og de som bor i ytterområder til byer over 50 000 innbyggere bruker minst tid (6,4 timer).

- Tidsbruk i nærmiljø varierer med ukedager, men på ulik måte for personer bosatt i de forskjellige bostedstypene. Kvinner bosatt i sentrum av større byer bruker mest tid i nærmiljø mandag - fredag. Denne gruppen bruker relativt lite tid i nærmiljø på søndager, mens kvinner og menn bosatt i spredtbygde strøk bruker mye tid på søndager.

For å få et bedre tilbudsmønster i nærmiljøet er det aktuell politikk å stimulere til aktivitet blant beboerne selv. Slike aktiviteter kan være alt fra dagnadsarbeid til aksjoner av forskjellig slag. Ca. 25 prosent av de spurte har deltatt i minst 1 aktivitet sammen med andre for å bedre nærmiljøet siste år og 12 prosent har deltatt over 10 ganger. En skulle tro at grupper som bruker mye tid til daglige/ukentlige nærmiljøaktiviteter også i størst grad ville delta i aktiviteter sammen med andre for å bedre nærmiljøet. Dette er ikke tilfellet - heller tvert imot:

- Den laveste andelen som deltar i aktiviteter for å bedre nærmiljøet finner vi blant ungdom og de eldre. Menn i alle aldersgrupper deltar mer enn kvinner, unntatt i den eldste gruppen.
- I tillegg varierer andelen deltakere helt systematisk med utdanningsnivå - men i motsatt retning av for tidsbruk - dvs. at den høyeste andelen deltakere i aktiviteter for å bedre nærmiljøet finnes blant de med utdanning på universitetsnivå. Det å ha barn øker sannsynligheten for deltaking i aktiviteter for å bedre nærmiljøet. Menn med utdanning på universitetsnivå og med yngste barn under 7 år har en deltakingsprosent på 57, mens det tilsvarende tall for kvinner med utdanning på ungdomsskolenivå uten barn er 15 prosent.

2. INNLEDNING

Begrepet nærmiljø brukes som regel som en samlebetegnelse på fysiske og sosiale forhold samt servicetilbud i omgivelsene til den enkeltes bolig.

Et godt nærmiljø forutsetter på den ene side materielle betingelser som trafiksikkerhet, grøntområder og servicetilbud. De mellommenneskelige forhold dekker den andre siden av bildet. Her dreier det seg om gode naboforhold, fellestiltak, medansvar og medinnflytelse i nærmiljøet.

Et godt nærmiljø forutsetter deltaking i et bredest mulig spekter av aktiviteter fra flest mulig grupper, f.eks. fra menn og kvinner i ulike aldersgrupper og husholdningstyper. En slik bredde i deltaking vil sikre en utnyttning av forskjellige ferdigheter og ressurser innen et nærmiljø. Den vil være et grunnlag for utveksling av informasjon og tjenester og vil bety samhandling og gjensidighet, f.eks. mellom ulike generasjoner.

I og med at deltaking fra flest mulig grupper i flest mulig aktiviteter i seg selv er en styrking av nærmiljøene, kan det være av interesse å beskrive den deltaking som skjer mer i bredden, ved å ta utgangspunkt i flere forskjellige nærmiljøaktiviteter og grupper.

Denne publikasjonen beskriver deltaking i nærmiljøaktiviteter blant ulike grupper. Det blir lagt spesiell vekt på å beskrive forskjellen i nærmiljøaktivitet blant kvinner og menn og blant personer som befinner seg i ulike familiefaser. Oppmerksomheten rettes først og fremst mot å beskrive deltakingen i nærmiljøet blant ungdom, småbarnsforeldre og eldre.

Mye av forskningen om nærmiljø gjelder temaer som sosialt nettverk, psykisk helse og spesielle grupper som er avhengige av nærmiljøet. Nesten alle disse undersøkelsene er såkalte "case-studies" som analyserer de aktuelle problemstillinger i ett eller noen få nærmiljøer. Samspillet mellom de materielle betingelser og det sosiale fellesskap blir ofte det sentrale i slike undersøkelser. En beskrivelse som tar utgangspunkt i et stort antall nærmiljøer og nærmiljøtyper kan derimot ikke vie samspillet mellom de materielle betingelser og det sosiale miljø like stor oppmerksomhet. Her vil sammenligninger av aktivitetsnivå mellom ulike nærmiljøtyper i større grad være det sentrale.

Bruken av nærmiljøet til forskjellige fritidsaktiviteter er gitt relativt stor plass i rapporten. Grunnen til dette er at en stor del av aktiviteten i nærmiljøet er ulike fritidsaktiviteter som idretts- og friluftsliv, sosialt samvær osv., og at fritidsaktiviteter er sentrale for å fremme folks integrasjon i nærmiljøet.

Et godt nærmiljø og en viss bredde i servicetilbudet vil ha positiv betydning for mange. Nærmiljødeltaking kan både gi en følelse av tilknytning samtidig som nærhet til tilbud sparer tid ved utføring av daglige gjøremål og fritidsaktiviteter.

Noen er mer avhengige av nærmiljøet enn andre. Generelt vil de være avhengige som ikke har så lett tilgang på alternativer for f.eks. sosial kontakt. Dette vil blant annet være grupper som ikke er i yrkesaktivt arbeid eller i utdanning. Eksempler på grupper som på denne bakgrunn vil være avhengig av nærmiljøet er barn, eldre, funksjonshemmede og hjemmearbeidende. Nærmiljøet vil for disse være viktig for kontakt utenfor familien. Mennesker i visse livs- eller overgangsfaser vil være avhengige av nærmiljøet mer enn andre. Dette kan f.eks. gjelde småbarnsfamilier og personer som befinner seg i perioder med sykdom og arbeidsledighet.

2.1. Offentlig politikk for bedre nærmiljøer

I de senere år har det fra det offentliges side vært lagt vekt på å styrke nærmiljøene. Nærmiljøene har naturligvis også tidligere vært berørt av statlige og lokale tiltak på en rekke områder, ofte indirekte i form av "utilsiktede konsekvenser" av ulike sektorpolitiske tiltak innen samferdsel, arbeidsmarked, boligbygging mv.

Den økte oppmerksomhet som nærmiljøpolitikk har fått har blant annet sin bakgrunn i en erkjennelse av at det er grenser for hvilke oppgaver velferdsstaten kan påta seg. Samtidig har det vært lagt vekt på integrering i nærmiljøet i omsorgen for fysisk og psykisk utviklingshemmede og for eldre. Desentralisering av omsorgsoppgavene til nærmiljøet har vært sett på som ett av de viktigste virkemidlene i en begrensning av den institusjonsbaserte omsorgen. Det har vært lagt vekt på at en politikk for integrering av utsatte grupper også må innebære en mer generell styrking av nærmiljøene. Denne tankegangen kan illustreres med følgende sitat fra Langtidsprogrammet 1986 - 1989: "Et velutbygd lokalt aktivitets- og kulturtilbud kan fremme den almenne trivselen og indirekte støtte opp om omsorgsarbeidet. Den viktigste effekten av stabile nærmiljøer og gode naboskap er av forebyggende karakter. Et arbeid med å styrke nærmiljøenes omsorgsevne vil innebære økt satsing på hjelpeordninger for de hjemmeboende. Dette kan minske behovet for institusjonsplassering som i mange tilfeller er en dårlig løsning for den enkelte".

Grunnlaget for en politikk direkte rettet mot å styrke nærmiljøene ble lagt i forrige Langtidsprogram (1982-85), ved utarbeidingen av Stortingsmelding nr. 16 (1979-80) "Bedre nærmiljøer", og en egen melding om bypolitikken. Det siste Langtidsprogrammet (1986 - 1989) legger opp til en videreføring av denne nærmiljøstrategien, bl.a. ved å vise til de muligheter og oppgaver som nærmiljøet har: "Det skal satses på en økning av innsatsen for å forbedre nærmiljøenes fysiske standard, bl.a. ved å sette i verk en aksjon for flere fellesbygg og møtesteder i nærmiljøet. Det understrekes at felles aktiviteter i nærmiljøet er en vesentlig del av kulturlivet og fritidsvirksomheten. Nærmiljø, skole og lokale organisasjoner kan engasjeres til økt innsats ved enkelte praktiske oppgaver i omsorgsarbeidet. Det er en utfordring å bygge ut bedre tjenester og

skape nye arbeidsplasser i lokalsamfunnet. Forutsetninger for en slik utvikling i nærmiljøene er bl.a. lokal utveksling av informasjon og lokalt engasjement".

Den offentlige strategi for bedre nærmiljøer har blitt fulgt opp og utviklet videre på grunnlag av det arbeid som Statens Nærmiljøutvalg og Byforskningsprogrammet har utført. Statens Nærmiljøutvalg ble opprettet i 1981 og ble tildelt to hovedoppgaver:

- Samordning av statlige tiltak og virkemidler for bedre nærmiljøer.
- Forsøks- og utviklingsarbeid i kommunene og utadrettet kontaktarbeid.

Det har vært satt i gang ca. 60 forsøksprosjekter med ulike typer av nærmiljøtiltak, bl.a. av lokal organisering som kan sies å være en forutsetning for å nå mange av målene for forsøksvirksomheten og for lokalt utviklingsarbeid generelt.

Nærmiljø i byer er ett av de fire delprogrammene under byforskningsprogrammet som også ble startet opp i 1981. Her ble det blant annet lagt vekt på å analysere menneskers atferd og sosiale liv ut ifra et nærmiljøperspektiv.

2.2. Nærmiljøbegrepet

Nærmiljø er ikke et entydig begrep. En avgrensning til begreper som bomiljø, oppvekstmiljø eller lokalsamfunn synes vanskelig. Det engelske begrepet "community" kan både omfatte lokale og ikke-lokale felleskap, det siste er f.eks. basert på slektskap og religion. Det norske nærmiljøbegrepet har i stor grad vært brukt om nære omgivelser med utgangspunkt i bolig (engelsk: local community). Byforskningsprogrammet tar utgangspunkt i en inndeling av nærmiljø i en materiell, en sosial og en organisatorisk struktur. Det finnes ingen klare avgrensninger av begrepet geografisk, heller ikke hvilke sosiale, materielle og organisasjonsmessige forhold det skal omfatte. Den materielle strukturen består av menneskeskapte og naturlige omgivelser slik som bygninger, trafikkårer, lekeplasser og friarealer. Til den sosiale strukturen regnes de mellommenneskelige relasjoner i form av gruppedannelser og lokale nettverk. Den organisatoriske strukturen omfatter organisasjoner og institusjoner, slik som skoler, idrettslag, borettslag og servicebedrifter (Schiefløe 1985).

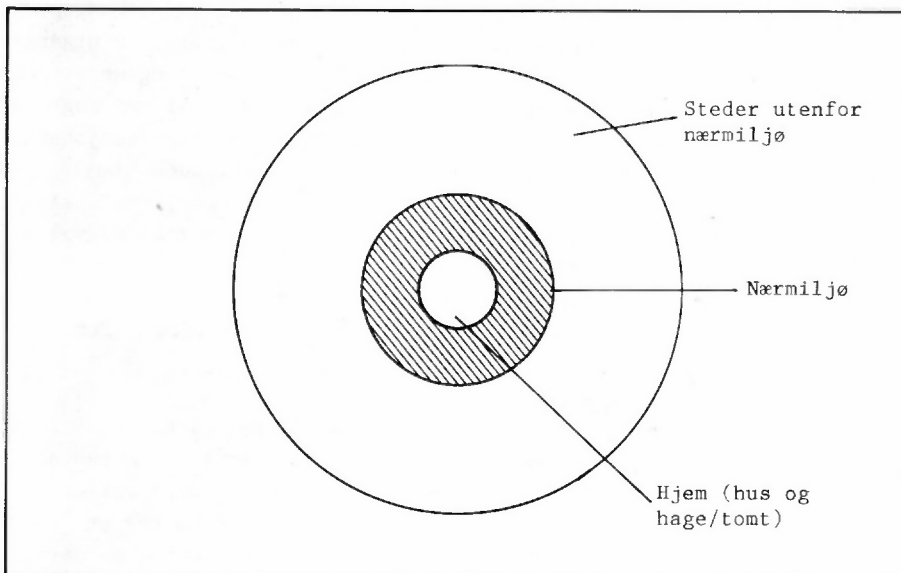
Det finnes ikke noen enhetlig avgrensning av nærmiljøet blant annet fordi begrepet ikke følger innarbeidede geografiske eller administrative skillelinjer. Folks oppfatning av hva som er deres nærmiljø vil også variere fra person til person og med ulike bostedstyper. En kan tenke seg at jo mer tettbygd et sted er jo snevrere vil en geografisk oppfatning av nærmiljøet være, og omvendt jo mer spredtbygd et område er jo større geografisk utstrekning vil nærmiljøet ha.

Det vil antakelig i stor grad fokuseres på de nærmeste steder hvor det finnes organisasjoner og servicetilbud. Avstand fra bolig til servicetilbud vil variere med bostedstype. De klareste "grensene" for nærmiljø må antas å forekomme på mindre tettsteder. I spredtbygde strøk kan avstanden til de ulike tilbud være relativt store og det kan dermed forekomme større usikkerhet om hva folk oppfatter som sitt nærmiljø. I byer er grensene til tilstøtende nærmiljøer ofte uklare. Peter H. Rossi hevder at navn på bydeler vil være en identifikasjonsfaktor. Resultatene av undersøkelser om hva folk oppfatter som sitt nærmiljø, ved å gjøre bruk av kart, viser at det er en tendens til at folk orienterer seg mot områder som ligger i sentrum og langs daglige reiseruter mellom hjem og arbeid (Rossi 1981).

Det norske nærmiljøbegrepet henter symbolsk kraft fra det gamle gårds-, grende- og bygdesamfunnet. Dette kan synes paradoksalt i og med at nærmiljø er et ord som har oppstått i byen, som svar på problemer folk i byen til en viss grad var de første til å stå overfor. Begrepet har imidlertid, i pakt med parallelle utviklingstendenser i byen og på landsbygda, blitt generalisert til hele landet (Gullestad 1985).

I Tidsnyttingsundersøkelsen som skal legges til grunn for denne publikasjonen er det benyttet følgende definisjon: Nærmiljø er det geografiske området utenfor intervjupersonens bolig/privat eiendom, men stort sett innen gangavstand fra boligen. Folks egen oppfatning av nærmiljø ble lagt til grunn, men det ble antydnet at nærmiljø vanligvis vil begrenses til et område som ikke overstiger 500 m til 2 km. Denne definisjonen av nærmiljø er illustrert i figur 2.1.

Figur 2.1. Illustrasjon av nærmiljødefinisjon

Denne definisjonen tar utgangspunkt i en geografisk avgrensning av nærmiljøet og de grensene for en materiell og sosial struktur som følger av dette. Det har ikke vært vanlig å foreta et så skarpt skille spesielt mellom hjem og nærmiljø i andre undersøkelser, men et slikt skille kan bidra til å gi et bedre bilde av den rolle nærmiljøet spiller i dagliglivet for ulike grupper og aktiviteter.

Det er vanskeligere å foreta en eksakt geografisk avgrensning mellom nærmiljøet og steder utenfor nærmiljø enn mellom hjem og nærmiljø. I en situasjon med et lite enhetlig nærmiljøbegrep må det tas hensyn til størst mulig grad av sammenlignbare data, samtidig som det til en viss grad også må gis rom for subjektive oppfatninger av hva folk oppfatter som sitt nærmiljø. Begge disse hensyn er forsøkt ivarettatt i Tidsnyttingsundersøkelsen ved å antyde en konkret avstand, samtidig som det til en viss grad er tatt hensyn til en subjektiv oppfatning hos de spurte.

2.3. Datagrunnlaget

Tidsnyttingsundersøkelsen 1980-81 er det viktigste datagrunnlaget for denne analysen. Undersøkelsen bygger på et landsomfattende utvalg av personer i alderen 16-74 år. Utvalget bestod av 5 049 personer; av disse var det 1 742 personer det ikke ble oppnådd intervju med, eller 35 prosent av alle oppsøkte. I tabellene vil også de som ikke har besvart de konkrete spørsmålene bli holdt utenfor i analysen. Personer med uoppgitt i nærmiljø er holdt utenfor i alle tabellene om tidsbruk.

Tidsbruk ble registrert ved at svarpersonene førte dagbøker over sine aktiviteter. Dagbøkene ble ført over en periode på to dager. Denne dagbokføringen foregikk til ulike ukedager og årstider for de ulike deler av utvalget, for å sikre at det i tillegg til et representativt utvalg av personer også var et representativt utvalg av dager. For nærmere opplysninger om opplegget og gjennomføringen av undersøkelsen vises det til NOS Tidsnyttingsundersøkelsen 1980-81.

Det ble foretatt en registrering av aktiviteter, hvor aktivitetene foregikk og hvem intervjupersonene var sammen med. For en gitt person er en hendelse definert både ved hva personen gjør, hvem han er sammen med og hvor han er.

Hendelsen varer så lenge det ikke er noen endringer i noen av disse tre aspektene. Dersom en person begynner å gjøre noe annet, dersom han f.eks. skifter oppholdssted oppstår en ny hendelse. Sosial kontakt kan inngå som en del av alle aktivitetstyper, men registreres som en egen aktivitet når sosialt samvær er hovedaktiviteten.

2.4. Tid og tidsbruk

Det kan være nyttig å skille mellom tre tidsbegreper: Først naturlig tid som er bestemt av naturens rytmer i skillet mellom dag og natt og ulike årstider. Naturlig tid opptrer i et syklisk mønster. Mekanisk tid er definert ved hjelp av klokker og kalendere. Det tredje tidsbegrepet er sosial tid som forstås i forhold til sosial aktivitet. Sosial tid refererer seg til rytmer eller endringer som har med sosiale prosesser å gjøre. Disse tre tidsbegrepene er ikke gjensidig utelukkende og det vil ofte være aktuelt å beskrive dem i sammenheng med hverandre (Grønmo og Sem Christensen 1986).

Alle aktiviteter forgår innen en ramme av tid og sted. Tidsbruk er et mål på nivået på en aktivitet. Tidsbruk som mål på aktivitet forutsetter både registrering av når en aktivitet foregår og hvor lenge den varer.

Tidsbruk knyttet til aktiviteter og steder har å gjøre med sosiale hendelser og er dermed en del av begrepet sosial tid. Mekanisk tid brukes for å si noe om nivået på aktivitetene (antall minutter og timer). Når og hvor bestemte aktiviteter foregår kan både være avhengig av mekanisk tid (arbeidsuke/helligdager) og naturlig tid (døgn og årstider). Mekanisk tid kan altså både brukes for å si noe om aktivitetsnivået og for å forklare når og hvor aktiviteter skjer.

Følgende sitat kan illustrere forholdet mellom mekanisk/naturlig tid og sosial tid: "Som en knapp ressurs setter tid rammer for individuell og kollektiv aktivitet. Innenfor rammene søker individer å tilpasse tidsbruken for å oppnå en best mulig livs- og levestandard. Knapphet på tid tvinger folk til å velge mellom ulike aktiviteter og steder hvor aktivitetene skal foregå. En av måtene å håndtere tidsknappheten på er å arrangere aktiviteter i et visst mønster/organisering av dagliglivet" (Parkes og Thrift 1980).

Det mål på tidsbruk som det skal legges mest vekt på i forbindelse med presentasjonen av resultatene er gjennomsnittlig tidsbruk pr. dag for ulike grupper. Tidsbruken vil bli oppgitt i timer og tidels timer. 0,1 time tilsvarer 6 minutter. Forskjell i tidsbruk for de grupper som vil bli belyst vil vanligvis være statistisk sikker ved en forskjell på 0,1 time for en dag og tilsvarende 0,7 timer for en uke. Der det er hensiktsmessig vil aktivitetsforskjellene bli illustrert ved ukentlig aktivitet, dvs. daglig tidsbruk ganget opp med 7. En rekke aktiviteter i nærmiljøet foregår et visst antall ganger i uken, heller enn å være daglige aktiviteter. For eksempel gir det mer mening å snakke om idretts- og friluftaktiviteter en halv time i uken enn 6 minutter pr. dag. Tidsbruk på ukebasis vil derfor ofte gi en bedre illustrasjon på forskjellen i nærmiljødeltaking mellom ulike grupper.

Gjennomsnittstall viser den "typiske" verdi for ulike grupper på en enkel måte. Det kan i noen tilfeller være vanskelig å si ut fra gjennomsnittstall hvilke fordelinger som er til stede. Problemet kan grovt illustreres ved å peke på at en kan ende opp med samme gjennomsnittstall både dersom få personer bruker mye tid og dersom et stort antall personer bruker lite tid.

Andre mål som vil bli brukt er andelen av en gruppe som deltar i en aktivitet i løpet av en dag, og andelen av den tiden som går med til en bestemt aktivitet som brukes i nærmiljøet. Det første av disse to målene vil egne seg for aktiviteter der den gjennomsnittlige tidsbruk er liten. Det andre målet vil vise hvor viktig nærmiljøet er i forhold til andre oppholdssteder for ulike aktiviteter eller grupper.

2.5. Aktiviteter og tilbud i nærmiljøet og andre steder

Den gruppering av aktiviteter som brukes i Tidsnyttingsundersøkelsen skal legges til grunn her. Inndelingen er basert på følgende hovedaktivitetsområder: Inntektsgivende arbeid/arbeidsreise mv., husholdsarbeid (husarbeid og omsorgsarbeid), utdanning, personlige behov (måltider, søvn osv.) og fritid (underholding, sosialt samvær og idrett og friluftsliv). Det vil variere sterkt hvilken rolle nærmiljøet spiller som arena for disse aktivitetene.

Registrering av daglig og ukentlig tidsbruk slik det er gjort i Tidsnyttingsundersøkelsen setter visse begrensninger på hvilke aktiviteter som kommer med. Dette gjør det blant annet vanskelig å beskrive sjeldne aktiviteter eller aktiviteter som bare en liten andel av befolkningen utfører, fordi tallene for slike aktiviteter blir usikre (Lingsom 1985). Beskrivelsen av tidsbruk i nærmiljøet vil derfor i stor grad konsentrere seg om nærmiljøaktiviteten totalt og om hovedgrupper av hyppige aktiviteter.

For noen aktivitetstyper vil det være en sammenheng mellom innholdet i aktiviteten og hvor den foregår. For eksempel vil TV-titting og måltider ofte foregå hjemme og kinogåing ofte i nærmiljø. Denne sammenknyttingen mellom sted og aktivitet varierer med de ulike aktiviteter, fordi det vil være forskjellig hvor mange alternative arenaer som "står til disposisjon" for hvor aktiviteten kan utføres. Aktiviteter som er nærmiljøorientert vil heller ikke alltid foregå innenfor de geografiske grensene for nærmiljø slik de er definert her. For eksempel kan sosialt samvær med naboer som foregår i hjemmet være en nærmiljøaktivitet så god som noen. Det er imidlertid vanskeligere å lage kvantifiserbare målinger av aktiviteter etter grad av nærmiljøorientering enn med utgangspunkt i en geografisk avgrensning.

Hva nærmiljødeltakingen betyr for den enkelte vil både være avhengig av hva slags tilbud som finnes og hvilke alternativer som finnes andre steder, og/eller hvilke andre aktiviteter som kan være aktuelle i stedet. Et "aktivt" nærmiljø vil på den annen side både være avhengig av en viss grad av allsidighet i tilbud og deltaking fra ulike grupper av beboere. Om nærmiljøtilbudene er offentlige eller private og i hvilken grad de må være formelt organisert vil variere med aktivitetstype.

I St.meld. nr. 16 (1979-80) "Bedre nærmiljøer" er betydningen av en del organiserte og uorganiserte tilbud i nærmiljøet diskutert. De uorganiserte nærmiljøaktiviteter vil først og fremst være knyttet til sosialt samvær og uformelle tjenester, hjelp og støtte beboerne imellom. Et organisert nærmiljøtilbud vil imidlertid være en viktig forutsetning for at det utvikles kontakt og uformell støtte i nærmiljøer. Her skal det derfor kort refereres til en del av de viktigste nærmiljøtilbud:

Arbeidsplasser

Arbeidsplasser i nærmiljøet for de som bor der innebærer at lange arbeidsreiser med dag- eller ukependling kan unngås. Arbeidsplasser bidrar også til å gjøre nærmiljøet mer allsidig. I tillegg vil mindre tid til arbeidsreiser kunne føre til frigjøring av krefter til å delta i lokale aktiviteter i fritida.

Private og offentlige servicetilbud

Servicetilbud for dagligvarehandel og offentlige tjenester skal i prinsippet være tilgjengelig for alle. Nedleggelse av de små dagligvarebutikker har skapt problemer for mange nærmiljøer, spesielt i spredtbygde strøk. Et klart trekk ved utviklingen er konsentrasjon av dagligvareomsetningen både geografisk og til færre og større forretningsforetak. Dagligvarebutikken har også betydning som miljøfaktor. I tillegg til vareforsyningen dekker nærbutikken også et sosialt behov som kontaktsted for lokalbefolkningen. God kontakt med posttjenester har særlig stor betydning i utkantstrøk. God tilgang på teletjenester kan være avgjørende for om eldre og funksjonshemmede kan bli boende i sitt nærmiljø.

De politiske målsettinger for helse- og sosialtjenesten går ut på en størst mulig grad av desentralisering av tilbudene. Stikkord er forebygging av institusjonsopphold ved å satse på utbygging av den primære helse- og sosialtjenesten. Satsing på hjemmehjelp, hjemmesykepleie, frivillige organisasjoner og annen frivillig innsats har vært sett på som viktige virkemidler i denne sammenheng. Fremdeles er det imidlertid store ulikheter mellom forskjellige distrikter og bostedstyper i dekningsgrad av det offentlige helse- og sosialtjenestetilbudet.

Barnehager, fritidshjem og lekeplasser for barn

Utbygging av barnehager i folks nærmiljø er det klart viktigste tiltak for barn under skolealder. Behovet for fritidshjem er også stort og her står vi overfor et betydelig utviklingsarbeid. Et godt fysisk miljø som er trafiksikkert og med lekemuligheter er selvsagt også viktige tiltak for barn i nærmiljø.

Fritidstilbud

Det kulturpolitiske området omfatter bl.a. tradisjonell kunst- og kulturformidling, ungdomsarbeid, idrettsaktiviteter og andre fritidsaktiviteter. Det er vesentlig at kulturarbeidet i nærmiljøet tar utgangspunkt i og nyttiggjør seg den kulturarv som finnes lokalt og i ulike lag av folket.

Nærmiljøet bør så langt mulig ha tilstrekkelige og varierte områder til naturoplevelse, rekreasjon og friluftsliv.

Et godt nærmiljø forutsetter deltaking fra beboerne, dette gjelder både deltaking i den kommunale planleggings- og beslutningsprosess som berører nærmiljøene og deltaking ellers i forenings- og organisasjonsliv, organisert dugnadsarbeid osv. Velforeninger, borettslag, frivillige organisasjoner og lokalutvalg/greudentvalg er viktige i dette arbeidet.

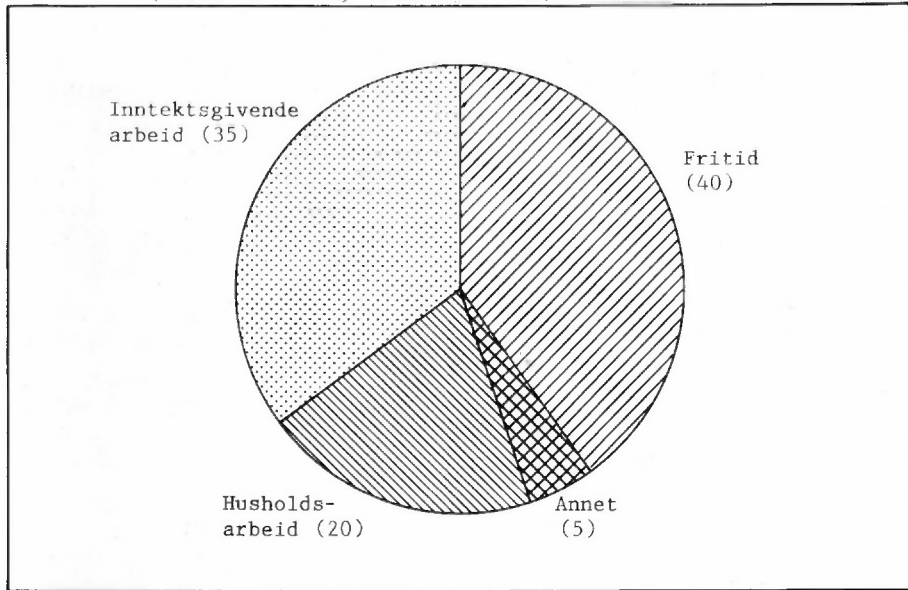
Et sosialt fellesskap vil blant annet være en viktig konsekvens av den fritids- og organisasjonsaktivitet som folk utøver sammen i nærmiljø. Det organiserte tilbudet vil være viktig for å stimulere til kontakt mellom beboerne. I rapporten "Deltaking og sosial forankring" utgitt av Planleggingssekretariatet 1981, legges det i tillegg vekt på følgende faktorer som grunnlag for å opprettholde og videreutvikle sosialt fellesskap og sosialt samvær:

- Tid
- Stabilt bosettingsmønster
- Variert befolkningssammensetning
- Felles oppgaver og ansvar

2.6. Nærmere om problemstillinger og disposisjon

I gjennomsnitt oppholdt folk seg i sitt nærmiljø ca. 14,2 timer totalt i løpet av en uke. Omtrent halvparten av den tid som brukes i nærmiljø brukes til ulike fritidsaktiviteter. Halvparten av fritida i nærmiljø brukes til sosialt samvær, jf. figur 2.2.

Figur 2.2. Tid i nærmiljø prosentvis fordelt på ulike aktivitetstyper.
Gjennomsnitt for alle dager og alle personer.
(Total tid = 14,2 timer pr. uke)

Først og fremst vil vi beskrive ulikheter i tidsbruk i nærmiljø mellom ulike grupper av beboere. Videre vil vi beskrive hvilke aktiviteter som det brukes tid på i nærmiljø og deltaking i ulike typer av nærmiljøer. Det blir lagt spesiell vekt på å beskrive ulike gruppers deltaking i fritidsaktiviteter og deltaking i aktiviteter for å forbedre nærmiljøet.

Problemstillingene som er valgt og hvilke befolkningsgrupper som skal sammenlignes henger blant annet sammen med den betydning den enkeltes organisering av dagliglivet, integrasjon i nærmiljøet og avhengighet av nærmiljøet antas å ha for valg av arena for de ulike aktiviteter.

Omfanget av deltaking i nærmiljø blir sett i forhold til arbeidstid og arbeidssted. Dette vil være helt grunnleggende i forhold til hvordan folk organiserer sine daglige gjøremål over døgnet og uken, både mht. hvilke aktiviteter de utfører, hvor lang tid de bruker og hvor og når aktivitetene foregår. Derfor blir det også lagt stor vekt på å beskrive ulikhet i nærmiljøaktivitet blant kvinner og menn.

Avhengighet av nærmiljøet vil blant annet variere med livsfase. Ungdom som bor hjemme hos foreldre, småbarnsforeldre og eldre vil være mest avhengige av nærmiljøet for ulike tjenester og tilbud. Det vil derfor være interessant å se på om denne avhengigheten av nærmiljø samsvarer med ulikhet i tidsbruk for grupper som befinner seg i ulike livsfaser. I tillegg er det viktig å foreta en synliggjøring av dagliglivet til grupper som i liten grad er gjenstand for oppmerksomhet i andre statistiske publikasjoner.

Forskjeller i nærmiljødeltaking for personer bosatt i ulike bostedstyper blir beskrevet. Dette vil være av interesse fordi det i ulike bostedstyper vil være ulike typer av og ulik bredde i nærmiljøtilbud. Det har vært stilt spørsmålsteget ved fruktbarheten av den tradisjonelle todeling av det geografiske rom, nemlig skillet mellom by/land og tettbygd/spredtbygd (Byfuglien og Trosdahl 1985). For eksempel vises det til at det er ganske uforståelig at de tettbygde omegnskommunene til Oslo er landkommuner. I Tidsnyttingsundersøkelsen er det laget en mer nyansert bostedsvariabel ved å innføre avstand fra nærmeste by/tettsted og mellom sentrum og ytterområder i byer. Ytterområder kan både bestå av villastrøk og drabantbyer.

Videre belyser vi forskjeller i deltaking i nærmiljøet etter utdanningsnivå og sosioøkonomisk status. Utdanning vil bl.a. påvirke flyttetilbøyeligheten. Høy sosial status i arbeidslivet vil ofte føre til en orientering ut av nærmiljøet, bl.a. fordi arbeidsoppgavene ofte vil gjøre det nødvendig med en bred kontaktflate. Dette vil føre til mindre avhengighet av nærmiljø. Høy sosial status fører også til et høyt inntektsnivå og anskaffelse av bil, hytte, båt og andre fritidsgoder. Spørsmålet er hvor stor innvirkning dette har på hvor mye tid som brukes i nærmiljøet i forhold til steder utenfor nærmiljøet for disse gruppene. Dette er av interesse fordi dette er grupper som ofte vil ha ressurser til å styrke et nærmiljø.

Rapporten er delt inn i følgende kapitler:

Kapittel 3 omhandler dagliglivets organisering som forutsetning for tidsbruk i nærmiljø. Det beskriver bl.a hvordan tidsbruk i nærmiljø varierer i forhold til arbeidstid og med ulike ukedager, og for ulike aktivitetstyper.

Kapittel 4 dreier seg om tidsbruk i nærmiljø i ulike livsfaser. Det foretas parvise sammenligninger av ulike livsfasegrupper: Mellom ungdom som bor i og utenfor foreldrehusholdning, mellom foreldre med ulik alder på yngste barn, for voksne uten hjemmeboende barn i ulike aldersgrupper.

Kapittel 5 beskriver fritiden i nærmiljø. Det inneholder bl.a. en analyse av hvor viktig nærmiljøet er i forhold til andre arenaer for ulike fritidsaktiviteter, og i hvilken grad fritidsbruken i nærmiljøet er avhengig av hvor mye fritid folk har til rådighet.

Kapittel 6 gir en analyse av hvilke grupper som i størst grad deltar i aktiviteter for å forbedre nærmiljøet. Resultatene blir blant annet diskutert i forhold til bruken av nærmiljøet for ulike grupper.

3. DAGLIGLIVETS ORGANISERING OG TIDSBRUK I NÆRMILJØ

3.1. Innledning

De fleste organiserer store deler av sin tidsbruk i bestemte rytmer eller sykluser. Organiseringen av daglige og ukentlige gjøremål er tilpasset arbeids- og åpningstidene samt de tilbud som finnes i nærmiljøene. Individuelle ønsker, muligheter og vaner vil spille en rolle for hvilke aktiviteter som utføres, når og hvor de utføres og hvor lenge de varer. Blant annet vil oppgaver og ansvar i husholdningen virke inn både på muligheter for, og begrensninger i, deltaking i nærmiljøet. Det er grunn til å tro at store deler av den aktivitet som foregår i nærmiljøet følger et visst mønster både når det gjelder tidspunkt for aktivitetene og varighet.

I dette kapitlet skal vi bl.a. beskrive tidsbruk i forhold til arbeidstid og arbeidssted. Dette antas å være av grunnleggende betydning for hvordan folk organiserer sine daglige gjøremål. Det legges vekt på å beskrive tidsbruk i nærmiljø på ulike ukedager bl.a. sett på bakgrunn av forskjeller i arbeidstid. Arbeidsbelastning ute og hjemme vil variere med kjønn og alder, det samme gjelder hvilke aktiviteter det er aktuelt å utføre i nærmiljø. Variasjon i tidsbruk til ulike nærmiljøaktiviteter blant kvinner og menn i ulike aldersgrupper vil derfor bli beskrevet. I tillegg vil nærmiljøtilbudet være av betydning for omfang av og type nærmiljødeltaking. Det blir derfor lagt vekt på å beskrive tidsbruk til nærmiljøaktiviteter for personer bosatt i ulike typer bostedsstrøk.

3.2. Hvor mye tid bruker vi i nærmiljøet?

I gjennomsnitt bruker vi ca. 14 timer i nærmiljø i løpet av en uke til alle aktiviteter til sammen. Dersom vi trekker fra den tiden som går med til lønnet arbeid i nærmiljø er gjennomsnittlig tidsbruk 9 timer pr. uke. Det er ingen forskjell på hvor mye tid menn og kvinner bruker i nærmiljø, når vi ser bort fra tid brukt til lønnet arbeid.

Tabell 3.1. Gjennomsnittlig antall timer pr. uke i nærmiljø med og uten tid brukt til lønnet arbeid for menn og kvinner i ulike aldersgrupper. Timer

Alder	Tid i nærmiljø inkludert arbeid			Tid i nærmiljø utenom arbeid			Tallet på observasjoner	
	Alle	Menn	Kvinner	Alle	M	K	M	K
Alle	14.2	15.0	13.5	9.0	9.0	9.0	3 127	3 405
16-24 år	19.2	20.0	18.6	15.3	16.4	14.1	631	676
25-44 "	13.4	14.4	12.6	7.6	7.4	7.6	1 270	1 351
45-66 "	12.7	13.5	12.0	6.9	6.4	7.4	987	1 126
67-74 "	11.1	10.6	11.7	9.5	8.5	10.4	239	252

Nærmiljøaktiviteten målt i timer og minutter (unntatt tid til lønnet arbeid) varierer klart med alder både for kvinner og menn. De yngre (16-24 år), og særlig yngre menn, bruker relativt mye tid i nærmiljø, ca. 15 timer til alle aktiviteter utenom lønnet arbeid. En del av forskjellene mellom denne aldersgruppen og de andre skyldes at utdanning til dels regnes som nærmiljøaktivitet. Tid til utdanning i nærmiljø utgjør maksimalt 3,5 timer i uka slik at denne aldersgruppen likevel er den som i gjennomsnitt deltar mest i nærmiljøet. Menn og kvinner i aldersgruppen 25-66 år bruker relativt lite tid til nærmiljøaktiviteter, ca. 7 timer i gjennomsnitt. Personer 67-74 år bruker noe mer tid. I aldersgruppene 45-66 år og 67-74 år bruker kvinner i gjennomsnitt henholdsvis ca. 1 og 2 timer mer til nærmiljøaktiviteter i uka enn hva mennene gjør.

I sammenligningene av variasjon i tidsbruk i nærmiljø mellom ulike grupper vil tid til lønnet arbeid i nærmiljø vanligvis bli holdt utenfor. Grunnen til dette er at selve tidsbruken til lønnet arbeid i seg selv ikke innebærer noen orientering mot nærmiljøet, men har mer å gjøre med de arbeidstidsordninger som eksisterer i samfunnet. Likevel kan arbeid i nærmiljø virke integrerende i forhold til deltaking i andre nærmiljøaktiviteter, noe vi skal se nærmere på i neste avsnitt.

3.3. Arbeidstid, arbeidssted og tidsbruk i nærmiljø

Næringsutviklingen og en økning av kvinners yrkesaktivitet, har påvirket betingelsene for deltaking i nærmiljøaktiviteter. I tidligere tider var de enkelte lokalsamfunn/nærmiljøer i mindre grad integrert i storsamfunnet og utgjorde på mange måter selvstendige organisatoriske enheter. Flere oppgaver ble løst av husholdet og nærmiljøet og færre av velferdsstaten og av et spesialisert næringsliv.

Den aktivitet som i dag foregår i nærmiljøet vil dermed bygge på andre forutsetninger og kreve andre tilpasninger både fra samfunnets side og den enkelte samfunnsborger enn det den gjorde før. Den enkelte må tilpasse sin nærmiljøaktivitet til sin egen arbeidstid og nødvendige gjøremål innen husholdningen. Den offentlige planleggingen for nærmiljødeltaking må ta hensyn til de nevnte samfunnsmessige endringer ved utforming av tjenester og tilbud for å kunne realisere de politiske målsettinger om bedre nærmiljøer. De politiske målsettinger går ut på å legge forholdene til rette for integrerte og godt fungerende nærmiljøer. Også arbeidstidsordninger og plassering av arbeidsplasser vil legge viktige premisser for å få dette til i praksis, fordi arbeidslivstilknytningen påvirker tid til deltaking i nærmiljøet.

Arbeidstid er viktig for å bestemme hvor mye tid som er bundet opp i løpet av et døgn. Det samme gjelder nødvendige gjøremål som foregår innen en husholdning. Tidsbindingene vil bl.a. være avhengig av familiesituasjon og husholdningsstørrelse. Gitt samme arbeidstid i lønnet arbeid, vil forskjellen i kvinners og menns tidsbruk i nærmiljø gi en pekepinn om hvilken tidsbinding det ulønnede arbeid innebærer, i og med at kvinner i størst grad står for dette.

Ved beskrivelsen av hvordan arbeidstid i lønnet arbeid påvirker nærmiljødeltakingen, skal vi ta utgangspunkt i alle nærmiljøaktiviteter utenom lønnet arbeid.

Tabell 3.2. Gjennomsnittlig antall timer pr. uke i nærmiljø utenom tid brukt til lønnet arbeid for menn og kvinner med ulik ukentlig arbeidstid. Timer

Ukentlig arbeidstid	Alle	Menn	Kvinner	Tallet på observasjoner	
				Menn	Kvinner
Alle	9.0	9.0	9.0	3 115	3 377
0 timer	12.5	15.1	11.3	597	1 348
1-29 "	9.2	13.5	8.5	148	914
30-39 "	6.9	7.6	6.4	390	526
40-44 "	7.4	7.6	6.9	1 173	441
45 og over	6.7	6.5	7.8	807	148

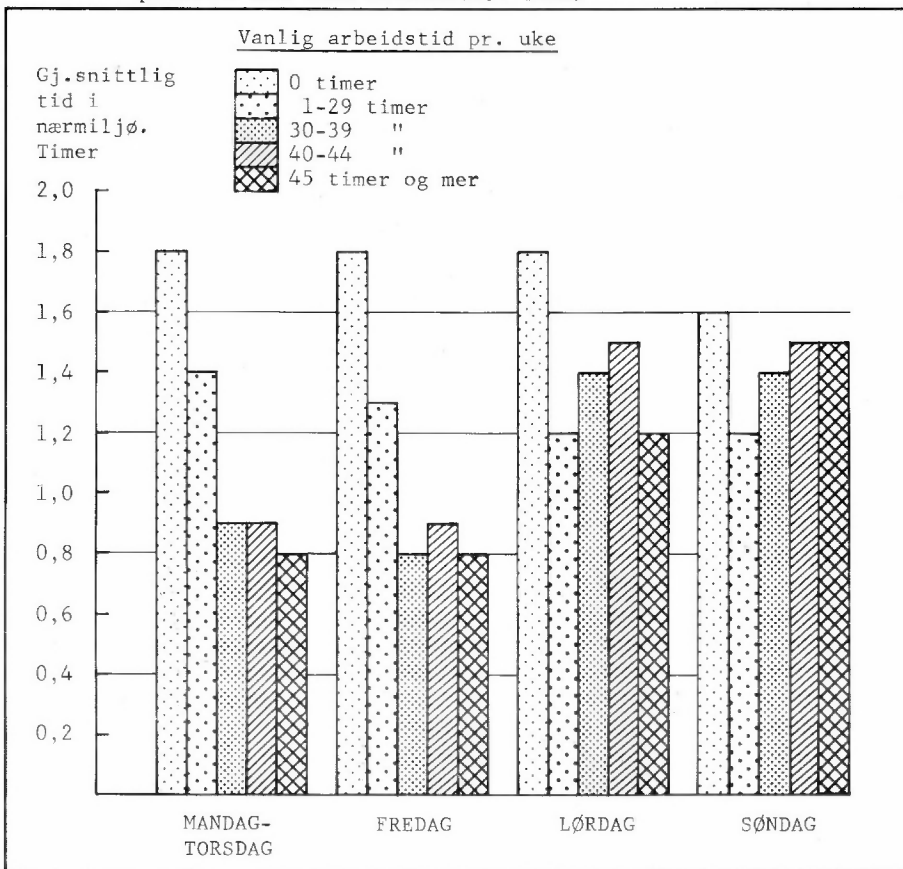
Gruppen med 0 timer består stort sett av skoleelever, pensjonister, husmødre, arbeidsuføre og arbeidsløse. Jo lengre arbeidstid folk har jo mindre tid tilbringer de i nærmiljø. Et markert skille, særlig for menn, går ved en arbeidstid på over og under 30 timers arbeidsuke (dvs. 6 timers dag). For de som arbeider over 30 timer er forskjellen i deltaking liten uansett hvor lang arbeidstiden er - dette gjelder både for kvinner og menn.

Resultatene i tabell 3.2 viser at kvinner deltar mindre enn menn i nærmiljøet ved alle arbeidstidsnivåer, unntatt de som arbeider over 45 timer. Vi vet at det er kvinner som bruker mest tid på husarbeid og omsorgsarbeid i hjemmet (Lingsom og Ellingsæter 1983). Resultatene kan derfor tyde på at både forpliktelser i hjemmet og deltaking i lønnet arbeid er hindringer for nærmiljødeltaking blant kvinner.

I tillegg til ukentlig arbeidstid vil organisering av arbeidet over døgnet, uken og året ha stor betydning for hvordan resten av dagliglivet organiseres, dvs. hvilke aktiviteter som velges, når og hvor de foregår og hvor lenge de varer. De fleste som arbeider heltid arbeider fra mandag-fredag med fri hver lørdag og søndag. Deltidsarbeid kan organiseres på ulike måter - f.eks. enten ved å arbeide full dag noen få dager i uken eller halv dag alle dager i uken, unntatt lørdag og søndag. Skiftarbeid og helgearbeid vil også påvirke deltakingen i nærmiljø. Åpningstidsutvalgets utredning (NOU 1984:13) om åpningstider og tilgjengelighet legger vekt på at nærmiljøet bør ha tilbud og aktivitetsmuligheter over et størst mulig tidsrom for å øke aktiviteten. For å kaste litt lys over problemstillingene som er nevnt ovenfor kan det være aktuelt å beskrive tidsbruk i nærmiljøet på ulike ukedager for grupper med ulik arbeidstid. Vil f.eks. fordelingen av nærmiljøaktivitet på hverdager og helgedager være påvirket av hvilken arbeidstid folk har? Eller er det slik at de som har lang arbeidstid deltar jevnt over mindre i nærmiljøaktiviteter alle dager i uken?

Figur 3.1 belyser disse problemstillingene ved følgende resultater: De som ikke er yrkesaktive bruker i gjennomsnitt mye tid på alle ukedagene. De som arbeider under 30 timer (dvs. under 6 timers arbeidsdag) bruker i gjennomsnitt mer tid i nærmiljø på hverdager enn de som arbeider mer enn 30 timer. De som har lang arbeidstid deltar relativt mye i nærmiljøaktiviteter i helgene. Det ser altså ut til at et lavt aktivitetsnivå i nærmiljø på hverdagene for denne gruppen på en måte "tas igjen" i helgene. Den relativt svake sammenhengen mellom arbeidstid og gjennomsnittlig tidsbruk i nærmiljø for alle ukedager for de som arbeider mer enn 30 timer, har altså blant annet sin bakgrunn i et slikt ukentlig mønster for tidsbruk.

Figur 3.1. Gjennomsnittlig antall timer pr. dag nyttet i nærmiljø på ulike dager i uken, utenom tid brukt til lønnet arbeid for personer med ulik arbeidstid. Timer

En stor del av aktivitetene som foregår i nærmiljø vil foregå sammen med andre. På denne bakgrunn vil ikke bare ens egen, men også andres arbeidstid virke inn på tidsbruk og aktivitet i nærmiljø. Det samme vil arbeidsdelingen mellom kvinner og menn innen husholdningen gjøre (Wadel mfl. 1983). Dette er aktuelle problemstillinger, men det er ikke mulig å gå inn på dem her.

Flere faktorer tilsier at det å ha arbeidsplassen sin i nærmiljøet vil øke sannsynligheten for deltaking også når det gjelder de andre aktivitetene som foregår i nærmiljøet.

- Arbeidssted i nærmiljø vil føre til mindre krevende arbeidsreiser og dermed mer tid til å utføre andre aktiviteter, bl.a. aktiviteter i nærmiljøet.
- Arbeidssted i nærmiljø vil føre til at nærmiljøets tilbud vil være de mest hensiktsmessige å velge ut ifra et nærhetshensyn spesielt i situasjoner med knapphet på tid.
- Samtidig kan lønnet arbeid i nærmiljøet virke integrerende i forhold til nærmiljødeltaking og/eller føre til større avhengighet av nærmiljøet.

Ca. 17 prosent av de yrkesaktive har arbeidet i nærmiljøet i løpet av en dag. Det reelle tall for hvor stor andel som har sin arbeidsplass i nærmiljøet kan være noe høyere fordi de som ble intervjuet på fridager, i ferier og på sykedager ikke kommer med her. I tillegg kommer jordbruksarbeid som er registrert på hjem, dvs. arbeidssted utenfor nærmiljøet.

Tabell 3.3. Gjennomsnittlig antall timer pr. uke i nærmiljø utenom tid brukt til lønnet arbeid, for grupper som arbeider i/utenfor nærmiljø eller grupper som ikke er i yrkesaktivt arbeid i løpet av en dag. Timer

Yrkesaktivitet/ arbeidssted	Alle	Menn	Kvinner	Tallet på observasjoner	
				Menn	Kvinner
Alle	9.0	9.0	9.0	3 127	3 405
Ikke i arbeid	10.4	11.3	9.7	1 325	2 091
Arbeid i nærmiljø	15.1	15.1	15.2	398	387
Arbeid utenfor nærmiljø	5.0	5.1	4.9	1 404	927

Resultatene er helt klart i tråd med de antakelser som er gjort om sammenhengen mellom arbeidssted og deltaking i aktiviteter i nærmiljøet. De som arbeider i nærmiljøet i løpet av en dag bruker tre ganger så mye tid på nærmiljøaktiviteter (utenom arbeid) som de som arbeider utenfor nærmiljøet. Det som kanskje er mer overraskende er at de som arbeider i nærmiljø også bruker mer tid i nærmiljøet enn de som ikke er i arbeid i løpet av en dag. Forskjellen i gjennomsnittlig ukentlig tidsbruk i nærmiljø for disse gruppene er på ca. 4 timer. Sammenhengen mellom arbeidssted og tidsbruk i nærmiljø er den samme for kvinner og menn.

3.4. Tidsbruk i nærmiljø og andre steder på ulike ukedager

Den største delen av døgnet oppholder folk seg i hjemmet, dette gjelder også selv om den tid som normalt brukes til søvn (7-8 timer) trekkes fra. På hverdagene oppholder folk seg i gjennomsnitt over dobbelt så lang tid på steder utenfor hjem og nærmiljø som i nærmiljø. En av grunnene til dette er at flere har sitt arbeidssted utenfor nærmiljø enn i nærmiljø, jf. forrige avsnitt.

Tabell 3.4. Gjennomsnittlig antall timer pr. dag som tilbringes hjemme, i nærmiljø og på steder utenfor hjem og nærmiljø. Timer

Ukedager	Hjemme	I nær- miljø	Utenfor hjem og nærmiljø	Reiser	Tallet på obser- vasjoner
Alle dager	16.1	1.8 ¹	5.2	0.9	6 532
Mandag-torsdag	15.8	2.2	5.3	0.9	3 804
Fredag	15.4	2.1	5.7	1.1	931
Lørdag	16.8	1.8	4.8	0.9	910
Søndag	17.2	1.5	4.5	0.9	887

¹ Grunnen til at total tidsbruk her er mindre enn 2 timer (jf. figur 2.2) er at reiser i nærmiljø er tatt med under reiser.

Søndager er den dag da det brukes minst tid i nærmiljø, bare 1,5 time i gjennomsnitt, mens folk oppholder seg 4,5 timer utenfor hjem og nærmiljø.

I gjennomsnitt for alle ukedager har 60 prosent oppholdt seg i nærmiljøet i løpet av en dag. Dersom vi holder lønnet arbeid utenfor er andelen ca. 55 prosent. Både i og utenfor nærmiljø oppholder folk seg på ulike typer av oppholdssteder. For eksempel er det ca. 17 prosent som i løpet av en hverdag har vært på besøk i andres hjem i nærmiljø, samme andel har også vært på besøk i andres hjem utenfor nærmiljøet. Det er derimot en større andel som har vært på besøk i andres hjem utenfor nærmiljøet enn i nærmiljøet i helgene.

Tabell 3.5. Andelen av alle personer som oppholder seg på forskjellige steder i og utenfor nærmiljø på ulike ukedager. Prosent

Ukedager	I bolig- en	Oppholdssted						Tallet på ob- serva- sjoner
		På arbeidsplass		Hjemme hos andre privat		Andre steder		
		I nær- miljø	Utenfor nærmiljø	I nær- miljø	Uten- for nær- miljø	I nær- miljø	Uten- for nær- miljø	
Alle	97	13	39	18	20	45	46	6 532
Mandag- torsdag ..	98	16	48	17	16	45	83	3 804
Fredag ...	97	15	46	17	22	44	48	931
Lørdag ...	93	6	17	19	27	46	53	910
Søndag ...	96	2	10	20	27	47	49	887

Det er ikke tvil om at nærmiljøet spiller en viss rolle for folks daglige aktivitet. Likevel oppholder folk seg i større grad hjemme og på steder utenfor nærmiljøet enn i nærmiljøet. Andelen som har vært på besøk i andres hjem er like høy på steder utenfor nærmiljøet som i nærmiljøet fra mandag-torsdag.

3.5. Tidsbruk til de ulike nærmiljøaktiviteter

De aktiviteter som utføres i nærmiljø spenner over et vidt spekter fra arbeid til ulike typer av fritidsaktiviteter. Betydningen av de ulike aktivitetstilbud i nærmiljøet ble diskutert i innledningskapitlet. Ulike nærmiljøer vil både ha ulike typer av tilbud og ulike mengder av tilbud. At tilbud foreligger vil likevel ikke være en tilstrekkelig forutsetning for at alle grupper deltar i nærmiljøaktiviteter og prioriterer nærmiljøet framfor å utføre aktivitetene andre steder.

For eksempel kan kjøp av varer og tjenester enten skje i nærmiljø eller utenfor hjem og nærmiljø. Hvilken arena som foretrekkes er både avhengig av tilbudsmønstret i nærmiljøet og tilbudsmønstret utenfor nærmiljøet, avstand til "nabonærmiljøer", åpningstider, samt hvor mye tid folk har til å gjøre innkjøp. Alle disse faktorer spiller sammen når valget av arena treffes. Det vil variere med de ulike nærmiljøaktiviteter hvorvidt de er knyttet til bestemte åpningstider og også om de vanligvis utføres i bestemte rytmer i forhold til døgn, uke og årstider.

Det vil variere fra individ til individ, bl.a. i forhold til hvilken livsfase de befinner seg i, hvor mye tid de må bruke til de ulike aktiviteter. For eksempel kan behovet for nattesøvn variere med alder, hvor mye penger det er nødvendig å tjene på lønnet arbeid vil være avhengig av forørgerbyrde, hvor mye husarbeide det er nødvendig å utføre vil være avhengig av familiestørrelse mv. En del av tiden som brukes på de ulike aktiviteter vil være mer enn det som er tvingende nødvendig. Tidsbruk utover den "nødvendige" tid vil være avhengig av prioriteringer som kan være foretatt som bevisste valg i større eller mindre grad, og som vil være betinget av samfunnets organisering, kulturelle forhold, rollemønstre, interesser mv. For eksempel viser NOS Tidsnyttingsundersøkelsen at enslige kvinner bruker mer tid på husarbeid enn enslige menn. Dette er en forskjell som er betinget av rollemønstre og ulike forventninger til de to kjønn.

Tabell 3.6 viser deltaking i ulike aktiviteter i nærmiljøet for menn og kvinner i ulike aldersgrupper. Dersom vi ser bort fra tid til lønnet arbeid i nærmiljø så er sosialt samvær den enkeltaktivitet som det brukes mest tid på i nærmiljøet.

Tabell 3.6. Gjennomsnittlig antall timer pr. uke til ulike nærmiljøaktiviteter for menn og kvinner i ulike aldersgrupper. Timer

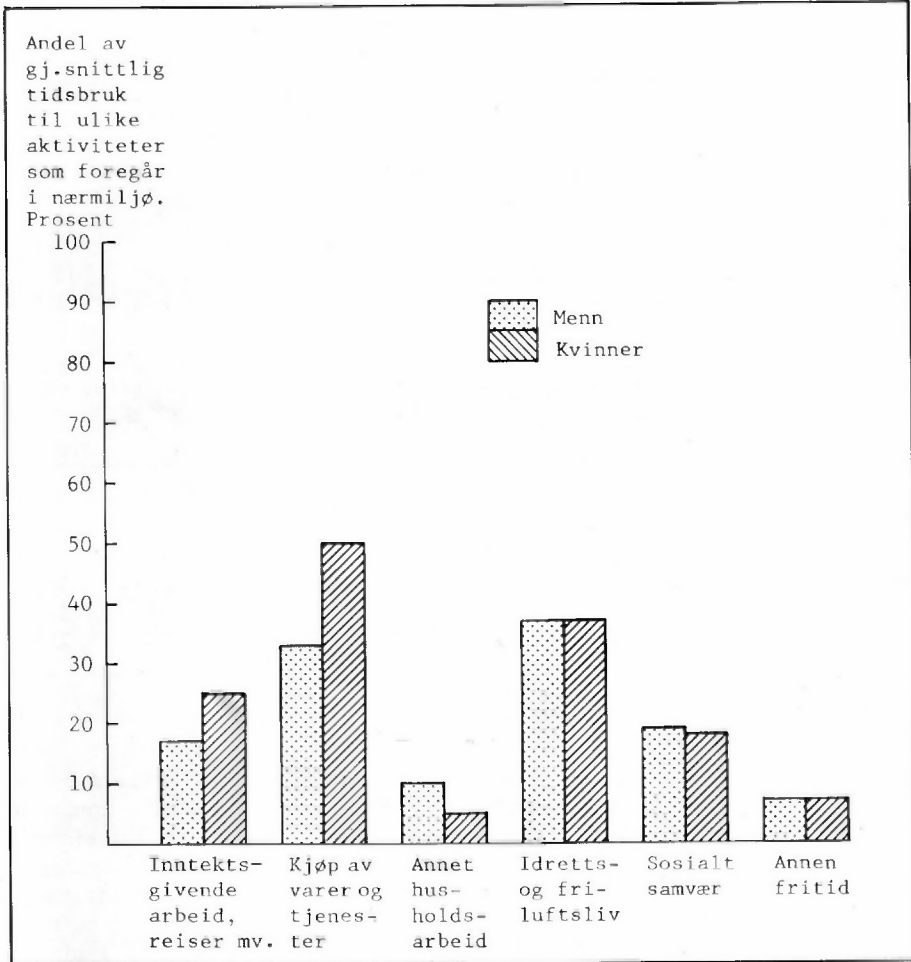
Alder	Inntekts- givende arbeid		Kjøp av varer og tjenester		Annet husholds- arbeid		Idretts- og friluftsliv	
	Menn	Kvinner	M	K	M	K	M	K
Alle	5.9	4.4	0.8	1.3	1.5	1.5	1.5	1.1
16-24 år	3.5	4.3	0.6	0.8	1.5	1.3	2.2	1.4
25-44 "	6.9	4.9	0.7	1.3	1.3	1.7	1.2	0.8
45-66 "	7.1	4.6	0.8	1.5	1.8	1.3	1.2	1.0
67-74 "	2.0	1.2	1.2	1.8	2.2	1.8	2.4	1.6

	Sosialt samvær		Annen fritid		Annet		Tallet på observasjoner	
	M	K	M	K	M	K	M	K
Alle	2.5	2.7	1.5	1.4	1.0	0.9	3 127	3 405
16-24 år	5.4	4.3	2.9	2.5	3.7	3.8	631	676
25-44 "	2.1	2.3	1.6	1.1	0.4	0.1	1 270	1 351
45-66 "	1.5	2.1	0.8	1.0	0.2	0.2	987	1 126
67-74 "	1.6	3.1	0.8	1.7	0.1	0.4	239	252

Ungdom (16-24 år) bruker mer tid til sosialt samvær i nærmiljøet enn personer i alle andre aldersgrupper, dette gjelder både for menn og kvinner i denne aldersgruppen. De bruker henholdsvis 5,4 og 4,3 timer i uka på sosialt samvær i nærmiljø. Menn og kvinner 16-74 år bruker i gjennomsnitt like mye tid, dvs. 1,5 timer i uka på annet husholdsarbeid i nærmiljø. Denne aktiviteten inkluderer blant annet omsorg for barn og eldre. Ukentlig tidsbruk til kjøp av varer og tjenester er ca. 1 time i uka, her er det en liten tendens til økende tidsbruk med økende alder. Grunnen til dette kan være at handleturene i større grad har sosiale aspekter for de eldre. Det kan også være at de eldre er flinkere til å bruke nærbutikkene enn personer i andre aldersgrupper. Andre aktiviteter i nærmiljø inkluderer blant annet utdanning, dette er grunnen til at aldersgruppen 16-24 år bruker mye tid her.

Kjøp av varer og tjenester er den aktivitet hvor den største andelen av tidsbruken skjer i nærmiljø. 40 prosent av tiden som går med til å gjøre innkjøp brukes i nærmiljø, jf. figur 3.2. Også for idretts- og friluftslivsaktiviteter spiller nærmiljøet en viktig rolle, også for disse aktivitetene bruker folk 40 prosent av tiden i nærmiljø (nærmere om dette i kapittel 4 om fritid og fritidsbruk).

Figur 3.2. Andelen av gjennomsnittlig tidsbruk til ulike aktiviteter som foregår i nærmiljø for menn og kvinner. Prosent

Bare 20 prosent av den tiden folk bruker til sosialt samvær foregår i nærmiljø. Sosialt samvær er en aktivitet hvor valgmulighetene for arena i utgangspunktet er store. Sosialt samvær kan foregå både hjemme, i nærmiljø og utenfor nærmiljø.

Kvinner og menn bruker i gjennomsnitt omtrent like mye tid i nærmiljø til alle nærmiljøaktivitetene til sammen. Likevel kan vi si at nærmiljøet er "viktigere" for kvinner dersom en ser på andelen av tiden til de ulike aktiviteter som foregår i nærmiljøet. For eksempel bruker kvinner en større andel av sin tid til kjøp av varer og tjenester i nærmiljø enn hva menn gjør. Overraskende nok gjelder dette ikke for tidsbruk til sosialt samvær.

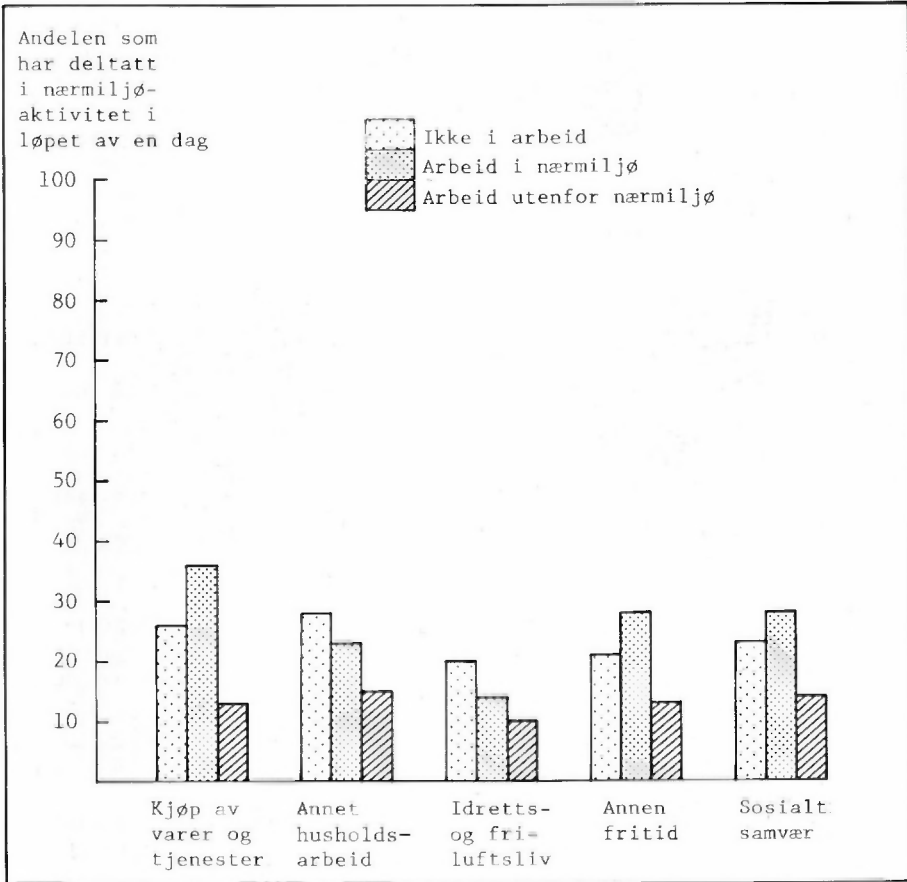
Tidsbruk i nærmiljø til de enkelte aktivitetene varierer - til dels på ulikt vis - med ukedager. I gjennomsnitt brukes det, ikke overraskende, mest tid på inntektsgivende arbeid mandag-torsdag, mest på kjøp av varer og tjenester på lørdager og mest tid på fritidsaktivitetene idretts- og friluftsliv, sosialt samvær og annen fritid i helgene. Det brukes like mye tid på annet husholdsarbeid (for det meste omsorgsarbeid) på alle ukedagene. Gjennomsnittlig tidsbruk til idretts- og friluftslivsaktiviteter er dobbelt så høy på søndager som hver av de andre ukedagene, og andelen som har deltatt er omtrent tre ganger så høy, dvs. at 32 prosent deltar i idretts- og friluftslivsaktiviteter på søndager. Til tross for dette så foregår en mindre andel av den tiden som totalt brukes til idretts- og friluftslivsaktiviteter i nærmiljøet på søndager sammenlignet med de andre ukedagene.

Tabell 3.7. Gjennomsnittlig antall timer pr. dag til nærmiljøaktiviteter på ulike ukedager. Timer

Ukedager	Inn- tekts- giv- ende arbeid	Kjøp av varer og tje- ne- ster	Annet hus- holds- ar- beid	Idretts- og fri- luftsliv	So- sialt sam- vær	An- nen fri- tid	An- net	Tallet på ob- serva- sjoner
Alle	0.7	0.2	0.2	0.2	0.4	0.2	0.1	6 532
Mandag-torsdag	1.0	0.2	0.2	0.2	0.3	0.2	0.2	3 804
Fredag	0.8	0.2	0.2	0.1	0.3	0.2	0.2	931
Lørdag	0.3	0.3	0.2	0.2	0.6	0.2	0.0	910
Søndag	0.1	0.0	0.2	0.4	0.5	0.3	0.1	887

Det kan også være av interesse å beskrive deltaking i nærmiljøaktiviteter over døgnet og til ulike årstider. I gjennomsnitt brukes det litt mer tid på fritidsaktiviteter i nærmiljøet om kvelden. For sosialt samvær brukes det dobbelt så mye tid om kvelden som om dagen. Gjennomsnittlig tidsbruk i nærmiljø til fritidsaktiviteter på ulike årstider varierer bare for idretts- og friluftslivsaktiviteter, forskjellene er imidlertid så små at de ikke gir grunnlag for en videre drøfting.

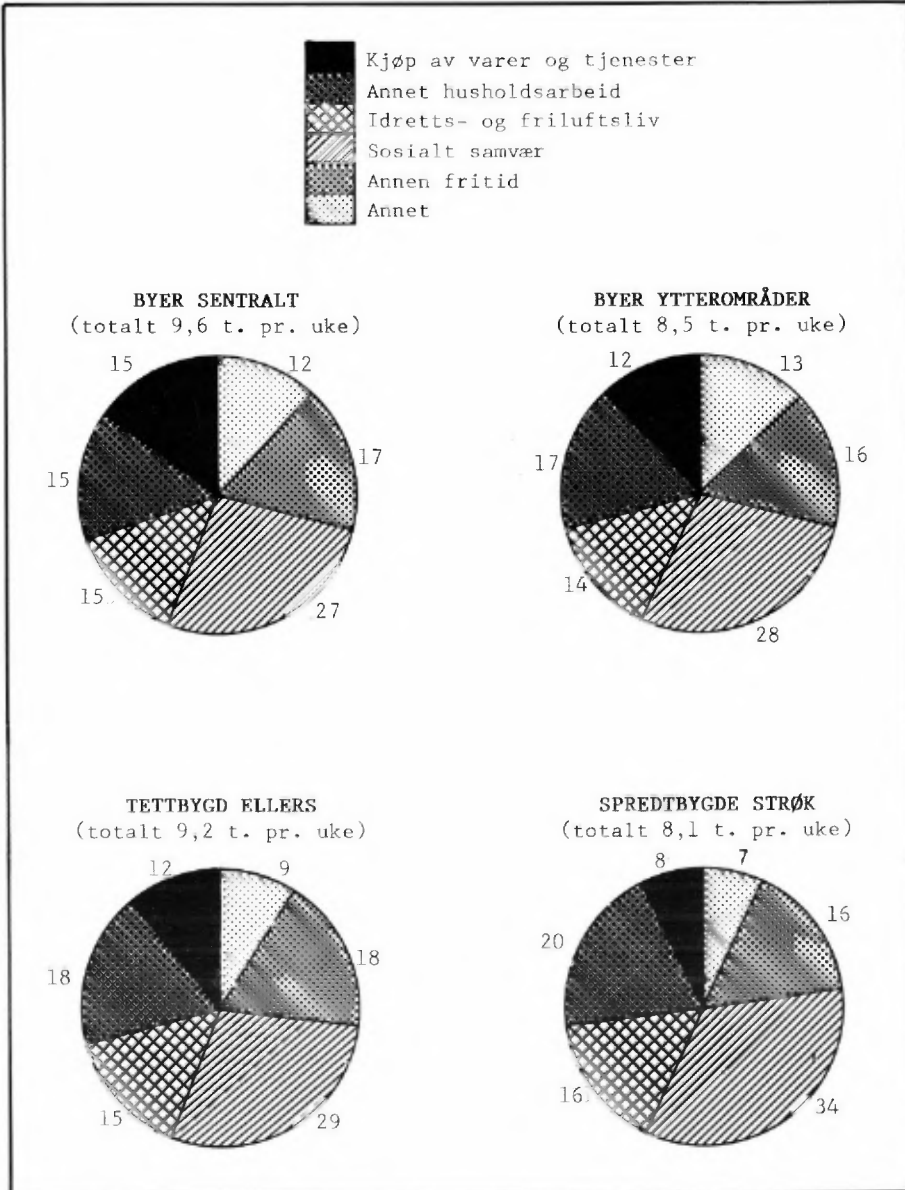
Figur 3.3. Andelen som har deltatt i ulike typer av nærmiljøaktiviteter for grupper som arbeider i/utenfor nærmiljø eller som ikke har arbeidet i løpet av en dag. Gjennomsnitt for alle dager. Prosent

For alle nærmiljøaktivitetene gjelder at andelen som deltar i de enkelte nærmiljøaktivitetene i løpet av en dag er større blant de som har sitt arbeid i nærmiljø enn blant de som har arbeidet sitt utenfor nærmiljø. Forskjellen mellom disse to gruppene er størst når det gjelder kjøp av varer og tjenester, jf. figur 3.3. I tillegg vil omfanget av deltaking i de enkelte nærmiljøaktiviteter også være påvirket av arbeidstid og andre tidsbindinger, jf. avsnittet om arbeidstid og tidsbruk i nærmiljø.

Prioritering av nærmiljø som sted for ulike aktiviteter vil være avhengig av tilbud. Dette vil variere med bostedstype - som vi skal se nærmere på i neste avsnitt. Her skal det gis en oversikt over tidsbruken fordelt på aktivitetstyper for personer bosatt i ulike bostedstyper. I tillegg til at den totale tidsbruk er forskjellig, størst i byer og minst i spredtbygde strøk, så er det også noen forskjeller i fordeling på aktiviteter. For eksempel brukes det i spredtbygde strøk en større andel av tida i nærmiljø på sosialt samvær og i byer sentralt en større andel av tida på innkjøp enn i de andre bostedstypene, jf. figur 3.4.

Figur 3.4. Gjennomsnittlig tidsbruk i nærmiljø prosentvis fordelt på ulike aktivitetstyper¹⁾ for personer i ulike bostedstyper. Prosent

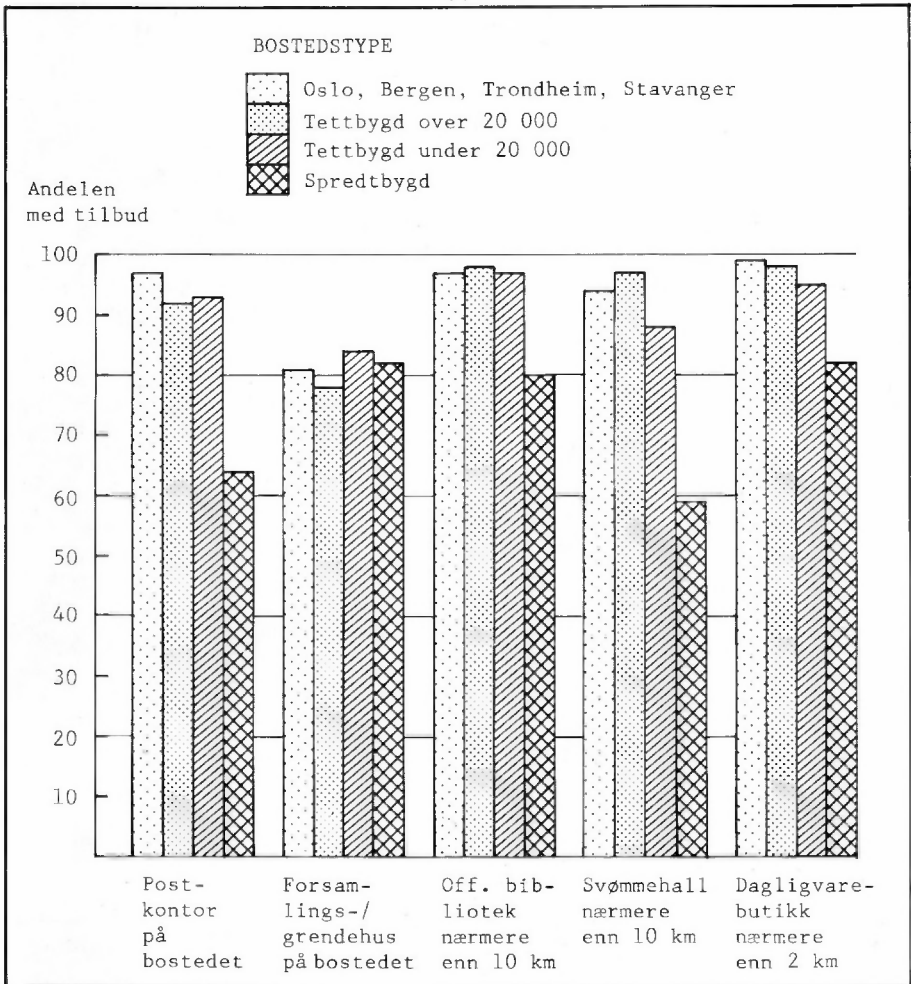

1) Arbeid er holdt utenfor pga. at jordbruksarbeid er kodet på hjem.

3.6. Tidsbruk over uken for personer bosatt i ulike bostedstyper

I Levekårsundersøkelsen 1983 er det stilt spørsmål om ulike servicetilbud og andre tilbud innen forskjellige avstander fra bolig for de forskjellige tilbud, dvs. 2 km eller 1 mil fra bolig eller tilbud "på stedet", altså til dels et større geografisk område enn den definisjonen av nærmiljø som er brukt i Tidsnyttingsundersøkelsen.

Figur 3.5. Andelen av befolkningen med ulike servicetilbud på/nær bostedet etter bostedstype. Prosent

Figur 3.5 gir likevel en grov illustrasjon på i hvilken grad ulike tilbud finnes i ulike bostedstyper. Spredtbygde strøk skiller seg klart ut som den bostedstypen med den laveste andelen som har kort avstand til ulike tilbud. Når det gjelder de andre bostedstypene viser denne figuren relativt små forskjeller i tilbudsmønstret. Det antas at de tilbud som eksisterer i tilgrensende nærmiljøer og avstand til service-senter i omegnen utenfor nærmiljøet vil påvirke de valg som skjer mht. nærmiljøaktivitet. Her antas også at forholdet mellom kvaliteten på tilbudene i og utenfor nærmiljøet vil spille en rolle for omfanget av nærmiljøaktivitet.

Variasjonen i tidsbruk i nærmiljøet mellom ulike bostedstyper svarer til tilbudsmønstret på den måten at de som bor i spredtbygde strøk i gjennomsnitt bruker relativt liten tid i nærmiljøet i løpet av en uke. Dette er ikke opplagt da tidsbruk også vil være avhengig av andre faktorer enn konkrete servicetilbud, som f.eks. sosialt nettverk, naturtilbud mv.

Tabell 3.8. Gjennomsnittlig antall timer pr. uke i nærmiljø utenom tid brukt til lønnet arbeid for menn og kvinner bosatt i ulike bostedsstrøk. Timer

Bostedstype	Alle	Menn	Kvinner	Tallet på observasjoner	
				Menn	Kvinner
Alle	9.0	8.9	9.0	3 105	3 381
Byer over 50 000, sentralt	8.3	8.8	8.1	440	541
Byer over 50 000, ytterområder	6.4	6.7	6.0	266	249
Byer 10 000 - 50 000, sentralt	11.8	12.1	11.5	286	355
Byer 10 000 - 50 000, ytterområder	8.3	7.7	8.8	274	306
By eller tettsted, 3 000 - 10 000	10.0	10.6	9.5	480	450
Tettsted under 3 000, mindre enn 2 mil fra by/tettsted	8.3	8.2	8.3	256	320
Tettsted under 3 000, mer enn 2 mil fra by/tettsted	10.9	10.6	11.3	250	248
Spredtbyggd, mindre enn 2 mil fra by/tettsted	8.5	7.5	9.3	345	384
Spredtbyggd, mer enn 2 mil fra by/tettsted	8.2	7.8	8.6	508	528

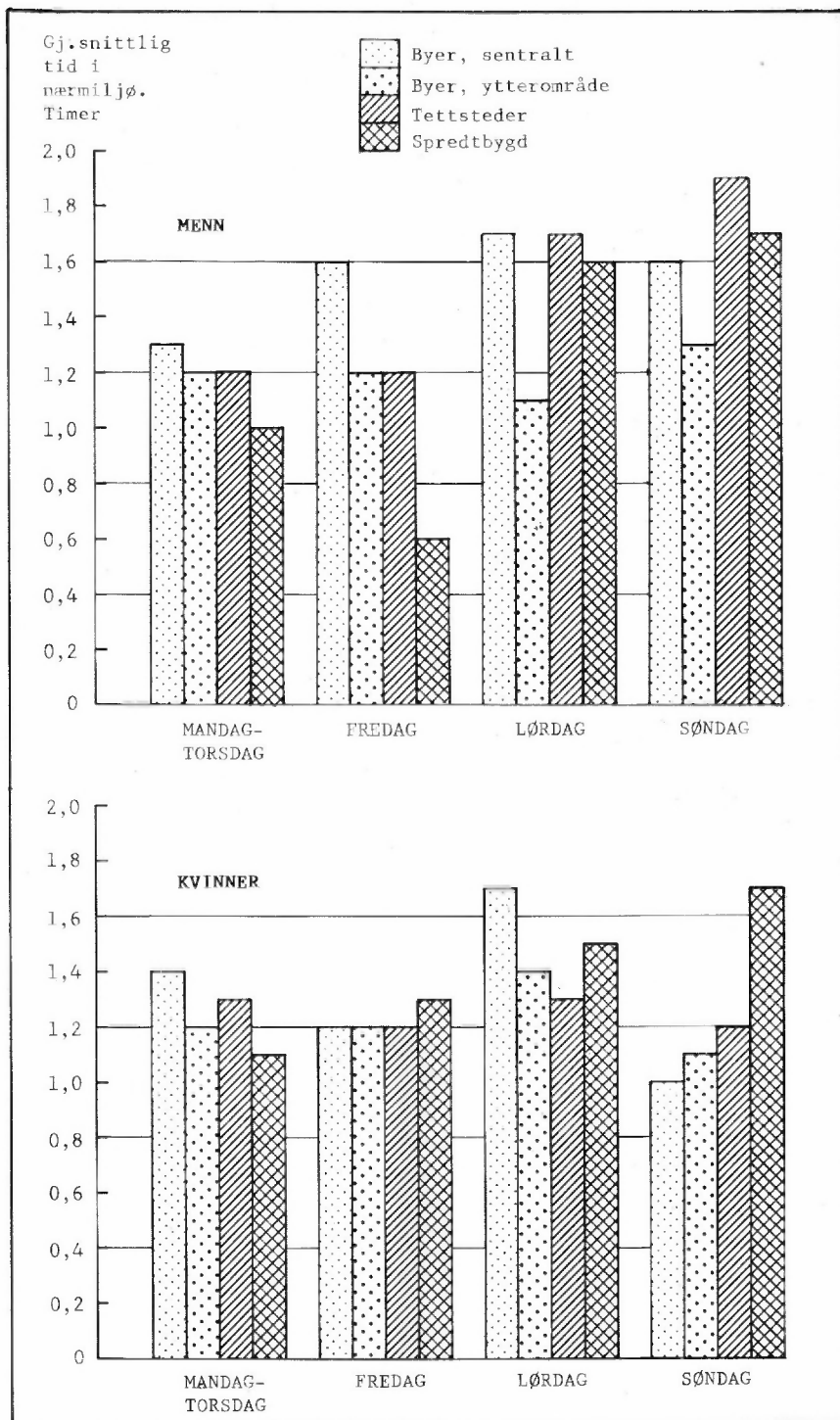
Det ser ut til at det er en sammenheng mellom tidsbruk i nærmiljø og tilbud i "nabonærmiljøer", i og med at de som bor i ytterområder i byer bruker mindre tid i nærmiljøet enn de som bor sentralt. Dette gjelder også dersom vi sammenligner tettsteder som har en avstand på mer enn og mindre enn 2 mil fra større by/tettsted. For de som bor i spredtbygde strøk er det ingen særlige forskjeller i forhold til avstand til nærmeste større by/tettsted. Likevel må det understrekes at tabellen ellers viser helt klare og systematiske resultater som alle peker i samme retning, at de som bor i ytterområdene bruker mindre tid i nærmiljø enn de som bor sentralt. Disse resultatene kan tyde på at bredden og konsentrasjonen i tilbud spiller en rolle for valg av sted for bestemte aktiviteter og ikke bare om konkrete tilbud finnes eller ikke finnes i nærmiljøet. Et annet spørsmål er i hvilken grad aktivitetsnivået for bestemte aktiviteter reduseres dersom det ikke finnes tilbud i nærmiljøet. Dette vil selvsagt variere fra aktivitet til aktivitet. En rapport fra Fondet for markeds- og distribusjonsforskning viser bl.a. at avstand til sentra reduserer antall dagligvareinnkjøp (Lavik 1985).

Figur 3.6 viser visse forskjeller i tidsbruken i nærmiljø utenom lønnet arbeid på ulike ukedager for folk som er bosatt i forskjellige typer bostedsstrøk.

På mandag-torsdag er det kvinner som er bosatt i sentrum av større byer som bruker mest tid i nærmiljøet, og menn som er bosatt i spredtbygde strøk bruker minst tid. Forskjellene er relativt små. Forskjellen mellom disse gruppene er i gjennomsnitt på mellom 20 minutter og en halv time i løpet av en dag. Søndager derimot bruker kvinner i byer sentralt liten tid og menn og kvinner i spredtbygde strøk bruker relativt mye tid i nærmiljø, det samme gjelder menn i tettbygde strøk.

De resultatene som er vist i figur 3.6 tyder på at deltaking i nærmiljøet både er avhengig av tilbud og trekk ved kvinners og menns ulike roller. For eksempel er forskjellen mellom kvinners og menns tidsbruk i nærmiljøet markert på søndager, ved at menn bruker mer tid i nærmiljø enn kvinner. Denne forskjellen kan skyldes at menn har mindre tidsknapphet på søndager enn kvinner. Det er tidligere vist at kvinner har lengre samlet arbeidstid på søndager enn menn (Lingsom og Ellingsæter 1983).

Figur 3.6. Gjennomsnittlig antall timer pr. dag nyttet i nærmiljø på ulike ukedager, utenom tid brukt til lønnet arbeid for menn og kvinner bosatt i ulike typer bostedsstrøk. Timer

4. TIDSBRUK I NÆRMILJØ FOR ULIKE FAMILIEFASER

4.1. Innledning

I dette kapitlet skal det legges spesiell vekt på å beskrive nærmiljødeltakingen blant ungdom, barnefamilier og eldre. Grunnen til at en tar for seg disse familiefasene er at dette er grupper som i spesielt stor grad antas å være avhengig av og/eller integrert i nærmiljøet.

Det antas at aktivitet og tidsbruk i nærmiljøet vil gjenspeile graden av avhengighet av og integrasjon i nærmiljøet for personer i ulike familiefaser. Formålet med dette kapitlet er å belyse forskjellene i tidsbruks- og aktivitetsmønster mellom de ulike familiefasegruppene og å se hvordan tidsbruk i nærmiljø for de enkelte familiefaser blant annet varierer med bostedstype, utdanningsnivå og yrkestilknytning.

Kontakten mellom generasjonene er en annen problemstilling som er aktuell i nærmiljøsammenheng, men som ikke vil bli nærmere drøftet her. At personer i ulike familiefaser bruker tid i nærmiljø er imidlertid en nødvendig (men ikke tilstrekkelig) forutsetning for kontakt mellom generasjonene i nærmiljøet.

Som mål på nærmiljødeltaking brukes delvis andelen som deltar i de ulike nærmiljøaktiviteter i løpet av en dag og delvis ukentlig tidsbruk til alle aktiviteter i nærmiljø utenom lønnet arbeid.

4.2. Nærmere om et alders- og familiefaseperspektiv

Familiefase eller livsløpsfase har i mange sammenhenger erstattet kronologisk alder som forklaringsvariabel. En av de viktigste grunnene til dette er at mange viktige hendinger i livsløpet, slik som f.eks. inngåelse av ekteskap, inntreffer på forskjellige alderstrinn for forskjellige mennesker. De avgjørende hendinger i et individs liv er ikke alltid fødselsdagene, men i stor grad de dagene som betyr endringer i familiefasestatus (Ellingsæter og Iversen 1984).

I tillegg til familiefase vil også andre hendinger i ulike livsfaser være av betydning for avhengighet, integrasjon og deltaking i nærmiljø. Viktige faktorer knyttet til alder er overgangen mellom skole og arbeid og arbeid og pensjonsalder. I tillegg kan følger av ulykker/sykdom føre til endringer i deltaking i nærmiljø.

Bakgrunnen for de inndelinger i familiefaser som her er valgt er hensynet til problemstillinger knyttet til nærmiljøaktivitet. Antakelse om hvilke faser som virker avhengighetsskapende og integrerende i nærmiljøsammenheng vil dermed være viktig for valg av faseinndelinger.

4.3. Nærmiljødeltaking for personer i ulike familiefaser

Mengden og organiseringen av daglige gjøremål vil variere med familiefase, derfor må familiefase stå sentralt i en beskrivelse av ulikhet i tidsbruk og aktivitet i nærmiljø. En kombinasjon av et tidsperspektiv og familiefaseperspektiv fører til at forskjellen mellom kvinners og menns aktivitet i nærmiljøet blir særlig interessant. Vi vet at de forskjellige familiefasene medfører ulike forpliktelser for kvinner og menn. Dette henspiller på den arbeidsdeling som foregår mellom de to kjønn i ulike familiefaser og på de tidsbindinger som eksisterer som en følge av dette (Ellingsæter og Lingsom 1983).

I dette avsnittet skal vi beskrive deltaging i nærmiljøaktiviteter blant kvinner og menn i ulike familiefaser. Dette gjør vi både ved å se på andelen som deltar i minst en aktivitetstype, andelen som deltar i tre aktiviteter eller flere og ukentlig tidsbruk til de enkelte aktiviteter i nærmiljøet.

Forskjellene i deltaging mellom familiefasene varierer for de ulike nærmiljøaktivitetene. For kjøp av varer og tjenester bruker enslige kvinner 45-74 år mest tid og unge 16-24 år i foreldrehusholdning bruker minst. Til annet husholdsarbeid (som bl.a. omfatter omsorg for barn og eldre, vedlikeholdsarbeid mv.) brukes det i gjennomsnitt 1,5 timer i uka i nærmiljø. Gifte kvinner med barn under 7 år og enslige kvinner 45-74 år bruker mest tid på disse aktivitetene. Begge disse gruppene bruker nesten 2,5 timer i uka på annet husholdsarbeid i nærmiljø. Unge 16-24 år som bor hjemme hos foreldrene bruker relativt mye tid på ulike fritidsaktiviteter. Årsaken til at denne gruppen bruker så mye tid til annen aktivitet i nærmiljø er at tid til utdanning er inkludert her.

Tabell 4.1. Gjennomsnittlig antall timer pr. uke til ulike nærmiljø-aktiviteter for menn og kvinner i ulike familiefaser. Timer

Familiefase	Inntekts- givende arbeid		Kjøp av varer og tjenester		Annet husholds- arbeid		Idretts- og friluftsliv	
	Menn	Kvinner	M	K	M	K	M	K
Alle	6.0	4.4	0.8	1.3	1.5	1.5	1.5	1.1
Unge 16-24 år i foreldrehusholdning	2.7	4.2	0.6	0.6	1.5	1.1	2.2	1.6
Enslige 16-44 år ellers	9.0	11.6	0.8	1.0	0.6	1.0	1.6	0.6
Gifte 16-44 år uten barn	4.8	5.5	0.7	1.2	0.9	1.1	0.8	0.6
Enslige forsørgere .	14.6	8.3	0.7	1.3	0.1	2.0	1.4	0.9
Gifte med yngste barn under 7 år	6.7	2.5	0.6	1.5	1.7	2.4	1.4	0.8
Gifte med yngste barn 7-18 år	7.8	5.0	0.7	1.3	1.3	1.3	1.1	0.9
Gifte 45-74 år uten barn	5.5	3.6	1.0	1.5	2.2	1.1	1.4	1.3
Enslige 45-74 år ...	3.1	3.4	0.8	1.8	2.0	2.4	2.0	1.3
	Sosialt samvær		Annen fritid		Annen aktivitet		Tallet på observasjoner	
	M	K	M	K	M	K	M	K
Alle	2.5	2.7	1.5	1.4	0.9	0.9	3 125	3 405
Unge 16-24 år i foreldrehusholdning	5.5	5.2	3.2	3.3	3.4	5.3	517	448
Enslige 16-44 år ellers	3.6	2.9	2.7	1.3	1.7	0.8	243	156
Gifte 16-44 år uten barn	2.5	1.6	1.3	0.6	2.1	0.6	188	222
Enslige forsørgere .	2.7	2.9	1.1	1.1	-	0.1	31	104
Gifte med yngste barn under 7 år	2.2	2.5	1.4	1.0	0.1	0.1	594	622
Gifte med yngste barn 7-18 år	1.5	2.2	1.1	1.2	-	0.1	629	748
Gifte 45-74 år uten barn	1.5	1.8	0.9	0.8	0.1	0.1	730	787
Enslige 45-74 år ...	1.3	3.3	0.6	1.8	0.9	0.7	193	318

Enslige forsørgere er en gruppe som i stor grad vil være avhengig av nærmiljøet både med hensyn til utadrettet sosial virksomhet og for støtte, tjenester mv. Det daglige eneansvar for barn innebærer avhengighet av boligen og de nære omgivelser. Særlig vil de med mindre barn ofte være relativt lite mobile. Resultatene tyder likevel ikke på at denne gruppen gjennomgående bruker mer tid i nærmiljøet enn hva gifte foreldre gjør, hvis vi ser bort fra tid brukt til inntektsgivende arbeid. For kvinnene kan dette blant annet skyldes at enslige forsørgere i større grad enn andre mødre deltar i yrkesaktivt arbeid. Menn er i stor grad heltidsarbeidende uansett familiesituasjon. I gjennomsnitt bruker menn som er enslige forsørgere omtrent dobbelt så mye tid til yrkesaktivt arbeid i nærmiljø som gifte menn med barn. Til tross for at observasjonene er få, så skulle dette være en indikasjon på at nærhet til arbeidsplass er spesielt viktig for enslige forsørgere, uansett kjønn.

Kjønnforskjellene er spesielt markerte for tid til sosialt samvær for enslige 45-74 år - kvinner bruker i gjennomsnitt 2 timer mer i uka på denne aktiviteten i nærmiljø enn menn. Forskjellene i unge kvinners og menns tidsbruk i nærmiljø er relativt liten for de fleste av aktivitetene. Blant unge er også livssituasjonen for kvinner og menn relativt lik med hensyn til arbeidstilknytning og omsorgsforpliktelser.

Enslige kvinner i foreldrehusholdning er den familiefasegruppen hvor størst andel deltar i minst en nærmiljøaktivitet i løpet av en dag, 71 prosent. Gifte menn 16-44 år uten barn har den markert laveste deltakingen (45 prosent). Ellers er det en relativt høy deltaking blant enslige forsørgere og andre enslige i alle aldersgrupper, unntatt menn 45-74 år samt blant gifte kvinner med barn under 7 år.

Tabell 4.2. Andelen kvinner og menn i ulike familiefaser som deltar i nærmiljøaktiviteter i løpet av en dag. Gjennomsnitt for alle ukedager. Prosent

Familiefase	Andelen som har deltatt i minst 1 aktivitet		Andelen som har deltatt i 3 eller flere aktiviteter		Tallet på observasjoner	
	Menn	Kvinner	M	K	M	K
Alle	58	64	12	18	3 125	3 405
Unge 16-24 år i foreldrehush. .	68	71	20	22	517	448
Enslige 16-44 år ellers	67	66	15	21	243	156
Gifte 16-44 år uten barn	45	55	10	11	188	222
Enslige forsørgere	65	68	20	18	31	104
Gifte med barn under 7 år	54	66	13	21	594	622
Gifte med barn 7-18 år	55	62	9	16	629	748
Gifte 45-74 år uten barn	60	60	11	13	730	787
Enslige 45-74 år	52	69	7	24	193	318

12 prosent av mennene og 18 prosent av kvinnene deltar i minst tre nærmiljøaktiviteter i løpet av en dag. Deltakingsmønsteret er omtrent det samme som for deltaking i en nærmiljøaktivitet. Enslige kvinner 16-44 år og 45-74 år samt gifte kvinner med barn under 7 år deltar oftest i mange nærmiljøaktiviteter. Forskjellene mellom menn og kvinner er størst for enslige 45-74, år hvor 7 prosent av mennene og 24 prosent av kvinnene deltar i flere enn tre nærmiljøaktiviteter i løpet av en dag.

Resultatene i forrige kapittel tyder på at det er viktig å analysere tidsbruk i nærmiljø på ulike ukedager. Det viste seg blant annet at personer med lang arbeidstid tar igjen den forsømte nærmiljøaktiviteten på hverdagene ved å bruke mer tid i nærmiljø i helgene. Datagrunnlaget er for lite til å foreta en sammenligning av alle ukedager for alle livsfasegrupper. Vi gir derfor her bare et kort resymé av de viktigste resultatene: Unge i foreldrehusholdning bruker mer tid i nærmiljø fredag og lørdag enn på de andre ukedagene. Småbarnsfamiliene bruker mer tid på lørdager og søndager enn på hverdagene. I gjennomsnitt bruker de over en time mer på søndager. For foreldre med yngste barn over 7 år er ikke forskjellen i tidsbruk mellom de ulike ukedager særlig stor. De eldre bruker mer tid på søndager enn på de andre dagene i uka, men her er forskjellen i gjennomsnitt bare på en halv time.

Det er ikke mulig ut fra det foreliggende materiale å trekke konklusjoner om på hvilken måte og i hvilken grad det aktuelle tidsbruks- og aktivitetsmønster i nærmiljø er uttrykk for avhengighet, integrasjon eller en kombinasjon av disse faktorene. Hovedtrekkene i deltakingsmønstret i de forskjellige familiefasene samsvarer i stor grad med de antakelser som er gjort, dvs. at personer som antas å være mest avhengig av nærmiljøet også i gjennomsnitt bruker relativt mye tid der. Samtidig er dette grupper hvor en relativt høy andel deltar i flere nærmiljøaktiviteter i løpet av en dag. Nærmiljødeltakingen er i tråd med dette relativt høy blant ungdom, småbarnsforeldre og enslige eldre.

I resten av kapitlet skal vi se nærmere på tre familiefaser, nemlig ungdom, barnefamilier og voksne personer uten hjemmeboende barn. Innen hver av disse gruppene antar vi at noen er mer avhengig av nærmiljøet enn andre, og vi foretar en todeling av hver av gruppene ut fra en slik antakelse.

For ungdom 16-24 år uten barn skiller vi mellom de som bor i og de som bor utenfor foreldrehusholdning. For barnefamilier sammenlignes foreldre med yngste barn under 7 år med foreldre med yngste barn 7 år og over. Voksne uten hjemmeboende barn deler vi i to grupper etter alder; en gruppe som omfatter personer fra 25-66 år og resten som består av gruppen 67-74 år. Også i de to andre familiefasegruppene vil vi antakelig finne aldersvariasjoner. De unge som bor utenfor foreldrehusholdning vil i gjennomsnitt være eldre enn de som bor i foreldrehusholdning, og foreldre med yngste barn under 7 år vil i gjennomsnitt være eldre enn de med yngste barn over 7 år. Sannsynligvis har både familiesituasjon og alder betydning for hvor mye tid de ulike gruppene tilbringer i nærmiljø.

4.4. Tidsbruk i nærmiljø blant ungdom

Vi har sett at ungdom gjør relativt mye bruk av nærmiljøet. Nærmiljøet er en viktig arena for ungdom, spesielt for sosial kontakt og ulike fritidsaktiviteter. Kvaliteten på nærmiljøet er derfor viktig for denne gruppen. Med kvalitet menes både kvaliteten på det fysiske miljø: Trafikk, fri-luftsarealer mv. og omfanget av ulike aktivitetstilbud for ungdom.

Dette avsnittet beskriver forskjeller i tidsbruk mellom ulike grupper av ungdom som ikke har barn. Det vil være av interesse å få belyst ulikhetene i tidsbruk som kan føres tilbake til en forskjell i livssituasjon for ulike ungdomsgrupper. Det blir lagt størst vekt på å beskrive tidsbruk i nærmiljø for ungdom som bor i foreldrehusholdning. Unge som ikke bor i foreldrehusholdning vil være en mer uensartet gruppe og vil både bestå av enslige, gifte/samboende og ungdom som bor sammen med venner, i kollektiv osv. For denne gruppen er det derfor av interesse å skille mellom de som bor i enpersonhusholdning og de som bor i flerpersonghusholdning. Vi antar at den første gruppen er mest avhengig av nærmiljøet. Den andre gruppen kan være mindre avhengig av nærmiljøet, men har noen å delta i aktiviteter sammen med. Spørsmålet er i hvilken grad avhengighet har betydning for tidsbruk i forhold til det å ha noen å delta i aktiviteter sammen med.

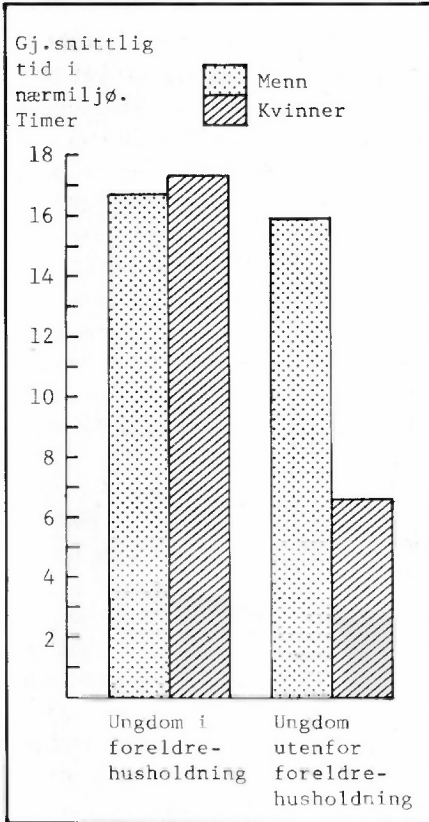
Nærmiljøtilbudet vil variere med type bostedsstrøk og ungdom med forskjellige interesser vil i varierende grad finne tilbud de kan benytte seg av. Dette gjelder både tilbud som er spesielt rettet mot ungdom, f.eks. fritidsklubber og andre tilbud som ungdom benytter seg av. For ungdom som er interessert i idrett vil det som regel finnes tilbud over hele landet, mens det kan være en større variasjon mellom bostedsstrøk for ungdom med andre interesser. Byene vil antakeligvis ha den største bredden i aktivitetstilbud for ungdom og avstand til tilbud vil i mindre grad være et problem enn i spredtbygde strøk. På den annen side vil spredtbygde strøk ha det beste fysiske miljøet og muligens vil det også her være en større grad av sosial integrasjon knyttet til nærmiljøet. I mangel av aktivitetstilbud vil ungdom ofte skape seg sine egne møtesteder på gatehjørner, kaféer osv. Skolen vil uansett være et viktig utgangspunkt for ungdoms aktivitet og tidsbruk i nærmiljø.

Ungdomsfasen har også en viktig sosialiseringfunksjon i forhold til senere orientering mot og bruk av nærmiljø, det er derfor viktig at ungdom blir integrert i ulike typer nærmiljøaktiviteter.

Figur 4.1 viser tidsbruk i nærmiljø for menn og kvinner 16-24 år som bor i og utenfor foreldrehusholdning. Figur 4.2 viser tidsbruk bare for ungdom som er i arbeid.

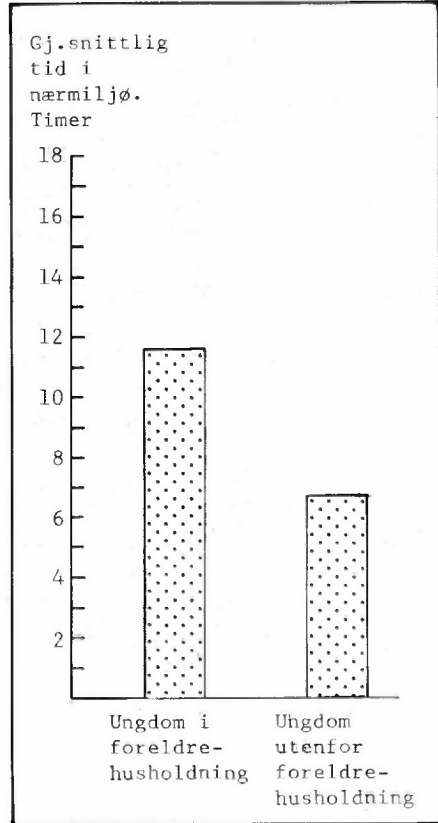
Figur 4.1.

Gjennomsnittlig antall timer pr. uke i nærmiljø utenom tid brukt til lønnet arbeid for menn og kvinner 16-24 år. Timer

Figur 4.2.

Gjennomsnittlig antall timer pr. uke i nærmiljø utenom tid brukt til lønnet arbeid for alle 16-24 år som er i yrkesaktivt arbeid. Timer

Figurene viser at både det å være i arbeidslivet og det å bo i eller utenfor foreldrehusholdning har betydning for tidsbruk i nærmiljø. De som er i arbeid deltar mindre i nærmiljøet enn gjennomsnittet av ungdom, og de som bor utenfor foreldrehusholdning deltar mindre i nærmiljø enn de som bor i foreldrehusholdning. En del av forskjellen i tidsbruk mellom ungdom som er i arbeid og hele ungdomsgruppen skyldes at utdanning er regnet som nærmiljøaktivitet. Tallene for ungdom som er i arbeid gir dermed det mest realistiske bildet av ungdommens deltaking i nærmiljøaktiviteter.

Blant ungdom som bor i foreldrehusholdning er det liten forskjell mellom kvinners og menns tidsbruk i nærmiljø. Dette er også en gruppe hvor livssituasjonen til kvinner og menn er relativt lik med hensyn til utdanning, arbeid og andre forpliktelser. Unge menn som bor utenfor foreldrehusholdning deltar like mye i nærmiljøaktiviteter som unge menn som bor i foreldrehusholdning, mens kvinner som bor utenfor foreldrehusholdning bruker klart mindre tid i nærmiljø enn kvinner som bor i foreldrehusholdning. Forskjellen på disse to gruppene kvinner er på over 10 timer i uka. En mulig forklaring på dette kan være at livssituasjonen for kvinner endrer seg mer enn for menn når de flytter hjemmefra. De vil kanskje tidligere opprette parforhold, og vil dermed oftere bo i flerpersonhusholdning. Ungdom som bor i flerpersonhusholdning utenfor foreldrehusholdning bruker i gjennomsnitt 3,5 timer mindre i uka i nærmiljøet enn de som bor i enpersonhusholdning. Eventuelle forskjeller i husholdningstype for unge kvinner og menn utenfor foreldrehusholdning er dermed likevel ikke nok til å forklare hele forskjellen i deres tidsbruk.

Det har tidligere vært understreket at tilbudene i nærmiljø varierer med type bostedsstrøk. Det vil også variere om det finnes tilbud som er tilpasset ulike livsfasegruppers livssituasjon og interesser. Vi velger her å vise tall for de unge i foreldrehusholdning fordi denne gruppen ungdom har relativt lik livssituasjon, selv om interessene også vil variere innen denne gruppen.

Tabell 4.3. Gjennomsnittlig antall timer pr. uke i nærmiljø utenom tid brukt til lønnet arbeid for ungdom i foreldrehusholdning i ulike typer bostedsstrøk. Timer

Bostedsstrøk	Timer	Tallet på observasjoner
Alle	16.8	6 486
Byer, sentralt	21.2	1 622
Byer, ytterområder	18.6	1 593
Tettsteder	15.3	1 506
Spredtbygd	13.7	1 765

Det er en helt klar og systematisk tendens til at ungdom i gjennomsnitt bruker mer tid i nærmiljø jo større bostedet er. Forskjellen i ukentlig tidsbruk er på 7,5 timer i gjennomsnitt mellom de som bor i byer sentralt og de som bor i spredtbygde strøk. Ungdom som bor i byer sentralt bruker også i gjennomsnitt mer tid i nærmiljø enn de som bor i ytterområdene. Ytterområder inkluderer både omliggende boligområder i byer med over 10 000 innbyggere og tettsteder som ligger nærmere enn 2 mil fra store byer. Ytterområder vil derfor omfatte alt fra blokkbebyggelse til ene-boliger. Disse resultatene tyder på at aktivitetstilbudet spiller en relativt stor rolle for hvor mye tid ungdom i foreldrehusholdning tilbringer i nærmiljø.

4.5. Barnefamiliers tidsbruk i nærmiljø

Blant foreldre med hjemmeboende barn vil det gjennomgående være småbarnsforeldre som i størst grad er avhengig av nærmiljøet. Det er bare mulig å foreta en indirekte analyse av barns deltaking i nærmiljø ved å beskrive foreldrenes tidsbruk. Grunnen til dette er at den nedre grense for å delta i Tidsnyttingsundersøkelsen var 16 år og at det ikke ble foretatt noen registrering av aktivitetene til mindreårige barn av foreldrene. De minste barna vil i stor grad oppholde seg i nærmiljøet sammen med foreldrene, utenom den tid de eventuelt oppholder seg i barnehage, barnepark, hos slekt osv. i nærmiljø.

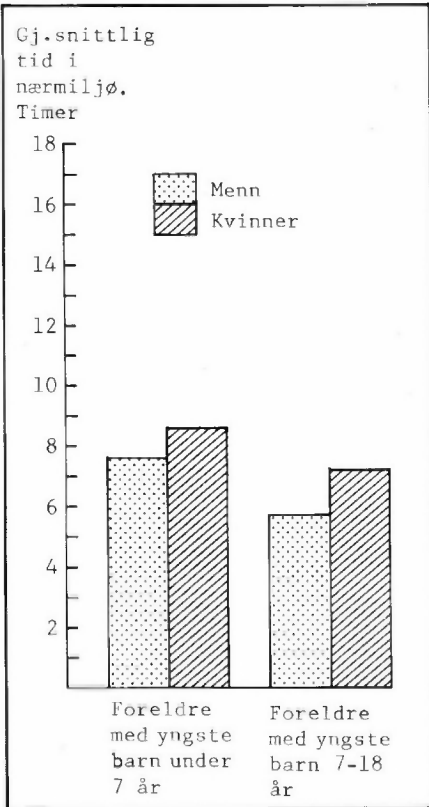
Bare en del av foreldrenes aktivitet i nærmiljø vil være rettet mot omsorg for barn eller vil være aktiviteter sammen med barn. Men også for de andre aktivitetene, f.eks. foreldres fritidsaktiviteter i nærmiljø, vil omsorg for barn sette rammer. Småbarnsfamilier har i større grad en mange andre grupper både knapphet på tid og penger, og dermed vil de ha færre valgmuligheter både når det gjelder aktiviteter og arena.

Samtidig vil det å ha barn være en viktig integrerende faktor i forhold til nærmiljøet (Hansen 1987). Barn vil ofte være "inngangsporten" til å bli kjent med folk i nabolaget. I tillegg vil foreldre ofte engasjere seg i aktiviteter som er knyttet til barnas nærmiljøtilbud både i barnehage/skole og fritid.

Tallene for gjennomsnittlig tidsbruk i nærmiljø inkluderer både aktiviteter sammen med barn og aktiviteter som foreldrene utfører alene.

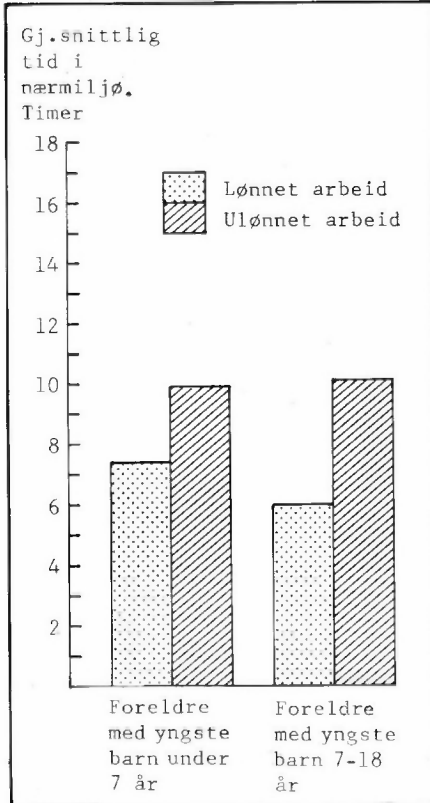
Figur 4.3.

Gjennomsnittlig antall timer pr. uke i nærmiljø utenom tid brukt til lønnet arbeid for menn og kvinner med hjemmeboende barn. Timer

Figur 4.4.

Gjennomsnittlig antall timer pr. uke i nærmiljø utenom tid brukt til lønnet arbeid for foreldre med hjemmeboende barn og etter yrkesaktivitet. Timer

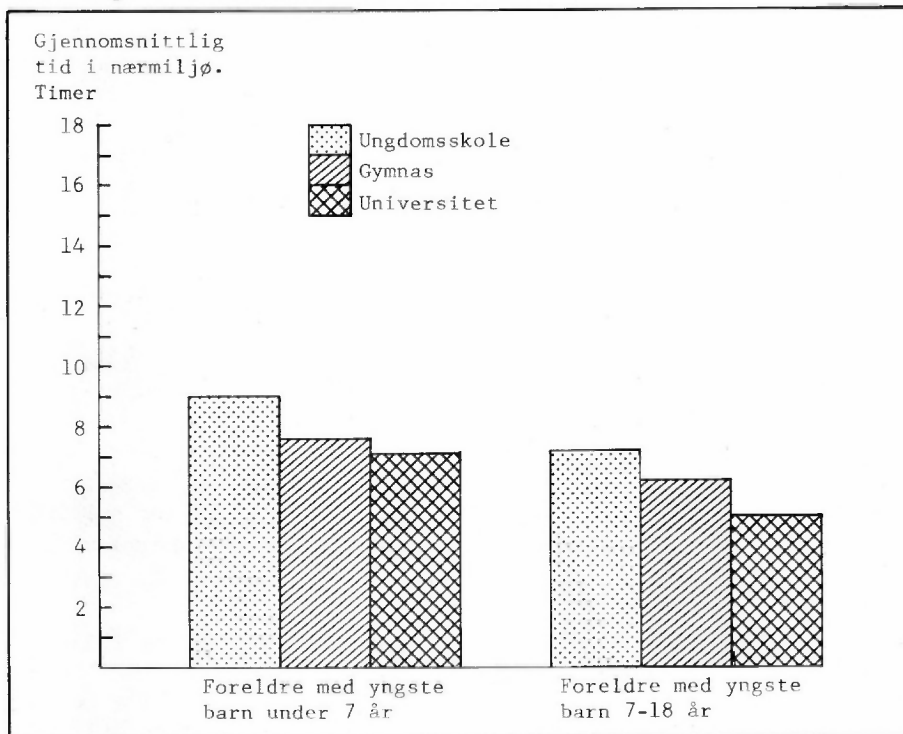

Figur 4.3 viser at kvinner med hjemmeboende barn bruker mer tid i nærmiljø enn tilsvarende grupper for menn. Dette gjelder både for de med yngste barn under og over 7 år. Foreldre med småbarn bruker i gjennomsnitt mer tid i nærmiljø enn de med større barn - dette gjelder både for kvinner og menn. Både småbarnsforeldre og foreldre med større barn bruker mindre tid i nærmiljø dersom de er i lønnet arbeid. Forskjellen til de uten lønnet arbeid er størst for foreldre med yngste barn 7-18 år og er på hele 4 timer i gjennomsnitt, jf. figur 4.4.

Barnefamiliers tidsbruk i nærmiljø varierer med utdanningsnivå, jf. figur 4.5.

Figur 4.5.

Gjennomsnittlig antall timer pr. uke i nærmiljø utenom tid brukt til lønnet arbeid for foreldre med hjemmeboende barn og med forskjellige utdanningsnivå. Timer

Både for småbarnsforeldre og foreldre med yngste barn over 6 år gjelder at jo høyere utdanningsnivå, jo mindre gjennomsnittlig tidsbruk i nærmiljø. Det er vanskelig å si hvor mye av utdanningseffekten som skyldes at de med høyest utdanning har høyere inntekt og dermed større mulighet for å reise vekk i helgene osv. eller at de har bedre tilbud av alternative arenaer knyttet til arbeidssituasjon, flyttefrekvens osv. Kvinner med høy utdanning har ofte lengre arbeidstid, dette kan være en del av forklaringen på at de med høyere utdanningsnivå bruker mindre tid til nærmiljøaktivitet. Antakeligvis vil det være en kombinasjon av flere faktorer som gjør seg gjeldende. Det er en sammenheng mellom utdanningsnivå og hvilken type bostedsstrøk folk er bosatt i. Også dette kan virke inn på sammenhengen mellom utdanningsnivå og tidsbruk i nærmiljø.

Barnefamiliers tidsbruk i nærmiljø varierer lite med hvilket bostedsstrøk de bor i. Tabell 4.4 viser bare tall for foreldre med yngste barn under 7 år.

Tabell 4.4. Gjennomsnittlig antall timer pr. uke i nærmiljø utenom tid brukt til lønnet arbeid for foreldre med yngste barn under 7 år bosatt i ulike typer bostedsstrøk. Timer

Bostedsstrøk	Timer
Alle	8.1
Byer, sentralt	8.6
Byer, ytterområder	7.6
Tettsteder	8.2
Spredtbygd	8.3

Småbarnsforeldre bruker omtrent like mye tid i nærmiljø i gjennomsnitt uansett bosted, med unntak av de som bor i ytterområder i byer hvor det brukes mindre tid enn i de andre bostedsstrøkene. Dette er overraskende, fordi dette er de bostedsstrøk som kanskje i størst grad er planlagt for å ivareta barnefamilienes behov. Forskjellene er likevel for små til å trekke slutninger om betydningen av type bostedsstrøk for barnefamiliers tidsbruk i nærmiljø.

4.6. Tidsbruk i nærmiljø for voksne uten barn

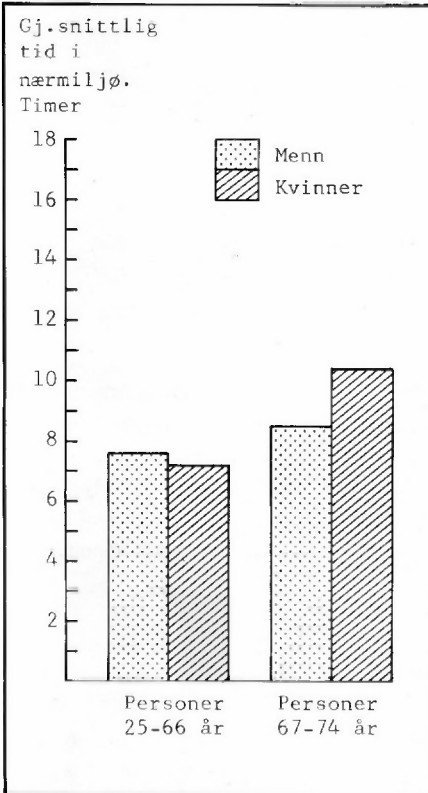
I dette avsnittet blir det lagt spesiell vekt på å beskrive de eldres tidsbruk i nærmiljø, men i noen grad sammenlignes det med andre voksne (25-66 år) uten hjemmeboende barn.

Pensjonister er en gruppe med relativt god tid. Valget av aktiviteter og arena for tidsbruk vil både være avhengig av de rammene som den fysiske utformingen av nærmiljøene setter og av de interesser, bevegelsesmuligheter osv. som de eldre selv har.

Blant personer over 66 år er de fleste pensjonister, men det er også en del som fortsetter i yrkeslivet etter oppnådd pensjonsalder. Forholdet til naboer og nabolaget har særlig stor betydning for de eldre og spesielt for den gruppen av eldre som ikke er i lønnet arbeid og enslige eldre. For de eldre vil trafikken ofte være et hinder for kontakt, samvær og utfoldelse i nærmiljøet. Tilgjengeligheten til tilbud i nærmiljøet som friområder og parker, dagligvareforretninger mv. har i mange tilfeller blitt dårligere på grunn av sterkt trafikkerte veger, sentralisering av dagligvarehandelen osv. I tillegg vil de eldres aktivitetsmuligheter i nærmiljøet være avhengig av møtesteder av ulike slag.

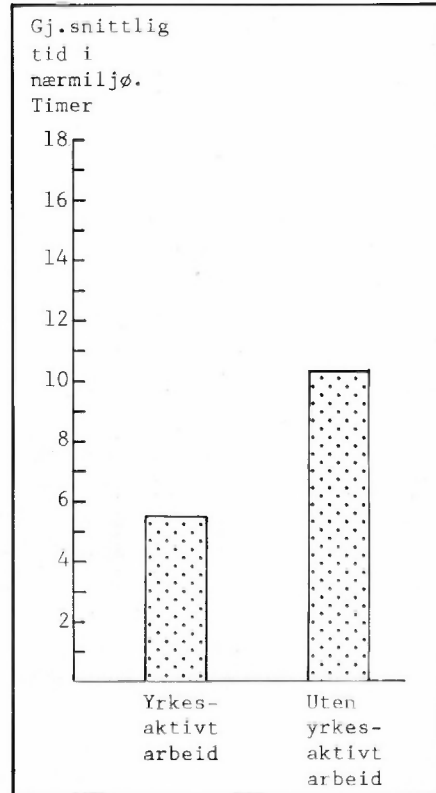
Figur 4.6.

Gjennomsnittlig antall timer pr. uke i nærmiljø utenom tid brukt til lønnet arbeid for voksne (uten hjemmeboende barn).
Timer

Figur 4.7.

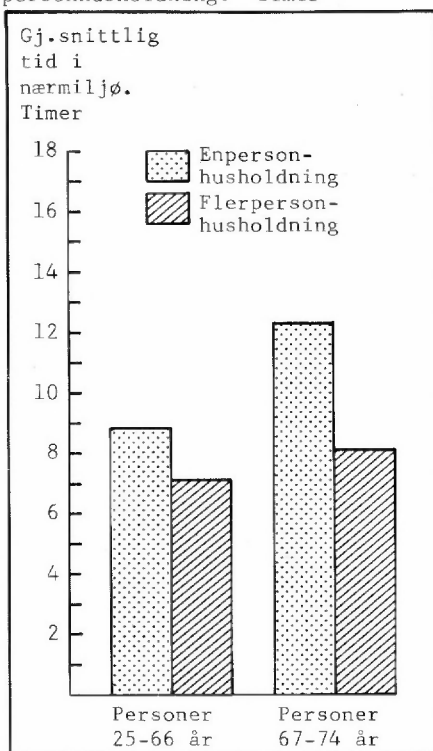
Gjennomsnittlig antall timer pr. uke i nærmiljø utenom tid brukt til lønnet arbeid for eldre 67-74 år, etter om de er i yrkesaktivt arbeid. Timer

Figur 4.6 viser at eldre kvinner i gjennomsnitt bruker mer tid i nærmiljø enn eldre menn, og at personer i aldersgruppen 67-74 år bruker mer tid i nærmiljø enn yngre. Dette gjelder både for kvinner og menn. Figur 4.7 viser at blant de eldre bruker pensjonister i gjennomsnitt mer tid i nærmiljø enn de som er i lønnet arbeid. Disse tallene må også sees i sammenheng med hverandre, da det er sannsynlig at de fleste av dem som er i arbeid etter fylte 67 år er menn. Det er også flere enslige blant eldre kvinner enn blant eldre menn, bl.a. fordi kvinner i gjennomsnitt har lengre levealder.

Figur 4.8.

Gjennomsnittlig antall timer pr. uke i nærmiljø utenom tid brukt til lønnet arbeid for voksne (uten hjemmeboende barn) i en- og flerpersonhusholdning. Timer

Figur 4.8 viser at både blant voksne 25-66 år uten hjemmeboende barn og personer over 66 år er det forskjell på tidsbruk i nærmiljø for personer som bor i enpersonhusholdning og personer som bor i flerpersonhusholdning. Personer over 66 år som bor i enpersonhusholdning bruker i gjennomsnitt 12,3 timer i nærmiljø i løpet av en uke. Personer som bor i flerpersonhusholdning bruker 8,1 timer. Denne forskjellen i tidsbruk mellom de to husholdningstypene er nok delvis et uttrykk for en større grad av nærmiljøavhengighet hos den første gruppen.

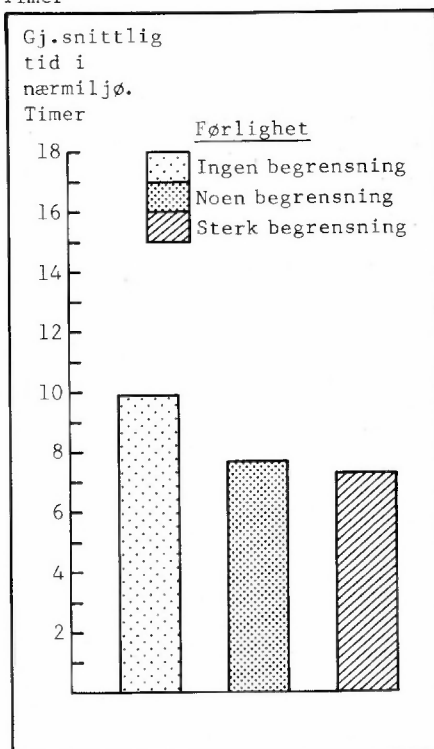
I Tidsnyttingsundersøkelsen ble det spurt om folk hadde ulike typer av funksjonsbegrensninger. Dette danner grunnlag for en førlighetsindikator. Noen begrensning i førligheten innebærer at en kan gå trapper, men ikke gå en tur i 5 minutters rask gange eller omvendt, sterk begrensning innebærer at en verken kan gå i trapper eller gå i rask gange. Figur 4.9 viser at førlighet blant de eldre har betydning for tidsbruk i nærmiljø. Skillet går mellom de som ikke har noen førlighetsbegrensning og de som har, mens det ikke er noen særlig forskjell etter grad av begrensning. De eldre som ikke har noen begrensning i sin førlighet deltar i gjennomsnitt litt over to timer mer i nærmiljøet i

løpet av en uke, enn de andre gruppene. Antakelig er det grupper med førlighetsbegrensning som er mest avhengige av nærmiljøet, f.eks. for utadrettet sosial kontakt. Tidsbruksmønstret etter grad av førlighet kan tyde på at nærmiljøtilbudet ikke er tilpasset behovene til de med førlighetsbegrensninger.

Figur 4.9.

Gjennomsnittlig antall timer pr. uke i nærmiljø utenom tid brukt til lønnet arbeid for eldre 67-74 år, etter førlighet.

Timer

For voksne personer uten hjemmeboende barn, og spesielt for den eldste aldersgruppen, er det en sammenheng mellom utdanningsnivå og tidsbruk i nærmiljø på samme måte som for foreldre (vist i forrige avsnitt). Eldre med utdanning på ungdomsskolenivå bruker i gjennomsnitt 9,7 timer i uka i nærmiljøet og de eldre med utdanning på universitetsnivå 7,5 timer. Dette resultatet tyder på at utdanningsnivå har en selvstendig effekt på aktivitet i nærmiljø uavhengig av yrkestilknytning, i og med at de fleste i aldersgruppen over 66 år er uten arbeid.

Tabell 4.5. Gjennomsnittlig antall timer pr. uke i nærmiljø utenom tid brukt til lønnet arbeid for personer 67-74 år bosatt i ulike typer bostedsstrøk. Timer

Bostedsstrøk	Timer
Alle	9.5
Byer, sentralt	9.4
Byer, ytterområder	9.4
Tettsteder	10.2
Spredtbygd	9.3

Tabell 4.5 viser at hvor mye tid personer over 67 år bruker i nærmiljø har liten sammenheng med bosted. De som bor i tettsteder deltar noe mer enn personer som bor i andre bostedsstrøk.

5. FRITIDSAKTIVITETER I NÆRMILJØET

5.1. Innledning

Hvilke aktiviteter som utføres i fritida og mengden fritid til disposisjon, har stått sentralt i tidligere utredning og forskning om fritid. Det har derimot vært lagt mindre vekt på å se fritidsbruk og stedet hvor fritidsaktivitetene foregår i sammenheng med hverandre.

Dette kapitlet beskriver tidsbruk til ulike fritidsaktiviteter i nærmiljøet i forhold til tidsbruk til de samme typer aktiviteter på andre arenaer. I tillegg belyser vi fritidsbruk i nærmiljø i forhold til materielle og sosiale fritidsressurser og opplevelse av hindringer for å delta i fritidsaktiviteter. Til slutt beskriver vi deltakingsmønstret i nærmiljøet i fritida i forhold til en del sentrale sosiale bakgrunnsvariable.

I dette kapitlet skal vi ta utgangspunkt i tre hovedgrupper av fritidsaktiviteter:

- Idrett og friluftsliv. Dette omfatter alt fra konkurranseidrett til bading/soling, spaserturer og fisketurer.
- Sosialt samvær som omfatter besøk, selskaper, dans mv.
- Annen fritid, som i nærmiljøsammenheng for en stor del vil omfatte deltaking i organisasjonsliv, hobbyvirksomhet mv.

Det vil til en viss grad være en sammenheng mellom typer av fritidsaktiviteter og hvor de foregår. Mulighetene for valg av arena vil også være forskjellige for de ulike aktiviteter. Skillet vil spesielt gå mellom hjemmet på den ene siden og nærmiljø og steder utenfor nærmiljø på den annen. Lesing, TV-seing og en del hobbyvirksomhet og samvær med familien vil for en stor del foregå hjemme. For idretts- og friluftslivsaktiviteter, underholdning og organisasjonsdeltaking vil valget som regel stå mellom nærmiljø og steder utenfor hjem og nærmiljø. Den utadrettede sosiale virksomhet (med andre enn medlemmer av husholdningen) er kanskje den aktivitet hvor valget mellom arenaer er størst.

Sosialt samvær er en aktivitet som har fått stor oppmerksomhet i nærmiljøsammenheng. Det sosiale aspekt er et viktig grunnlag for selve nærmiljøbegrepet slik det har vært brukt i Norge (jf. innledningskapitlet).

En beskrivelse av individenes sosiale liv i nærmiljøet vil kunne omfatte også andre fritidsaktiviteter enn slike der sosialt samvær er hovedsaken. I stor grad vil også de andre fritidsaktivitetene i nærmiljø foregå sammen med personer utenfor husholdningen. Det kan derfor være aktuelt å se total fritidsbruk i nærmiljø som indikasjon på vedlikehold av individenes sosiale nettverk i nærheten av hjemmet.

I boka "Nærmiljø i byer" blir nærmiljøets betydning som arena diskutert. Det legges spesiell vekt på nærmiljøet som sosial arena og som kilde for tilfredsstillende sosiale behov, på det grunnlag nærmiljøet gir for uformelt omsorgsarbeid og for utveksling av varer og tjenester utenom markedet. Det understrekes at yrkesaktivitet er en sentral variabel i forhold til deltaking i nærmiljøet, med det viktigste skillet mellom utearbeidende og hjemmearbeidende. Videre at nærmiljøet er viktigere som kilde for personlig og sosial utfoldelse for mennesker som har et ensformig arbeid, enn for de som har selvstendige og varierte arbeidsoppgaver. Mengde og type kontakt med andre mennesker i løpet av arbeidsdagen er også viktig i den forbindelse. Mobilitet og tilgang til andre muligheter for utfoldelse og kontakt vil også variere med forhold som privat økonomi, organisasjonsaktivitet og sosial forankring utenfor nabolaget. Slekt og venner bosatt utenfor nærmiljøet vil således utgjøre viktige alternative tilknytningspunkter. Blant annet på grunnlag av dette framsettes i boka følgende generelle hypotese: "Nærmiljøets betydning som personlig arena varierer fra individ til individ, på en slik måte at det betyr relativt mest for de som har få ressurser og/eller har begrenset tilgang til alternative arenaer for aktivitet og sosial kontakt. Nærmiljøet får dermed relativt mindre betydning for de som har mange ressurser og tilgang til andre arenaer" (Schiefloe 1986).

Med utgangspunkt i materielle og sosiale fritidsressurser vil vi belyse deler av slike problemstillinger ved å beskrive sammenhenger mellom ressurser og fritidsbruk i nærmiljøet.

5.2. Definisjon av fritid og mål på prioritering av nærmiljøet

De fleste definisjoner av fritid tar utgangspunkt i en avgrensning i forhold til arbeid. I mange tilfeller vil det imidlertid ikke være noe skarpt skille mellom arbeid og fritid. Dette har bl.a. ført til at det ikke finnes noen entydig definisjon av fritid.

Selve begrepet fritid viser at tidsdimensjonen er viktig. Tidsbruken må derfor stå sentralt i en beskrivelse av fritid og fritidsaktiviteter, også for de aktiviteter som skjer i nærmiljø. Mengden fritid til disposisjon og hvor sammenhengende/oppstykket fritiden er, vil ha betydning for hvilke aktiviteter det er mulig å velge mellom og må også antas å ha

betydning for valget av arena. Oppstykket fritid hindrer mobilitet, dvs. at dette binder folk til hjemmet og nærmiljøet. Ulike grupper vil ha ulik grad av sammenhengende fritid. Det må antas at småbarnsforeldre og da spesielt småbarnsmødre vil være en gruppe med relativt stor grad av oppstykket fritid.

I Tidsnyttingsundersøkelsen er definisjonen av fritid knyttet til et generelt skille mellom forpliktet og uforpliktet tid. Tid til lønnet og ulønnet arbeid som bl.a. inkluderer omsorg for barn og ivaretagelsen av fysiologiske behov som mat og søvn mv. er ikke inkludert i begrepet her. I tillegg er fritiden definert ved hjelp av en rekke aktiviteter som folk flest oppfatter som meningsfulle fritidsaktiviteter (Ellingsæter og Lingsom 1983).

Vi skal her legge mest vekt på å beskrive ukentlig gjennomsnittlig tidsbruk til fritidsaktiviteter i nærmiljø for ulike grupper.

I tillegg vil det også være aktuelt å beskrive prioritering av nærmiljøet til fritidsaktiviteter i forhold til andre arenaer. Dette kan gjøres ved å beskrive:

- Andelen av tidsbruk til ulike fritidsaktiviteter som foregår i nærmiljøet.
- Andelen av fritida til ulike grupper som foregår i nærmiljø.

5.3 Fritid i nærmiljø og andre steder

Til tross for at fritidsaktivitetene utgjør mesteparten av tida som brukes i nærmiljø, så er det bare en liten andel av tidsbruk til fritidsaktiviteter totalt som foregår her. I gjennomsnitt hadde vi 42 timer fritid i løpet av en uke i 1980-81, men brukte bare 5,4 timer eller ca. 13 prosent av denne fritida i nærmiljøet. Den dominerende arena for fritidsaktiviteter er hjemmet, dette gjelder både for kvinner og menn. Ca. 60 prosent av tida som totalt brukes til ulike fritidsaktiviteter foregår i hjemmet.

Hvor mye fritid som brukes i nærmiljø har bl.a. sammenheng med hvilke aktiviteter folk bruker mye tid på. De fritidsaktiviteter folk i gjennomsnitt bruker mest tid på er fjernsynsseing og sosialt samvær. I gjennomsnitt bruker folk noe over halvparten av fritida si til å utføre disse to aktivitetene. De fleste ser stort sett på fjernsyn hjemme, mens sosialt samvær i større grad foregår på alle arenaer. Ca. 30 prosent av fritida foregår utenfor hjem og nærmiljø. Dette vil både omfatte fritid som foregår i kortere og lengre avstand fra nærmiljøet, og både daglig fritidsbruk og fritidsbruk som er knyttet til helge- og ferieturer.

Tabell 5.1. Gjennomsnittlig antall timer pr. uke til fritidsaktiviteter¹ på ulike steder: Hjemme, i nærmiljø og utenfor hjem og nærmiljø for menn og kvinner. Timer

Aktivitet	Alle steder	Hjemme	Nærmiljø	Steder utenfor hjem og nærmiljø
Alle aktiviteter				
Alle	42.0	25.4	5.4	11.2
Menn	42.9	24.6	5.6	12.7
Kvinner	41.5	26.1	5.2	10.2
Sosialt samvær				
Alle	14.0	9.5	2.6	1.9
Menn	13.0	9.1	2.5	1.4
Kvinner	15.3	9.8	2.7	2.8
Idretts- og friluftsliv				
Alle	3.5	-	1.3	2.2
Menn	4.1	-	1.5	2.6
Kvinner	2.9	-	1.1	1.8
Annen fritid				
Alle	21.4	15.9	1.5	4.0
Menn	22.4	15.5	1.5	5.4
Kvinner	20.4	16.3	1.4	2.7

¹ Reiser i samband med fritid regnes i tillegg som en del av den totale fritid.

Over halvparten av gjennomsnittlig tidsbruk i nærmiljø går med til å utføre ulike fritidsaktiviteter (dersom vi holder tid til lønnet arbeid utenfor). Mønstrer for tid brukt til ulike typer fritidsaktiviteter i nærmiljøet er et annet enn for fritidsaktiviteter totalt. For eksempel brukes halvparten av fritida i nærmiljøet til sosialt samvær, mens bare en tredjepart av fritida totalt blir brukt til dette. Likevel brukes det flere timer på sosialt samvær i hjemmet enn i nærmiljøet. En stor del av det sosiale samvær i hjemmet foregår sammen med husholdningsmedlemmer, mens dette ikke i samme grad vil være tilfellet for det sosiale samvær i nærmiljø. Sosialt samvær i hjemmet og i nærmiljøet kan dermed sees på som to forskjellige slags aktiviteter.

Idretts- og friluftslivsaktiviteter er en sentral fritidsaktivitet i nærmiljøssammenheng. Ca. en fjerdedel av fritida i nærmiljø brukes til slike aktiviteter, mens dette gjelder bare for en liten del, ca. 8 prosent av fritida totalt. Litt under halvparten av den tid som brukes til idretts- og friluftslivsaktiviteter brukes i nærmiljøet.

Tabell 5.2. Andelen av gjennomsnittlig tid til ulike aktiviteter som brukes på ulike steder: Hjemme, i nærmiljø og utenfor hjem og nærmiljø for menn og kvinner. Prosent

Aktivitet	Alle steder	Hjemme	Nærmiljø	Steder utenfor hjem og nærmiljø
Alle aktiviteter				
Alle	100	60	13	27
Menn	100	57	13	30
Kvinner	100	63	13	25
Sosialt samvær				
Alle	100	68	19	14
Menn	100	70	19	11
Kvinner	100	64	18	18
Idretts- og friluftsliv				
Alle	100	-	37	63
Menn	100	-	37	63
Kvinner	100	-	38	62
Annen fritid				
Alle	100	74	7	19
Menn	100	69	7	24
Kvinner	100	80	7	13

Totalt sett er det en forskjell på hvilke fritidsaktiviteter kvinner og menn bruker mest tid på: Kvinner bruker mer tid enn menn på sosialt samvær og menn bruker mer tid på idretts- og friluftsliv og de aktivitetene som faller inn under annen fritid. Det er likevel relativt små forskjeller mellom kvinner og menn i tid brukt til fritidsaktiviteter i nærmiljøet.

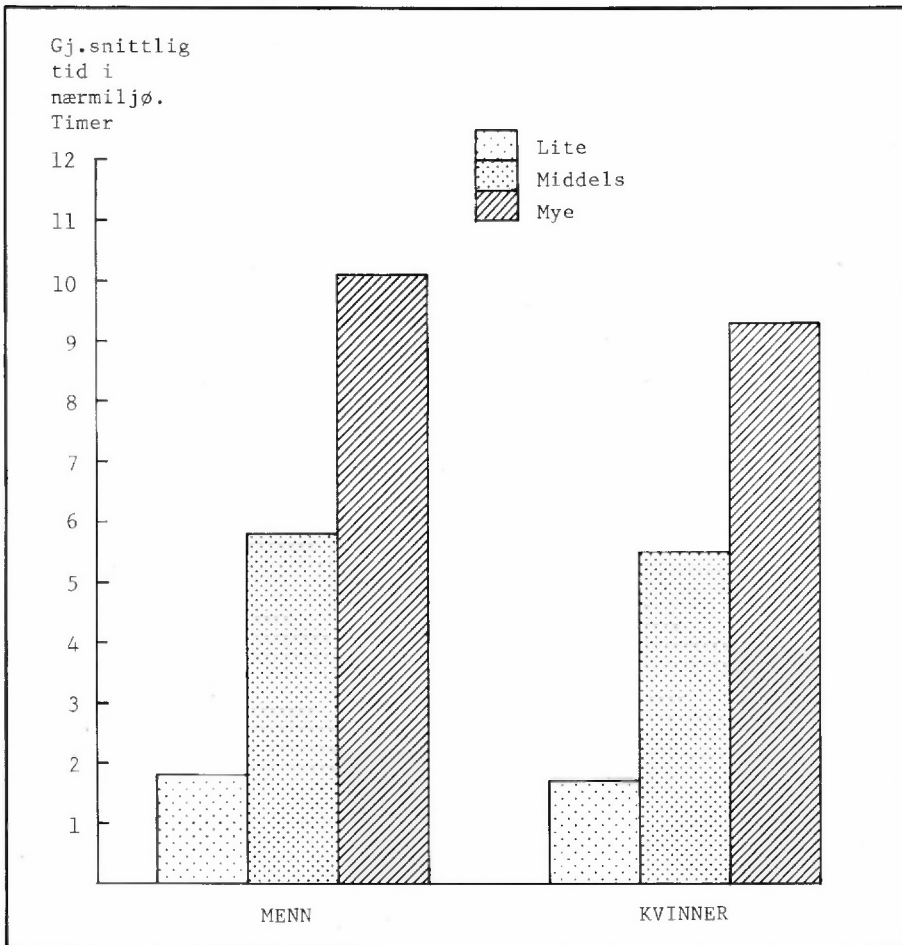
5.4. Ressurser og hindringer knyttet til fritidsbruk

Manglende fritidsressurser kan føre til hindringer for ønsket fritidsbruk, men behøver ikke å gjøre det. Dette avsnittet skal både beskrive sammenhengen mellom ressurser og fritidsbruk i nærmiljøet og i hvilken grad manglende ressurser oppleves som hindringer for fritidsaktivitet for ulike grupper.

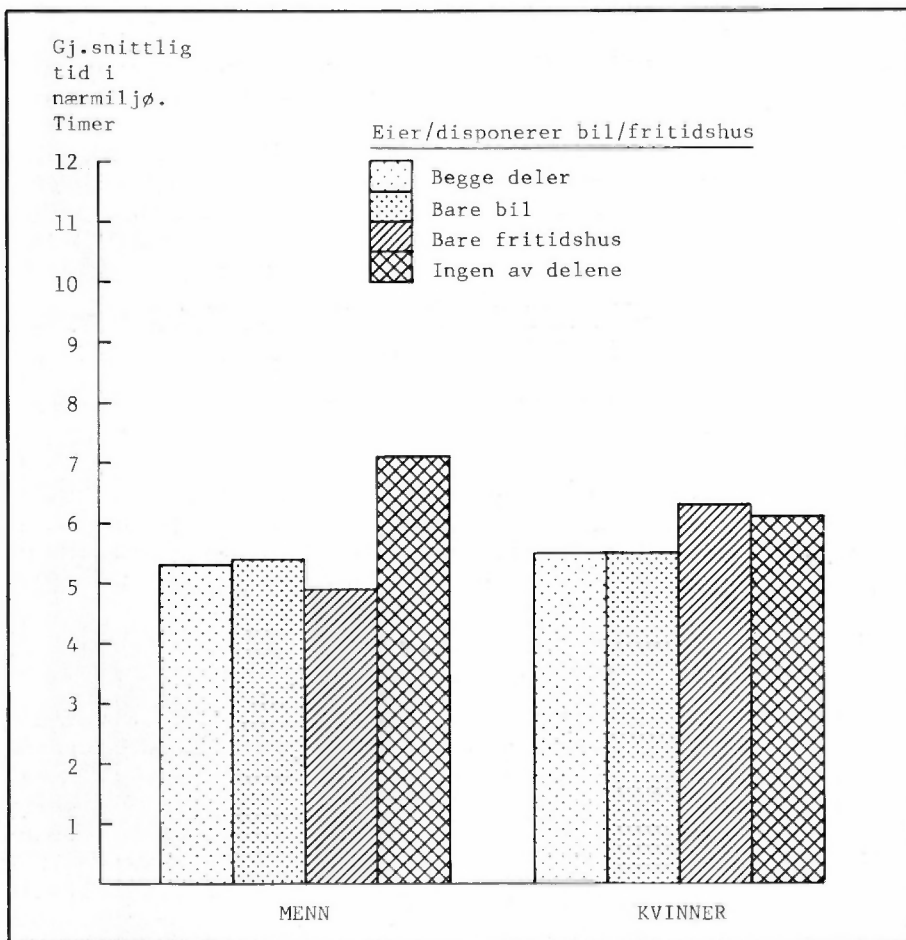
I hvilken grad og på hvilken måte ulike ressurser har betydning for fritidsaktivitet vil variere både med aktivitetstype og hvor aktivitetene foregår. Generelt kan vi si at deltaking i fritidsaktiviteter utenfor hjem og nærmiljø vil kreve flest fritidsressurser, mens deltaking i fritidsaktiviteter hjemme vil kreve minst. Deltaking i fritidsaktiviteter i nærmiljøet kommer i en mellomstilling når det gjelder ressurser som kreves. Det er imidlertid vanskelig å fastslå hvor stor del av forskjellen i fritidsbruk på ulike arenaer som er et uttrykk for forskjeller i fritidsressurser, og hvor stor del som er et uttrykk for forskjeller i livsstil og interesser.

Tidsbruk til fritid i nærmiljø vil bli beskrevet både i forhold til materielle og sosiale fritidsressurser. Som mål på materielle fritidsressurser bruker vi disponering av fritidshus og bil og mengden fritid til disposisjon. De to første antas å påvirke tidsbruk i nærmiljø i negativ retning, den siste i positiv retning. Som mål på sosiale fritidsressurser brukes antall år bosatt i kommunen og antall familier i nabolaget folk kjenner så godt at de besøker dem av og til. Begge deler antas å påvirke fritidsaktiviteten i nærmiljøet i positiv retning.

Figur 5.1. Gjennomsnittlig antall timer pr. uke til fritidsaktiviteter i nærmiljø for menn og kvinner, etter hvor mye fritid de har. Timer

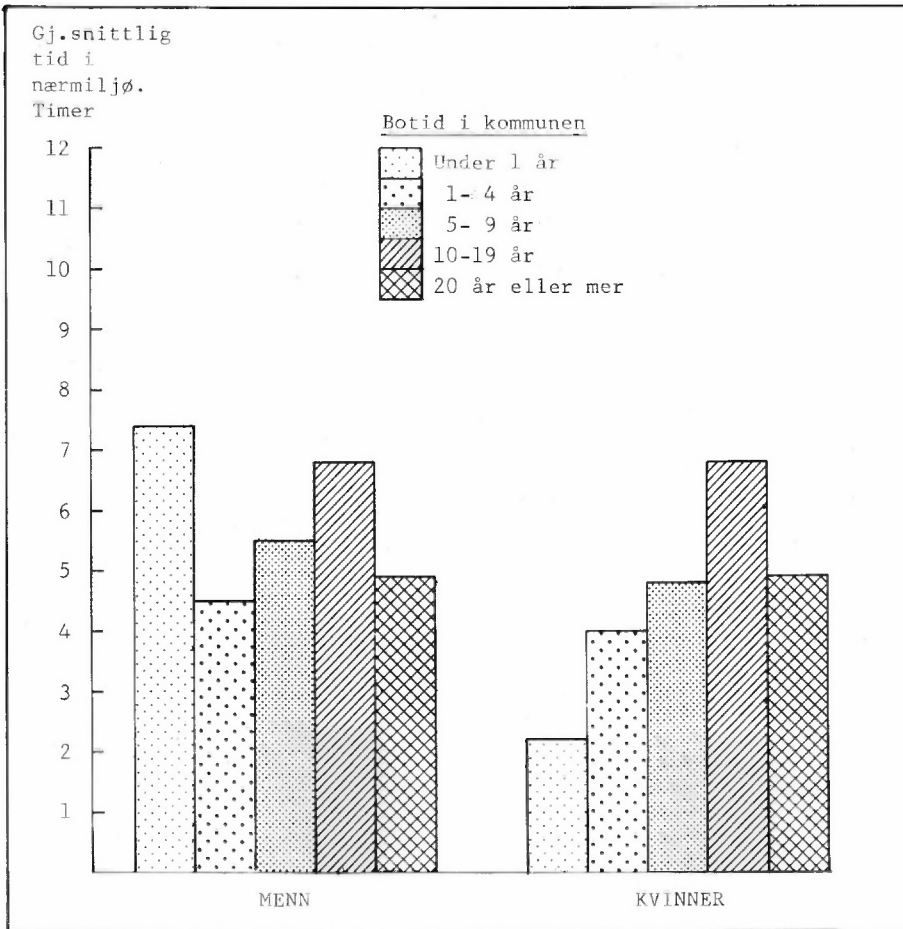

Figur 5.2. Gjennomsnittlig antall timer pr. uke til fritidsaktiviteter i nærmiljø for menn og kvinner, etter om de disponerer fritidshus og/eller bil. Timer

Figurene 5.1 og 5.2 viser at de materielle fritidsressurser har sammenheng med tidsbruk til fritidsaktiviteter i nærmiljøet i tråd med de antakelser som er gjort. Det er en positiv sammenheng mellom fritid til disposisjon og fritidsaktiviteter i nærmiljøet. Dette gjelder både for kvinner og menn. Sammenhengen mellom disponering av fritidshus/bil og tidsbruk i nærmiljø er mindre entydig, men det er klart at de som verken disponerer fritidshus eller bil bruker mest tid i nærmiljø. Blant dem som verken disponerer fritidshus eller bil, vil det sannsynligvis være en relativt stor andel av ungdom og eldre. Dette er samtidig grupper som har mer fritid enn andre. Det er her vanskelig å si hvordan disse faktorene virker sammen i bruken av nærmiljøet til fritidsaktiviteter.

Figur 5.3. Gjennomsnittlig antall timer pr. uke i nærmiljø til fritidsaktiviteter for menn og kvinner med ulik botid i kommunen. Timer

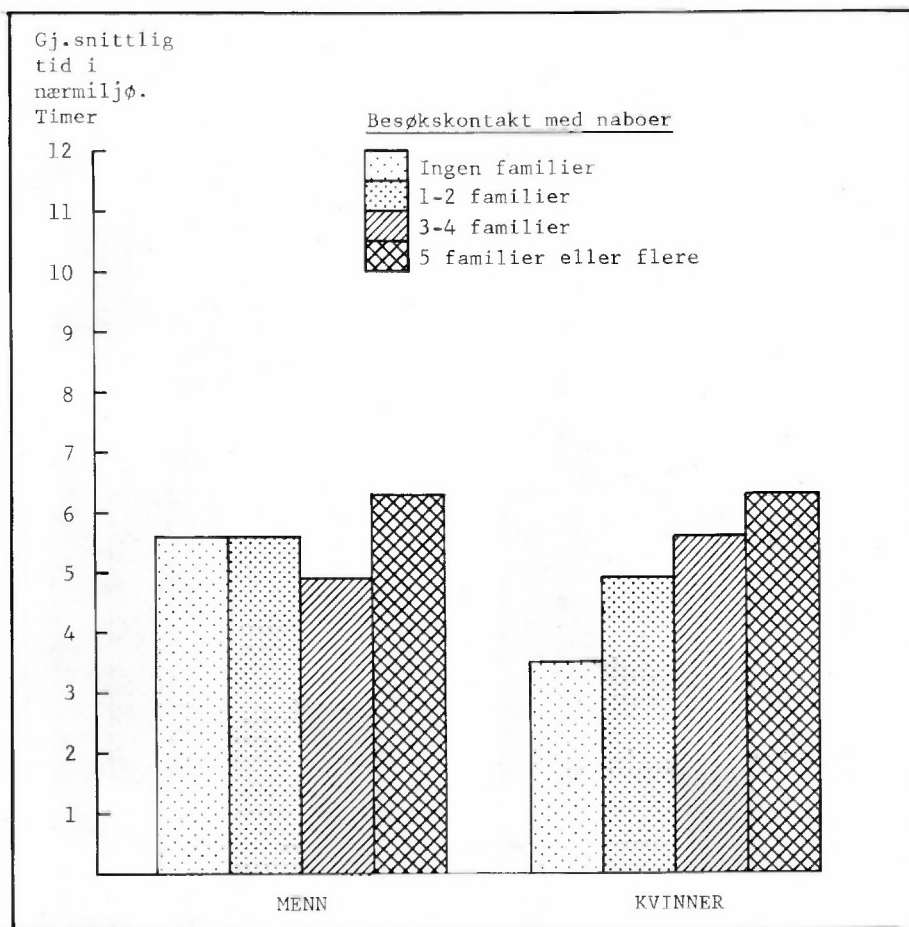

I figurene 5.3 og 5.4 ser vi at også de sosiale fritidsressursene har sammenheng med tidsbruk til fritidsaktiviteter i nærmiljøet i forventet retning, men at denne sammenhengen stort sett bare gjelder for kvinner.

Mangel på fritidsressurser kan oppleves som hindringer for fritidsaktiviteter i større eller mindre grad, alt etter hvilke fritidsinteresser folk har og hvorvidt de ønsker å utnytte fritida til bestemte fritidsaktiviteter.

I Tidsnyttingsundersøkelsen er det stilt en del spørsmål om hvilke hindringer folk opplever for å drive med fritidsaktiviteter. Det er stilt spørsmål om ulike typer av hindringer, men disse er ikke i spørsmålsformuleringen knyttet til bestemte fritidsaktiviteter eller bestemte oppholdssteder. Dette betyr at den enkelte må vurdere hindringene ut ifra sine egne interesser og ønsker.

Figur 5.4. Gjennomsnittlig antall timer pr. uke i nærmiljø til fritidsaktiviteter for menn og kvinner, etter antall familier i nabolaget de har besøkskontakt med. Timer

Hindringer for fritidsaktiviteter vil i størst grad være aktuelle for de fritidsaktiviteter som foregår utenfor hjemmet, og det må antas at oppfatningen av hindringer i stor grad vil være knyttet til de muligheter som finnes i de nærmeste omgivelsene. Det kan derfor være av interesse i første omgang å beskrive hvilke grupper som i størst grad opplever hindringer og hvilke hindringer de opplever. En slik beskrivelse vil så kunne danne en bakgrunn for å forstå fritidsatferden i nærmiljøet.

Tabell 5.3. Andelen av personer bosatt i ulike typer bostedsstrøk som opplever ulike hindringer for ønskede fritidsaktiviteter. Prosent

Type hindring	Alle	Byer sentralt	Byer ytterområder	Tettbygde strøk	Spredtbygde strøk
Mangel på tilbud	9	3	8	7	17
Dårlig transport	11	4	6	8	24
For dyrt	9	9	6	8	12
Helseproblemer	10	12	7	8	11
Omsorg for barn	14	16	15	16	11
Mangler overskudd	26	30	23	25	25
Liten tid	37	38	39	36	36
Tallet på observasjoner	6 472	1 616	1 588	1 509	1 759

68 prosent oppgir en eller flere hindringer for fritidsaktiviteter. Den hindringen som blir oppgitt av flest er liten tid. 37 prosent oppgir dette som en hindring. 9 prosent oppgir mangel på tilbud som en hindring, men her er det store forskjeller mellom ulike bostedstyper. I byer sentralt opplever bare 3 prosent mangel på tilbud som en hindring, mens det tilsvarende tall for spredtbygde strøk er 17 prosent. Tilsvarende mønster opptrer når det gjelder dårlig transport, her er andelen i byer sentralt 4 prosent og i spredtbygde strøk 24 prosent. For begge disse hindringene, som også for en stor del vil henge sammen, er det et markert skille mellom spredtbygde strøk på den ene siden og alle de andre bostedsstrøkene på den annen. Tall fra Levekårsundersøkelsen viser et tilsvarende mønster for avstand til en del konkrete fritidstilbud (jf. figur 3.5).

For en del av hindringene, spesielt de som gjelder helseproblemer og omsorg for barn, gjenspeiler variasjoner mellom bostedsstrøkene for en stor del alderssammensetningen i de ulike bostedsstrøk. Når det gjelder omsorg for barn, mangel på overskudd og liten tid så vil dette være hindringer for å drive fritidsaktivitet alle steder, også hjemme. Det antas likevel at hindringene vil oppleves sterkere i forhold til fritid utenfor hjemmet.

Tabell 5.4. Andelen menn og kvinner som opplever ulike hindringer for ønskede fritidsaktiviteter. Prosent

Type hindring	Alle	Menn	Kvinner
Mangel på tilbud	9	10	9
Dårlig transport	11	6	15
For dyrt	9	8	11
Helseproblemer	10	9	10
Omsorg for barn	14	9	19
Mangler overskudd	26	22	30
Liten tid	37	39	36
Tallet på observasjoner	6 532	3 127	3 405

Kvinner opplever i større grad enn menn hindringer for fritidsaktivitet. I størst grad gjelder dette for hindringer knyttet til omsorg for barn, mangel på overskudd og mangel på transport. Av de (kvinner og menn) som har ansvar for barn sier 30 prosent at dette er en hindring for å drive med de fritidsaktiviteter de ønsker, andelen er imidlertid dobbelt så stor blant kvinner som blant menn. Det er også tre ganger så mange kvinner som menn som opplever mangel på transport som en hindring for aktivitet i fritida.

Helseproblemer nevnes naturlig nok hyppigst av de eldre, og disse gruppene opplever i mindre grad enn andre liten tid som en hindring.

Det varierer også hvor mange hindringer for fritid som nevnes av de ulike grupper. Av kvinnene er det 16 prosent og av mennene 8 prosent som opplever tre eller flere hindringer for fritid.

Forskjellen mellom kvinner og menn er spesielt markert for de med barn under 7 år og mellom kvinner og menn som bor i tettsteder og i spredtbygde strøk.

Tabell 5.5. Andelen av menn og kvinner i ulike aldersgrupper som opplever 3 eller flere hindringer for ønskede fritidsaktiviteter. Prosent

Alder	Alle	Menn	Kvinner	Tallet på observasjoner	
				Menn	Kvinner
Alle	12	8	16	3 127	3 405
16-24 år	8	6	11	631	676
25-44 år	15	11	19	1 270	1 351
45-66 år	13	11	15	987	1 126
67-74 år	11	8	14	239	252

Det er en helt klar sammenheng mellom opplevelser av hindringer og gjennomsnittlig tid som brukes på fritidsaktiviteter i nærmiljø. De som ikke opplever noen hindringer bruker to og en halv time mer i uka på fritidsaktiviteter i nærmiljø enn de som opplever tre eller flere hindringer. Samtidig er det også slik at de som opplever tre eller flere hindringer i gjennomsnitt bruker ca. 1/3 mindre av sin totale fritid i nærmiljøet enn de som ikke opplever noen hindringer. Det ser ut til at antall hindringer slår forholdsmessig sterkere ut for deltaking i nærmiljøet enn for fritidsaktiviteter andre steder. Resultatene i tabell 5.6 viser også at de som opplever tre eller flere hindringer for fritidsaktiviteter bruker en større andel av sin fritid i hjemmet enn hva de andre gruppene gjør.

Tabell 5.6. Gjennomsnittlig antall timer pr. uke til fritidsaktiviteter på ulike oppholdssteder og andelen av fritida som foregår hjemme, i nærmiljø og utenfor nærmiljø i grupper for antall hindringer for fritidsaktiviteter. Timer og prosent

Antall hindringer	Fritid totalt		Fritid hjemme		Fritid i nærmiljø		Fritid u/hjem og nærmiljø		Tallet på observasjoner
	Timer	Pst.	Timer	Pst.	Timer	Pst.	Timer	Pst.	
Alle	42.0	100	25.4	60	5.4	13	11.2	27	6 532
Ingen hindringer	44.9	100	25.8	57	6.7	15	12.4	28	2 063
1-2 hindringer	41.2	100	25.1	61	5.0	12	11.1	27	3 633
3 eller flere hindringer	40.0	100	25.8	65	4.2	11	10.0	25	836

Interesse er en viktig bakgrunn for valg av fritidsaktiviteter. Det vil derfor ikke være slik at hindringer alltid er årsak til manglende deltagelse i fritidsaktiviteter. Enkelte undersøkelser (Romsa og Hoffmann 1980) har funnet en sammenheng mellom deltakingsfrekvenser og hindringer slik som mangel på tid og kostnader. Men sammenhengene har vært relativt svake og interesse har hatt en avgjørende betydning for hindringenes innvirkning på fritidsaktiviteten. Dette kan tyde på at sammenhengene mellom ressurser og fritidsbruk er sterkere for valg av sted enn for valg av konkrete fritidsaktiviteter.

For fritid utenfor hjem og nærmiljø er det mindre forskjeller i fritidsaktiviteter etter antall hindringer. En stor del av denne fritidsaktiviteten vil foregå i helgene, i ferier osv. Det ser altså ut til at hindringer har størst innvirkning på daglige fritidsaktiviteter utenfor hjemmet.

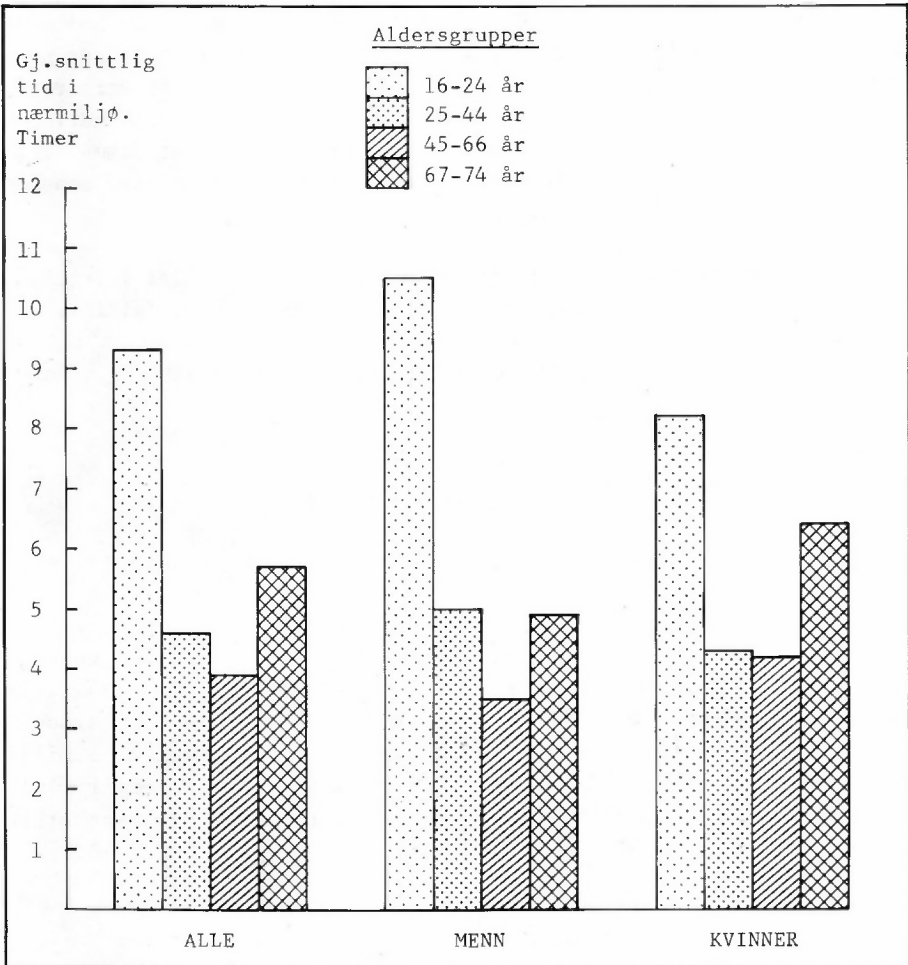
5.5. Fritid i nærmiljø for ulike befolkningsgrupper

Vi har sett at ressurser og hindringer for fritidsaktiviteter til dels varierer sterkt mellom ulike grupper. Videre er det antatt at det generelt vil kreve mer ressurser å delta i fritidsaktiviteter utenfor hjem og nærmiljø enn i nærmiljø. I dette avsnittet skal vi blant annet på denne bakgrunn beskrive hvor stor andel av tidsbruken til fritidsaktiviteter utenfor hjemmet totalt som foregår i nærmiljø for enkelte grupper. I tillegg skal vi gi oversikter over total fritidstidsbruk i nærmiljø for ulike grupper. Tidsbruken til fritidsaktiviteter i nærmiljø vil også bli sett i forhold til hvor mye fritid de ulike grupper totalt har.

Kjønn og alder

Figur 5.5 viser at det er de yngste (mellom 16 og 24 år) som i størst grad bruker nærmiljøet til fritidsaktiviteter. Også eldre kvinner bruker relativt mye tid. Dette er grupper som har mye tid å investere i fritidsaktiviteter. Mønstret i tidsbruk for ulike grupper gjenspeiler også ulike prioriteringer av hvor fritiden brukes. De yngre bruker en større andel av sin fritid i nærmiljø enn personer i de andre aldersgruppene. Yngre kvinner bruker 18 prosent av fritida si i nærmiljø, mens det tilsvarende tall for menn er 21 prosent. Menn i aldersgruppen 67-74 år bruker mindre tid i nærmiljøet til fritidsaktiviteter enn kvinner, til tross for at mennene i denne aldersgruppen i gjennomsnitt har noe mer fritid til rådighet. Menn 67-74 år bruker bare ca. 10 prosent og kvinner 13 prosent av fritida si i nærmiljø.

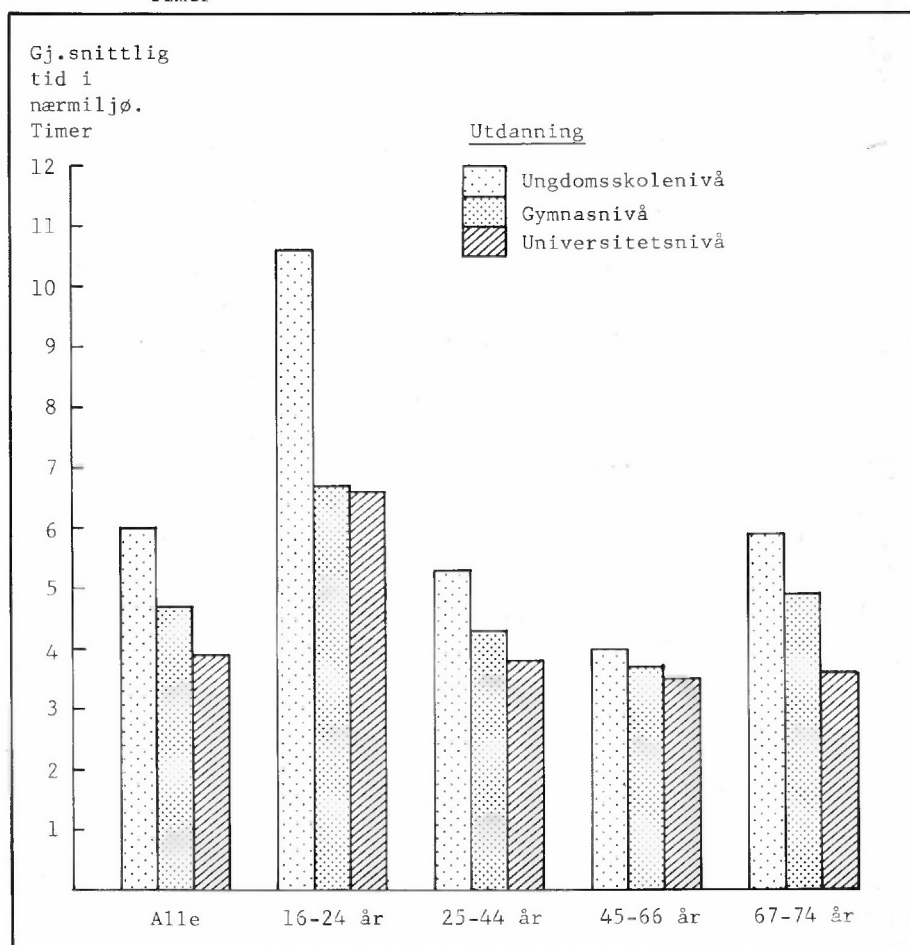
Figur 5.5. Gjennomsnittlig antall timer pr. uke i nærmiljø til fritidsaktiviteter for menn og kvinner i ulike aldersgrupper.
Timer

Utdanningsnivå og yrkesstatus

Personer med utdanning på ungdomsskolenivå bruker i gjennomsnitt mer tid i nærmiljø til fritidsaktiviteter enn de med utdanning på gymnas- og universitetsnivå. Forskjellene gjelder både for kvinner og menn, men i ulik grad for forskjellige aldersgrupper, jf. figur 5.6. Forskjellen mellom utdanningsgruppene er størst for aldersgruppen 16-24 år. Forskjellene i tidsbruk vil antakeligvis også gjenspeile forskjeller i alder mellom utdanningsgruppene her.

Figur 5.6. Gjennomsnittlig antall timer pr. uke i nærmiljø til fritidsaktiviteter for personer med ulik alder og utdanning.
Timer

Utdanningsnivå og sosioøkonomisk status vil i stor grad henge sammen og det ser ut til at de yrkesgrupper som har høyest status i likhet med de med høyest utdanning bruker minst tid på fritidsaktiviteter i nærmiljø, jf. tabell 5.7. Av de yrkesaktive bruker ufaglærte arbeidere mest og gruppen høyere funksjonærer og jordbrukere/fiskere bruker minst tid i nærmiljø. Forskjellen mellom disse gruppene er på ca. 2 timer i gjennomsnitt i løpet av en uke.

Tabell 5.7. Gjennomsnittlig antall timer pr. uke i nærmiljø til fritidsaktiviteter og andelen av tid til fritidsaktiviteter utenfor hjem, som foregår i nærmiljø for menn og kvinner med forskjellig sosioøkonomisk status. Timer og prosent

Sosio- økonomisk status	Alle		Menn		Kvinner		Tallet på observa- sjoner	
	Tid i nær- miljø	Andelen av fri- tid i nær- miljø	Tid i nær- miljø	Andelen av fri- tid i nær- miljø	Tid i nær- miljø	Andelen av fri- tid i nær- miljø	Menn	Kvin- ner
Alle	5.3	31	5.5	31	5.2	32	3 031	3 353
Ufaglært arbeider	5.3	35	5.7	30	4.4	38	625	278
Faglært arbeider	5.0	29	5.0	29	4.6	30	421	42
Lavere funksjonær ..	4.6	30	7.0	34	4.2	27	93	649
Funksjonær på mellom- nivå	3.9	27	4.4	26	3.4	23	618	503
Funksjonær på høyere nivå	3.2	20	3.2	20	3.3	19	196	116
Gårdbruker/ fisker	3.2	38	3.4	33	2.9	36	211	104
Selvsten- dig nærings- drivende	5.1	30	4.8	28	6.0	53	274	125
Skoleelev/ student	10.5	38	11.5	40	9.6	38	306	362
Pensjonist ..	5.8	36	5.3	35	6.2	43	271	388
Hjemme- arbeidende ..	5.3	42	:	:	5.3	42	16	786

Hjemmearbeidende bruker i gjennomsnitt like mye tid til fritidsaktiviteter i nærmiljø som ufaglærte arbeidere, mens pensjonister bruker litt mer. Skoleelever/studenten bruker hele 10,5 timer i løpet av en uke.

Det kan være interessant å se på hvor stor andel av den tiden som brukes til fritidsaktiviteter utenfor hjemmet som brukes i nærmiljø, både fordi det krever mer fritidsressurser å benytte seg av steder utenfor nærmiljø og fordi disse to arenaer i stor grad er "konkurrerende".

Husmødre og kvinnelige pensjonister bruker en stor andel av tida til fritidsaktiviteter utenfor hjemmet i nærmiljøet, henholdsvis 42 og 43 prosent. For mannlige pensjonister er tilsvarende tall 35 prosent. Høyere funksjonærer bruker 20 prosent av tida til fritidsaktiviteter utenfor hjemmet på denne arenaen, mens det tilsvarende tall for ufaglærte arbeidere er 35 prosent. Dette betyr at en lavere tidsbruk i nærmiljø ikke bare kan føres tilbake til forskjeller i fritid. Det går

tydelig fram av disse tallene at bruken av nærmiljøet også i høy grad er et uttrykk for at ulike grupper har ulike muligheter og prioriteringer mht. hvor de skal bruke fritida, blant annet på grunn av ulikheter i fritidsressurser.

For jordbrukere/fiskere kan nærmiljødefinisjonen (jf. innledningskapitlet) tenkes å spille en rolle for oppgitt tid til fritidsaktiviteter i nærmiljø. Hovedspørsmålet er i hvilken grad jordbrukere/fiskere legger til grunn den subjektive eller den objektive definisjonen av nærmiljø, dvs. om de har lagt vekt på hva de oppfatter som sitt nærmiljø eller konkret avstand fra bolig. At jordbrukere/fiskere bruker relativt lite tid til fritidsaktiviteter i nærmiljøet kan tyde på at de kan ha lagt til grunn den objektive del av definisjonen. Nærmeste sted for fritids- og servicetilbud vil for jordbrukere/fiskere være lengre enn fra 500 m til 2 km fra bolig. På den annen side bruker jordbrukere/fiskere en relativt høy andel av fritida utenfor hjemmet i nærmiljø. Jordbrukere/fiskere bruker i det hele tatt liten tid til fritidsaktiviteter utenfor hjemmet, men de utfører en relativt stor andel av denne fritidsaktiviteten i nærmiljøet. Dette peker mer i retning av at den subjektive del av definisjonen er lagt til grunn.

Familiefase

Det er antatt at avhengighet av nærmiljøet varierer med familiefase. Dette har det vært foretatt en grundigere drøfting av i kapittel 3. I forbindelse med fritidsaktiviteter skal vi beskrive hvor stor andel av fritida utenfor hjemmet som foregår i nærmiljøet for personer som befinner seg i ulike familiefaser. På mange måter illustrerer dette avhengigheten av nærmiljøet bedre enn selve tidsbruken.

Tabell 5.8. Andelen av tid til fritidsaktiviteter utenfor hjemmet som foregår i nærmiljø for menn og kvinner. Gjennomsnitt for alle ukedager. Prosent

Familiefaser	Alle	Menn	Kvinner	Tallet på observasjoner	
				Menn	Kvinner
Unge 16-24 år i foreldrehusholdning ...	37	37	38	517	448
Enslige 16-44 år ellers	32	34	24	243	156
Yngre gifte uten barn ...	19	24	17	188	222
Enslige forsørgere	32	44	30	31	104
Gifte med barn under 7 år	32	29	30	594	622
Gifte med barn over 7 år	30	24	32	629	748
Eldre gifte uten barn ...	35	32	38	730	787
Enslige 45-74 år	40	30	43	193	318

Enslige 45-74 år bruker 40 prosent av den tida de bruker til fritidsaktiviteter utenfor hjemmet i nærmiljøet, mens yngre enslige 16-44 år bruker 32 prosent. Yngre gifte uten barn bruker den laveste andelen tid til fritidsaktiviteter utenfor hjemmet i nærmiljø, nemlig bare 19 prosent. Til tross for at unge i foreldrehusholdning bruker 10,5 timer til fritidsaktiviteter i nærmiljø pr. uke og enslige 16-44 år ellers bare bruker 7,0 time, så er det ikke så stor forskjell på den andelen av "utomhus" aktiviteter som skjer i nærmiljøet mellom disse to gruppene, henholdsvis 37 og 32 prosent.

Forskjellene mellom kvinner og menn er størst for enslige 16-44 år og enslige 45-74 år. Kvinner i den eldste aldersgruppen bruker en større andel av fritida utenfor hjemmet i nærmiljøet enn menn, mens tendensen er motsatt for enslige 16-44 år utenfor foreldrehusholdning.

Bosted

Det er tidligere (figur 3.5) vist at de som bor i spredtbygde strøk sjeldnere har kort avstand til fritidstilbud enn folk som bor i alle andre bostedsstrøk.

Det ser ut til at tidsbruk til sosialt samvær er mindre blant de som bor i byene enn i andre bostedsstrøk, mens det ikke er noen variasjon i tid brukt til idretts- og friluftslivsaktiviteter etter bostedsstrøk. En forklaring på at det ikke er forskjell på total tidsbruk til fritidsaktiviteter i nærmiljøet kan være at folk på ulike bosteder tilpasser seg tilbudet på det stedet der de bor. Det kan også være at personer som bor i spredtbygde strøk har oppfattet det nærmeste stedet for servicetilbud, venner osv. som sitt nærmiljø og ikke tatt utgangspunkt i den geografiske avgrensningen av nærmiljø. Da vil forskjellene mellom ulike bostedsstrøk i stor grad gjenspeile andre forskjeller enn ulikheter i tilbudsmønstret, som f.eks. ulik alders- og familiesammensetning i de ulike bostedsstrøk.

6. DELTAKING I AKTIVITETER FOR Å BEDRE NÆRMILJØET

6.1. Innledning

Beboernes egne aktiviteter for å bedre nærmiljøet, kan rette seg mot ulike typer forbedringer og være organisert på ulike måter.

Nærmiljøaktivitetene kan ta sikte på å bedre det fysiske miljøet, f.eks. når det gjelder trafikk og bomiljø ellers eller på å skape konkrete tilbud, som f.eks. idrettsanlegg, barnehager mv. Det vil variere i hvilken grad aktivitetene for å bedre nærmiljøet vil være orientert mot å bedre forholdene for en eller flere konkrete grupper, f.eks. barn, ungdom eller eldre.

Initiativet til aktiviteter for å bedre nærmiljøet kan komme fra politiske myndigheter, ideelle organisasjoner o.l. eller fra beboerne selv. Den mer "grasrotpregete" aktivitet for å bedre nærmiljøet kan enten være å fremme krav om offentlig engasjement i nærmiljøtiltak eller det kan være praktisk arbeid som beboerne selv står for, f.eks. i form av dugnadsarbeid.

6.2. Generelt om ressurser og motiver for å delta

Antall personer som har prøvd å påvirke kommunestyret har økt fra 1969 til 1980 (Schult og Tøssebro 1983). Dette kan tyde på at det over tid har skjedd en økning i interessen for og troen på at en selv kan påvirke sine levekår.

Om folk mener de kan endre på en situasjon de er misfornøyd med, ved å gå sammen med andre, er avhengig av flere faktorer:

- Generell forståelse av sammenhengen mellom egne livsvilkår og politisk deltaking/politiske beslutninger.
- Kunnskaper og interesse knyttet til de aktuelle samfunnsområder og tillit til at en selv ved politisk deltaking har mulighet til å forme betingelser for sin livssituasjon.

Det er også en sterk sammenheng mellom medlemskap i sentrale organisasjoner og lokal aktivitet (Hernes og Martinussen 1980).

Det vil variere i hvilken grad aktiviteter for å bedre nærmiljøet kan sies å være politiske aktiviteter. En del av aktivitetene vil helt klart falle innenfor denne kategorien. Når det f.eks. gjelder mer praktisk dugnadsarbeid vil det være glidende overganger. Kollektive aktiviteter for å bedre sine levekår ved å foreta forbedringer av nærmiljøene, vil sannsynligvis kreve politiske ressurser på samme måte som politisk deltaking ellers gjør.

De politiske ressurser har i tidligere undersøkelser vist seg å være nært knyttet til økonomiske og sosiale ressurser. Et viktig spørsmål er om det samme gjelder for deltaging i aktiviteter for å bedre nærmiljøet.

Motivene for å delta i aktiviteter for å bedre nærmiljøet kan deles inn i instrumentelle, ideelle og sosiale motiver (Schiefloe 1985). Kort beskrevet går instrumentelle motiver ut på at folk deltar for å oppnå konkrete forbedringer i nærmiljøet på et eller flere områder som angår ens egen situasjon. Ideelle motiver kan også bety at man er opptatt av konkrete resultater, men at disse ikke behøver direkte å berøre en selv. Sosiale motiver for å delta vil være å se på selve deltagingen i aktiviteter for å bedre nærmiljøet mer som et mål i seg selv - f.eks. å bli kjent med andre i nabolaget - enn som et middel til konkrete forbedringer. Ofte vil en kombinasjon av ulike motiver gjøre seg gjeldende hos en og samme person. Disse motivene vil være vektlagt forskjellig for ulike typer av nærmiljøaktiviteter og ulike individer/grupper vil også ha forskjellige motiver for å delta i en og samme aktivitet.

I spørreskjemaet til Tidsnyttingsundersøkelsen er spørsmålet om deltaging i nærmiljøaktiviteter stilt på følgende måte: "Har De i løpet av de siste 12 måneder samarbeidet med andre i nærmiljøet om saker av felles interesse? Vi tenker på formelle og uformelle grupper som arbeider for å bedre nærmiljøet" og "Omtrent hvor ofte gjorde De dette i løpet av de siste 12 måneder?"

Dette spørsmålet om deltaging definerer nærmiljøaktiviteter svært vidt. Hensikten med spørsmålet er tosidig: På den ene side kan det brukes til å belyse hvor mange og hvem som er så integrert i nærmiljøet at de deltar i en eller annen kollektiv aktivitet. På den annen side kommer de ulike motiver for å delta i fellesaktiviteter for å bedre nærmiljøet inn i bildet. Vi skal her først se på hvilke grupper det er som deltar og dernest i hvilken grad individuelle ressurser, interesser, avhengighet og/eller integrasjon i nærmiljøet har betydning for om folk deltar i slike aktiviteter.

Deltaking i aktiviteter for å bedre nærmiljøet vil i dagbøkene bli registrert som en del av fritidsaktivitetene, men vil gi små utslag i den gjennomsnittlige daglige tidsbruk. Aktivitetene for bedring av nærmiljøet vil i stor grad ta sikte på å legge forutsetningene til rette for en større daglig aktivitet og tidsbruk i nærmiljø. Dette viser samtidig svakhetene ved å bruke tidsbruk som mål på deltaging i nærmiljøet - det vil ikke alltid være slik at de aktiviteter det i gjennomsnitt brukes mest tid på som vil være de aktiviteter som er viktigst og virker mest integrerende i nærmiljøsammenheng.

En viktig problemstilling i de følgende avsnitt vil være om det er de gruppene som er avhengige av nærmiljøet og de som bruker mye tid der som også er opptatt av å delta i aktiviteter for å forbedre nærmiljøet.

6.3. Deltaking i aktiviteter for å bedre nærmiljøet i ulike grupper

Kjønn og alder

Personer i den yngste og eldste aldersgruppen har deltatt relativt lite i aktiviteter for å bedre nærmiljøet i forhold til de andre aldersgruppene, til tross for at disse har mer fritid og dermed best tid til å delta. I tillegg er de eldste og de yngste også de gruppene som gjør mest bruk av nærmiljøet (jf. kap. 4 og 5). Menn 25-44 år har i større grad enn andre deltatt i aktiviteter for å bedre nærmiljøet, 18 prosent i denne gruppen har deltatt over 10 ganger de siste 12 månedene. Det er også i denne aldersgruppen vi finner den største forskjellen mellom andelen kvinner og menn som har deltatt i slike aktiviteter. Kvinner i alle aldersgrupper har deltatt i mindre grad enn menn, unntatt i den eldste aldersgruppen (67-74 år).

Tabell 6.1. Andelen menn og kvinner i ulike aldersgrupper som har deltatt i aktiviteter sammen med andre for å bedre nærmiljøet siste år. Prosent

Alder	Deltatt minst 1 gang			Deltatt over 10 ganger			Tallet på observasjoner	
	Alle	Menn	Kvinner	Alle	M	K	M	K
Alle	25	28	22	12	14	11	3 133	3 405
16-24 år	16	19	13	10	12	8	635	670
25-44 "	34	38	29	15	18	12	1 274	1 359
45-66 "	23	25	21	10	10	11	983	1 126
67-74 "	15	12	18	9	7	10	241	250

Utdanningsnivå og sosioøkonomisk status

Blant de med universitetsutdanning er andelen som har deltatt minst en gang 39 prosent, dvs. nesten dobbelt så høy som blant de som har utdanning på ungdomsskolenivå. Det samme mønstret gjelder både for kvinner og menn. Andelen som har deltatt over 10 ganger er imidlertid mye høyere for menn med universitetsutdanning enn for kvinner med slik utdanning.

Av de yrkesaktive har færrest deltatt minst en gang blant ufaglærte arbeidere og lavere funksjonærer (19 prosent) og flest blant høyere funksjonærer (45 prosent). Grupper som ikke er i lønnet arbeid og som derfor må antas å være avhengig av nærmiljøet i større grad f.eks. for utadrettet sosial virksomhet, har deltatt minst i aktiviteter for å bedre nærmiljøet - dette gjelder spesielt for gruppene pensjonister og hjemmearbeidende.

Tabell 6.2. Andelen menn og kvinner som har deltatt i aktiviteter sammen med andre for å bedre nærmiljøet siste år, i grupper for utdanningsnivå/sosioøkonomisk status. Prosent

	Deltatt minst 1 gang			Deltatt over 10 ganger			Tallet på observasjoner	
	Alle	Menn	Kvin- ner	Alle	M	K	M	K
UTDANNINGS- NIVÅ								
Ungdomsskole	21	23	19	10	11	9	1 976	2 045
Gymnas	27	34	22	13	13	12	650	913
Universitet	39	40	38	19	23	15	495	435
SOSIOØKONOMISK STATUS								
Ufaglærte arbeidere	19	21	16	9	11	7	634	278
Faglærte arbeidere	30	30	38	12	10	24	427	42
Funksjonærer på lavere nivå	19	24	18	9	15	8	91	649
Funksjonærer på mellomnivå	35	40	30	14	18	11	622	505
Funksjonærer på høyere nivå	45	50	35	23	31	11	196	114
Jordbrukere og fiskere	32	29	37	17	16	20	203	102
Andre selvstendige	26	27	22	12	11	13	270	125
Skoleelever og studenter	20	20	20	13	12	13	306	366
Pensjonister	15	15	14	8	7	9	271	388
Hjemmearbeidende .	25	:	25	12	:	12	17	784

For bruken av nærmiljøet er det den motsatte tendens dvs. jo høyere utdanning jo lavere gjennomsnittlig tidsbruk i nærmiljø i løpet av uka. Tilsvarende mønster er det som gjør seg gjeldende for sammenhengen mellom sosioøkonomisk status og tidsbruk i nærmiljø (jf. tabell 2 i vedlegg). En del av sammenhengen mellom utdanning og aktivitetet i nærmiljø kan skyldes at de ulike utdanningsgrupper har ulik aldersstruktur, dvs. at det er en relativt høyere andel med utdanning på ungdomsskolenivå blant de yngste og eldste aldersgrupper.

Familiefase

I dette avsnittet skal det legges spesiell vekt på å beskrive betydningen av ekteskap og barn for deltaking i aktiviteter for å bedre nærmiljøet. Den store forskjellen i deltaking går mellom de som har hjemmeboende barn under 18 år og de som ikke har det. De med barn har i mye større grad deltatt i aktiviteter for å bedre nærmiljøet enn alle andre grupper. Dette gjelder både for kvinner og menn, men det er en større andel fedre som har deltatt i slike aktiviteter.

Tabell 6.3. Andelen menn og kvinner i ulike familiefaser som har deltatt i aktiviteter sammen med andre for å bedre nærmiljøet siste år. Prosent

Familiefase	Deltatt minst 1 gang			Deltatt over 10 ganger			Tallet på observasjoner	
	Alle	Menn	Kvin-	Alle	M	K	M	K
			ner					
Unge 16-24 år i foreldrehusholdning	17	20	15	12	13	11	521	446
Enslige 16-44 år ellers	17	17	17	8	8	6	241	158
Giftede 16-44 år uten barn	18	20	17	6	6	5	192	224
Enslige forsørgere	26	16	29	9	7	10	31	104
Giftede med yngste barn under 7 år ...	35	42	29	17	23	13	594	626
Giftede med yngste barn 7-18 år	35	40	32	17	20	14	632	750
Giftede 45-74 år uten barn	19	23	16	8	6	9	723	783
Enslige 45-74 år ..	17	16	9	9	8	10	197	314

Forskjellen i deltagelse blant de som har barn og de som ikke har det, er størst for menn med universitetsutdanning (tabell 6.4). For de i denne gruppen som ikke har barn var det 22 prosent som deltok mens andelen blant de med yngste barn under 7 år var 57 prosent. Kvinner uten barn med utdanning på ungdomsskolenivå deltok minst i aktiviteter for å bedre nærmiljøet (15 prosent).

Tabell 6.4. Andelen menn og kvinner som har deltatt i aktiviteter sammen med andre for å bedre nærmiljøet siste år, i grupper for utdanningsnivå og alder på yngste barn. Prosent

Utdanningsnivå	Ingen barn		Yngste barn under 7 år		Yngste barn 7-18 år	
	Menn	Kvinner	Menn	Kvinner	Menn	Kvinner
Ungdomsskole	17	15	32	21	35	29
Gymnas	29	16	42	27	39	31
Universitet	22	27	57	44	50	47

Disse resultatene kan tyde på at politiske ressurser har betydning for å delta i nærmiljøforbedringer samtidig som deltagelsen i stor grad er betinget av instrumentelle motiver. Det kan være to sannsynlige forklaringer på at det å ha barn betyr så vidt mye for deltagelse for å bedre nærmiljøet. Det ene er at en stor del av disse aktivitetene er rettet mot å bedre levekårene for barn og barnefamilier. Den andre er at det å ha barn virker integrerende i nærmiljøsammenheng. Antakelig vil det være en kombinasjon av disse to faktorer som gjør seg gjeldende.

En analyse av sosiale relasjoner og familieforhold, Statistisk Sentralbyrå, basert på data fra Levekårsundersøkelsen 1980 og 1983, støtter opp om at integrasjonsaspektet ved det å ha barn er det sentrale for å delta i kollektive/sosiale aktiviteter i nærmiljøet. Denne analysen viser at sannsynligheten for å delta i uformelle fellesaktiviteter øker med antallet barn. Dette gjelder for deltaking i lokale foreninger og organisasjoner også på områder som ikke har direkte med barn å gjøre eller er rettet mot å bedre forholdene for barn (Hansen 1987).

Integrasjon og instrumentell aktivitet for å bedre nærmiljøet avhenger også av ressurser som vist. At skoleelever, pensjonister og husmødre har deltatt så vidt lite til tross for at dette er grupper som er avhengig av nærmiljøet i større grad enn andre, er også en indikasjon på at politiske ressurser er en sentral faktor for å bestemme slik deltaking.

Bosted, bomiljø og integrasjon

Det er svært liten forskjell i andelen som har deltatt i aktiviteter for å bedre nærmiljøet mellom personer som bor i ulike typer bostedsstrøk. De som bor i ytterområder i byer har deltatt i størst grad (29 prosent) og de som bor i byer sentralt minst (23 prosent). Barnefamiliene bor sannsynligvis i større grad i ytterområdene.

Tabell 6.5. Andelen menn og kvinner som har deltatt i aktiviteter sammen med andre for å bedre nærmiljøet siste år, i grupper for type bostedsstrøk/hustype. Prosent

TYPE	Deltatt minst 1 gang			Deltatt over 10 ganger			Tallet på observasjoner	
	Alle	Menn	Kvinner	Alle	M	K	M	K
BOSTEDSSTRØK								
Byer, sentralt ...	23	27	19	10	12	8	732	888
Byer, ytterområder	29	31	27	12	12	11	795	809
Tettsteder	24	29	18	12	16	9	743	772
Spredtbygde strøk	24	25	24	14	14	15	841	912
HUSTYPE								
Våningshus	25	25	25	13	14	13	365	412
Enebolig	25	27	23	12	13	12	1 662	1 722
Rekkehus	33	40	26	14	19	10	368	404
Tomannsbolig	22	25	19	10	12	8	152	170
Annet, 1-2 et. ...	17	19	15	6	6	5	128	148
Blokk	26	31	22	10	13	8	394	480
Annet	22	28	16	15	19	12	64	69

Hustype kan også antyde bomiljøets betydning for deltaking. Den høyeste andelen som har deltatt (33 prosent) finnes blant de som bor i rekkehus, og den laveste andelen finnes blant de som bor i annet bygg, 1-2 et. (17 prosent). Overraskende nok er det ikke noen forskjell i deltaking blant de som bor i blokk og enebolig.

Integrasjon er målt ved flyttehyppighet og antall familier i nabolaget folk har besøkskontakt med (jf. forrige kapittel). Begge disse målene på integrasjon viser klare sammenhenger med deltaking for å bedre nærmiljøet. Blant de som har bodd i kommunen under 1 år er det 11 prosent som har deltatt i nærmiljøaktiviteter, mens det er en økning i andelen deltakere fram til en botid på 10 år (35 prosent). For grupper med lengre botid enn 10 år synker andelen som har deltatt igjen. Dette kan blant annet henge sammen med aldersfordelingen blant de med lengst botid. Disse har antakelig høyere gjennomsnittsalder enn de andre gruppene.

Tabell 6.6. Andelen menn og kvinner som har deltatt i aktiviteter sammen med andre for å bedre nærmiljøet siste år, i grupper for botid i kommunen/antall familier i nabolaget de har besøkskontakt med. Prosent

	Deltatt minst 1 gang			Deltatt over 10 ganger			Tallet på observasjoner	
	Alle	Menn	Kvinner	Alle	M	K	M	K
BOTID I KOMMUNEN								
Under 1 år	11	14	9	6	10	2	58	88
1- 2 år	26	35	19	12	14	10	116	140
3- 4 "	28	29	27	9	9	8	116	170
5- 9 "	35	40	31	15	19	12	281	317
10-19 "	24	26	23	12	13	12	1 081	1 298
20 eller flere ..	24	27	21	12	14	10	1 467	1 382
BESØKSKONTAKT MED NABOER								
Ingen	16	19	12	5	7	3	571	554
1 familie	16	18	14	6	4	8	337	370
2 familier	20	23	17	8	11	6	418	470
3-4 "	26	30	24	12	15	9	576	741
5 eller flere ...	33	36	31	19	20	18	1 217	1 248

Det er også en jevnt stigende andel som har deltatt i aktiviteter for å bedre nærmiljøet med økende antall familier i nabolaget en oppgir å ha besøkskontakt med. Blant de som ikke har noen besøkskontakt med naboer er det 16 prosent som har deltatt i slike nærmiljøaktiviteter, mens andelen er dobbelt så høy blant de som oppgir besøkskontakt med 5 eller flere familier i nabolaget.

LITTERATUR

- Byfuglien, Jan og Svein Trosdahl: By som begrep og analyseenhet. Plan og Arbeid nr. 4/85.
- Ellingsæter, Anne Lise og Gunvor Iversen: Endringer i kvinners arbeidsmarkedstilpasninger. Samfunnsøkonomiske studier nr. 55. Statistisk Sentralbyrå 1984.
- Grønmo, Sigmund og Elisabeth Sem Christensen: Meaning of Time: A Field Approach in Time Use Studies. Dimensions and Applications. Statistisk Sentralbyrå Finland 1986.
- Gullestad, Marianne: Livsstil og Likhhet. Om nærmiljø i byer. Universitetsforlaget 1985.
- Hernes, Gudmund og Willy Martinussen: Demokrati og politiske ressurser. NOU 1980:7.
- Hansen, Arvid: Barns rolle som lokale kontaktskapere. Samfunnsspeilet nr. 1 1987, Statistisk Sentralbyrå.
- Lavik, Randi: Forbrukeradferd og åpningstider. Forbrukernes tilgang på vare- og servicemarkedet. Fondet for markeds- og distribusjonsforskning. Forskningsrapport nr. 57 1985.
- Lingsom, Susan: Uformell omsorg for syke og eldre. Samfunnsøkonomiske studier nr. 57. Statistisk Sentralbyrå 1985.
- Lingsom, Susan og Anne Lise Ellingsæter: Arbeid, fritid og sosialt samvær. Endringer i tidsbruk i 70-årene. Statistiske analyser nr. 49. Statistisk Sentralbyrå 1983.
- NOU 1984:3: Åpningstider og tilgjengelighet.
- Parkes, D.N. og N.J. Thrift: Times, Spaces and Places. Chichester 1980.
- Planleggingssekretariatet: Deltaking og sosial forankring. Universitetsforlaget 1981.
- Romsa og Hoffmann: An Application of Non-participation in Outdoor Recreation: Testing the Opportunity Theory. Journal of Leisure Research 1980.
- Schiefloe, Per Morten: Nærmiljø i bysamfunn. Universitetsforlaget 1985.
- Schult, Terje og Jan Tøssebro: Politisk deltaking. Sosialt Utsyn. Statistisk Sentralbyrå 1983.

Statistisk Sentralbyrå: Levekårsundersøkelsen 1983, NOS B 511.

Statistisk Sentralbyrå: Tidsnyttingsundersøkelsen 1980-81.
NOS B 378.

St.meld. nr. 16 (1979-80): Bedre nærmiljøer.

St.meld. nr. 79 (1980-81): Langtidsprogrammet 1980-84.

St.meld. nr. 83 (1984-85): Langtidsprogrammet 1986-89.

Rossi, Peter H.: Community Social Indicators
i Campell and Converse (eds.): The Human Meaning of
Social Change. New York 1981.

Wadel, Cato mfl.: Dagliglivets organisering. I serien kvinners
levkår og livsløp. Universitetsforlaget 1983.

Tabell 1. Gjennomsnittlig antall timer pr. uke i nærmiljø utenom tid brukt til lønnet arbeid og andelen som deltar i nærmiljøaktiviteter i løpet av en dag, for personer med ulikt utdanningsnivå. Timer og prosent

Utdanningsnivå	Timer pr. uke	Andelen som deltar i nærmiljøaktivitet i løpet av en dag	Tallet på observasjoner
Alle	9.0	56	6 508
Ungdomsskole	9.9	57	4 022
Gymnas	8.3	56	1 557
Universitet	7.1	54	929

Tabell 2. Gjennomsnittlig antall timer pr. uke i nærmiljø utenom tid brukt til lønnet arbeid og andelen som deltar i nærmiljøaktiviteter i løpet av en dag, for personer med ulik sosioøkonomisk status. Timer og prosent

Sosioøkonomisk status	Tid pr. uke	Andelen som deltar i nærmiljøaktivitet i løpet av en dag	Tallet på observasjoner
Alle	9.0	56	6 384
Ufaglærte arbeidere	8.2	52	903
Faglærte arbeidere .	7.6	49	463
Funksjonærer på lavere nivå	7.0	50	742
Funksjonærer på mellomnivå	6.5	51	1 121
Funksjonærer på høyere nivå	5.6	50	312
Jordbrukere og fiskere	5.5	39	315
Andre selvstendige .	8.1	50	399
Skoleelever og studenter ¹	19.5	72	668
Pensjonister	10.2	65	659
Hjemmearbeidende ...	9.5	65	802

¹ En av grunnene til at skoleelever/studenter bruker mer tid i nærmiljø enn de andre gruppene er at utdanning er inkludert i den totale nærmiljøaktiviteten.

Tabell 3. Gjennomsnittlig antall timer pr. uke i nærmiljø utenom tid brukt til lønnet arbeid og andelen som deltar i nærmiljøaktiviteter i løpet av en dag, for personer som befinner seg i ulike familiefaser. Timer og prosent

Familiefase	Timer pr. uke	Andelen som deltar i nærmiljøaktivitet i løpet av en dag	Tallet på observasjoner
Alle	9.0	56	6 530
Unge 16-24 år i foreldrehusholdning	17.0	67	965
Enslige 16-44 år ellers	9.9	60	399
Giftede 16-44 år uten barn	7.1	44	410
Enslige forsørgere ..	8.1	62	135
Giftede med yngste barn under 7 år	8.1	56	1 216
Giftede med yngste barn 7-18 år	6.6	51	1 377
Giftede 45-74 år uten barn	7.0	53	1 517
Enslige 45-74 år	10.1	59	511

Tabell 4. Gjennomsnittlig antall timer pr. uke i nærmiljø til fritidsaktiviteter og andelen som deltar i fritidsaktiviteter i løpet av en dag, på ulike ukedager for menn og kvinner. Timer og prosent

Ukedager	Timer pr. dag			Andelen som deltar i nærmiljøaktivitet i løpet av en dag			Tallet på observasjoner	
	Alle	Menn	Kvinner	Alle	M	K	M	K
Alle dager .	0.8	0.8	0.8	37	36	38	3 127	3 405
Mandag-torsdag	0.7	0.6	0.7	34	33	36	1 710	2 014
Fredag	0.6	0.6	0.6	32	31	33	453	478
Lørdag	1.0	1.0	0.9	39	40	39	440	470
Søndag	1.2	1.4	1.1	52	54	51	444	443

Tabell 5. Gjennomsnittlig antall timer pr. uke i nærmiljø til fritidsaktiviteter og andelen som deltar i fritidsaktiviteter i løpet av en dag, for personer bosatt i ulike typer bostedsstrøk. Timer og prosent

Bosteds- type	Idretts- og friluftsliv		Sosialt samvær		Annen fritid		Tallet på observa- sjoner
	Timer pr. uke	Andel del- takere	Timer pr. uke	Andel del- takere	Timer pr. uke	Andel del- takere	
Alle	1.3	15	2.6	20	1.4	19	6 486
Byer 50 000, sentralt	1.1	13	2.4	17	1.2	16	981
Byer over 50 000, ytterområder	1.1	13	1.8	15	0.8	14	515
Byer 10 000- 50 000, sentralt	1.6	19	2.9	22	2.2	25	641
Byer 10 000- 50 000, ytterområder	1.2	14	2.6	20	1.3	23	580
By/tettsted, 3 000-10 000	1.3	16	2.8	20	1.8	23	930
Tettsted under 3 000, mindre enn 2 mil fra større by/ tettsted	1.4	17	2.5	20	1.4	17	576
Tettsted under 3 000, mer enn 2 mil fra større by/ tettsted	1.3	15	2.7	24	1.8	21	498
Spredtbygd, mindre enn 2 mil fra større by/tettsted .	1.4	17	3.4	25	1.3	18	729
Spredtbygd, mer enn 2 mil fra større by/ tettsted	1.2	16	2.4	21	1.2	17	1 036

Tabell 6. Gjennomsnittlig antall timer pr. uke i nærmiljø til fritidsaktiviteter og andelen som deltar i fritidsaktiviteter i løpet av en dag, for personer med ulikt utdanningsnivå. Timer og prosent

Utdanningsnivå	Idretts- og friluftsliv		Sosialt samvær		Annen fritid		Tallet på observasjoner
	Timer pr. uke	Andel deltakere	Timer pr. uke	Andel deltakere	Timer pr. uke	Andel deltakere	
Alle	1.3	15	2.6	20	1.5	19	6 508
Ungdomsskole	1.4	16	3.0	22	1.5	21	4 022
Gymnas	1.1	14	2.2	19	1.4	17	1 557
Universitet	1.1	14	1.5	16	1.3	16	929

Tabell 7. Andelen av menn og kvinner bosatt i ulike typer bostedsstrøk som opplever 3 eller flere hindringer for fritidsaktiviteter. Prosent

Bostedstype	Alle	Menn	Kvinner	Tallet på observasjoner	
				Menn	Kvinner
Alle	12	8	16	3 105	3 381
Byer, sentralt ...	12	9	14	726	896
Byer, ytterområder	9	9	10	790	803
Tettsteder	12	8	16	736	770
Spredtbygd	18	13	22	853	912

Tabell 8. Andelen av menn og kvinner i ulike familiefaser som opplever 3 eller flere hindringer for fritidsaktiviteter. Prosent

Familiefase	Alle	Menn	Kvinner	Tallet på observasjoner	
				Menn	Kvinner
Alle	12	8	16	3 105	3 381
Unge 16-24 år i foreldrehusholdning .	6	5	8	517	448
Enslige 16-44 år ellers	9	7	11	243	156
Gifte 16-44 år uten barn	9	5	13	188	222
Enslige forsørgere ..	19	19	19	31	104
Gifte med yngste barn under 7 år	20	16	24	594	622
Gifte med yngste barn 7-18 år	14	11	17	629	748
Gifte 45-74 år uten barn	11	8	13	730	787
Enslige 45-74 år	15	12	16	193	318

Utkommet i serien Sosiale og økonomiske studier (SØS)
Issued in the series Social and Economic Studies (SES)
ISSN 0801-3845

* Utsolgt Out of sale

Nr. 1	Det norske skattesystems virkninger på den personlige inntektsfordeling The Effects of the Norwegian Tax System on the Personal Income Distribution 1954 Sidetall 103 Pris kr 3,00
- 2*	Skatt på personleg inntekt og midel Tax on Personal Income and Capital 1954 Sidetall 120 Pris kr 3,00
- 3	Økonomisk utsyn 1900 - 1950 Economic Survey 1955 Sidetall 217 Pris kr 4,00
- 4*	Nasjonalregnskap. Teoretiske prinsipper National Accounts. Theoretical Principles 1955 Sidetall 123 Pris kr 3,00
- 5*	Avskrivning og skattlegging Depreciation and Taxation 1956 Sidetall 85 Pris kr 3,00
- 6*	Bedriftsskatter i Danmark, Norge og Sverige Corporate Taxes in Denmark, Norway and Sweden 1958 Sidetall 101 Pris kr 4,00
- 7*	Det norske skattesystemet 1958 The Norwegian System of Taxation 1958 Sidetall 159 Pris kr 6,50
- 8*	Produksjonsstruktur, import og sysselsetting Structure of Production, Imports and Employment 1959 Sidetall 129 Pris kr 5,50
- 9	Kryssløpsanalyse av produksjon og innsats i norske næringer 1954 Input-Output Analysis of Norwegian Industries 1960 Sidetall 614 Pris kr 10,00
- 10	Dødeligheten og dens årsaker i Norge 1856 - 1955 Trend of Mortality and Causes of Death in Norway 1962 Sidetall 246 Pris kr 8,50
- 11	Kriminalitet og sosial bakgrunn Crimes and Social Background 1962 Sidetall 194 Pris kr 7,00
- 12	Norges økonomi etter krigen The Norwegian Post-War Economy 1965 Sidetall 437 Pris kr 15,00
- 13	Ekteskap, fødsler og vandringer i Norge 1856 - 1960 Marriages, Births and Migrations in Norway 1965 Sidetall 221 Pris kr 9,00
- 14*	Foreign Ownership in Norwegian Enterprises Utenlandske eierinteresser i norske bedrifter 1965 Sidetall 213 Pris kr 12,00
- 15	Progressiviteten i skattesystemet 1960 Statistical Tax Incidence Investigation 1966 Sidetall 95 Pris kr 7,00
- 16*	Langtidslinjer i norsk økonomi 1955 - 1960 Trends in Norwegian Economy 1966 Sidetall 150 Pris kr 8,00
- 17	Dødelighet blant spedbarn i Norge 1901 - 1963 Infant Mortality in Norway 1966 Sidetall 74 Pris kr 7,00
- 18*	Storbyutvikling og arbeidsreiser En undersøkelse av pendling, befolkningsutvikling, næringsliv og urbanisering i Oslo-området Metropolitan Growth, Commuting and Urbanization in the Oslo Area 1966 Sidetall 298 Pris kr 12,00

- Nr. 19 Det norske kredittmarked siden 1900 The Norwegian Credit Market since 1900 Sidetall 395 Pris kr 11,00
- 20 Det norske skattesystemet 1967 The Norwegian System of Taxation 1968 Sidetall 146 Pris kr 9,00
- 21 Estimating Production Functions and Technical Change from Micro Data. An Exploratory Study of Individual Establishment Time-Series from Norwegian Mining and Manufacturing 1959 - 1967 Estimering av produktfunksjoner og tekniske endringer fra mikro data. Analyser på grunnlag av tidsrekker for individuelle bedrifter fra norsk bergverk og industri 1971 Sidetall 226 Pris kr 9,00 ISBN 82-537-0014-8
- 22 Forsvarets virkninger på norsk økonomi The Impact of the Defence on the Norwegian Economy 1972 Sidetall 141 Pris kr 9,00 ISBN 82-537-0149-7
- 23 Prisutvikling og prisatferd i 1960-årene En presentasjon og analyse av nasjonalregnskapets prisdata 1961 - 1969 The Development and Behaviour of Prices in the 1960's Presentation and Analysis of the Price-Data of the Norwegian National Accounts 1974 Sidetall 478 Pris kr 15,00 ISBN 82-537-0279-5
- 24* Det norske skattesystemet I Direkte skatter 1974 The Norwegian System of Taxation I Direct Taxes 1974 Sidetall 139 Pris kr 9,00 ISBN 82-537-0399-6
- 25* Friluftsliv, idrett og mosjon Outdoor Recreation, Sport and Exercise 1975 Sidetall 114 Pris kr 8,00 ISBN 82-537-0469-0
- 26 Nasjonalregnskap, modeller og analyse En artikkelsamling til Odd Aukrusts 60-årsdag National Accounts, Models and Analysis to Odd Aukrust in Honour of his Sixtieth Birthday 1975 Sidetall 320 Pris kr 13,00 ISBN 82-537-0530-1
- 27 Den representative undersøgelsesmetode The Representative Method of Statistical Surveys 1976 Sidetall 64 Pris kr 8,00 ISBN 82-537-0538-7
- 28 Statistisk Sentralbyrå 100 år 1876 - 1976 Central Bureau of Statistics 100 Years 1976 Sidetall 128 Pris kr 9,00 ISBN 82-537-0557-3
- 29 Statistisk Sentralbyrås 100-årsjubileum Prolog og taler ved festmøtet i Universitetets aula 11. juni 1976 Central Bureau of Statistics Prologue and Addresses at the Centenary Celebration, University Hall 1976 Sidetall 32 Pris kr 7,00 ISBN 82-537-0637-5
- 30 Inntekts- og forbruksbeskatning fra et fordelingssynspunkt - En modell for empirisk analyse Taxation of Income and Consumption from a Distributional Point of View - A Model for Empirical Analysis 1976 Sidetall 148 Pris kr 9,00 ISBN 82-537-0647-2
- 31* Det norske skattesystemet II Indirekte skatter og offentlige trygdeordninger 1976 The Norwegian System of Taxation II Indirect Taxes and Social Security Schemes 1977 Sidetall 124 Pris kr 13,00 ISBN 82-537-0713-4
- 32 Inntekt og forbruk for funksjonshemmede Income and Consumer Expenditure of Disabled Persons 1977 Sidetall 166 Pris kr 13,00 ISBN 82-537-0732-0

- Nr. 33 Prinsipper og metoder for Statistisk Sentralbyrås utvalgsundersøkelser Sampling Methods Applied by the Central Bureau of Statistics of Norway 1977 Sidetall 105 Pris kr 11,00 ISBN 82-537-0771-1
- 35 Flyttemotivundersøkelsen 1972 Survey of Migration Motives 1978 Sidetall 233 Pris kr 15,00 ISBN 82-537-0783-5
- 36 Konjunkturbølger fra utlandet i norsk økonomi International Cycles in Norwegian Economy 1979 Sidetall 141 Pris kr 13,00 ISBN 82-537-0910-2
- 37 Norske lytter- og seervaner Radio Listening and Television Viewing in Norway 1979 Sidetall 216 Pris kr 13,00 ISBN 82-537-0931-5
- 38 Analyse av investeringsatferd Problemer, metoder og resultater Analysing Investment Behaviour Problems, Methods and Results 1979 Sidetall 91 Pris kr 13,00 ISBN 82-537-0952-8
- 39 Kvinners yrkesdeltaking i Norge Female Labour Activity in Norway 1979 Sidetall 162 Pris kr 13,00 ISBN 82-537-0961-7
- 40 Framskrivning av befolkningens utdanning til år 2000 Projections of the Education Characteristics of the Population to the Year 2000 1979 Sidetall 112 Pris kr 13,00 ISBN 82-537-0998-6
- 41 Nordmenns feriereiser Holiday Trips by Norwegians 1979 Sidetall 222 Pris kr 13,00 ISBN 82-537-0999-4
- 42 Analyse av sammenhengen mellom forbruk, inntekt og formue i norske husholdninger Analysing the Relationship between Consumption, Income and Wealth in Norwegian Households 1980 Sidetall 95 Pris kr 13,00 ISBN 82-537-1012-7
- 43 MODIS IV A Model for Economic Analysis and National Planning MODIS IV Modell for økonomisk analyse og nasjonal planlegging 1980 Sidetall 189 Pris kr 13,00 ISBN 82-537-1014-3
- 44 Holdninger og atferd på arbeidsmarkedet Attitudes and Behaviour in the Labour Market 1980 Sidetall 223 Pris kr 15,00 ISBN 82-537-1186-7 ISSN 0085-4344
- 45 Nasjonalregnskapet i Norge System og beregningsmetoder National Accounts of Norway System and Methods of Estimation 1980 Sidetall 313 Pris kr 18,00 ISBN 82-537-1191-3 ISSN 0085-4344
- 46 Inntektsfordeling og levekår Income Distribution and Level of Living 1980 Sidetall 263 Pris kr 15,00 ISBN 82-537-1195-6 ISSN 0085-4344
- 47 Fruktbarhetsutvikling og fruktbarhetsteorier Norge i et internasjonal perspektiv Trends and Theories in Fertility Norway in an International Context 1981 Sidetall 120 Pris kr 15,00 ISBN 82-537-1236-7 ISSN 0085-4344
- 48 Framskrivning av arbeidsstyrken 1979 - 2000 Labour Force Projections 1981 Sidetall 109 Pris kr 15,00 ISBN 82-537-1556-0 ISSN 0085-4344
- 49 Fruktbarhet blant norske kvinner Resultater fra Fruktbarhetsundersøkelsen 1977 Fertility among Norwegian Women Results from the Fertility Survey 1981 Sidetall 349 Pris kr 20,00 ISBN 82-537-1621-4 ISSN 0085-4344
- 50 Flyttemønstre Norge 1971 - 1974 Patterns of Migration Norway 1971 - 1974 1982 Sidetall 238 Pris kr 20,00 ISBN 82-537-1709-1 ISSN 0085-4344

- Nr. 51 Utdanning og sosial bakgrunn Education and Social Background
1982 Sidetall 210 Pris kr 15,00 ISBN 82-537-1759-8
ISSN 0085-4344
- 52 Econometrics of Incomplete Cross-Section/Time-Series Data:
Consumer Demand in Norwegian Households 1975 - 1977
Økonometrisk analyse av ufullstendige tverrsnitts/tidsserie
data: Konsumetterspørselen i norske husholdninger 1982
Sidetall 307 Pris kr 20,00 ISBN 82-537-1782-2 ISSN 0085-4344
- 53 Analysis of Supply and Demand of Electricity in the Norwegian
Economy Analyse av tilbud og etterspørsel etter elektrisitet i
norsk økonomi 1983 Sidetall 334 Pris kr 20,00
ISBN 82-537-1815-2 ISSN 0085-4344
- 54 Et valg i perspektiv En studie av Stortingsvalget 1981 1983
Sidetall 285 Pris kr 24,00 ISBN 82-537-1932-9 ISSN 0085-4344
- 55 Endringer i kvinners arbeidsmarkedstilpasninger Changes in
Women's Employment Patterns 1984 Sidetall 371 Pris kr 24,00
ISBN 82-537-2039-4 ISSN 0085-4344
- 56 An Economic Model of Fertility, Sex and Contraception En økono-
misk modell for fruktbarhet, seksuell aktivitet og prevensjonsbruk
1984 Sidetall 334 Pris kr 24,00 ISBN 82-537-2094-7
ISSN 0085-4344
- 57 Uformell omsorg for syke og eldre Informal Care of Sick and
Elderly 1984 Sidetall 265 Pris kr 24,00 ISBN 82-537-
2101-3 ISSN 0085-4344
- 58 Individual Labour Supply in Norway Individuenes tilbud av
arbeidskraft 1984 Sidetall 177 Pris kr 24,00 ISBN 82-537-2114-5
ISSN 0085-4344
- 59 Økonomi, befolknings spørsmål og statistikk Utvalgte arbeider av
Petter Jakob Bjerve Economy, Population Issues and Statistics
Selected works by Petter Jakob Bjerve 1985 Sidetall 431
Pris kr 50,00 ISBN 82-537-2236-2 ISSN 0085-4344
- 60 Framskrivning av befolkningens utdanning Revidert modell
Projections of the Educational Characteristics of the
Population A Revised Model 1985 Sidetall 95
Pris kr 25,00 ISBN 82-537-2296-6
- 61 Vannkvalitet og helse Analyse av en mulig sammenheng mellom
aluminium i drikkevann og aldersdemens Water Quality and Health
Study of a Possible Relation between Aluminium in Drinking Water
and Dementia. 1986 Sidetall 77 Pris kr 30,00
ISBN 82-537-2370-9
- 62 Dødelighet blant yrkesaktive Sosiale ulikheter i 1970-årene
Mortality by Occupation Social Differences in the 1970s. 1986
Sidetall 54 Pris kr 40,00 ISBN 82-537-2398-9
- 63 Levekår blant utenlandske statsborgere 1983 Living Conditions
among Foreign Citizens. 1987 Sidetall 299 Pris kr 55,00
ISBN 82-537-2432-2

Pris kr 45.00

Publikasjonen utgis i kommisjon hos H. Aschehoug & Co. og Universitetsforlaget, Oslo, og er til salgs hos alle bokhandlere.

ISBN 82-537-2534-5
ISSN 0801-3845